

Lubuskie
Warte zachodu

LROT

Lubuskie Regionalne
Obserwatorium Terytorialne

EKSPERTYZA

Kierunki i perspektywy zmian
szkolnictwa wyższego
w Województwie Lubuskim

INSTYTUT ROZWOJU
SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

**Kierunki i perspektywy zmian
szkolnictwa wyższego
w województwie lubuskim**

11 grudnia 2017 r.

**Ekspertyza została opracowana
przez zespół badawczy w składzie:**

dr Adam Szot (kierownik zespołu),
Piotr Pokorny (zastępca kierownika zespołu),
dr Jacek Lewicki, Przemysław Becella,
Magdalena Kalicka, Zuzanna Kupsik,
Magdalena Ruks-Wojtkowiak,
Agnieszka Sąsiadek, Marcin Wojtkowiak,
Arkadiusz Wronowski

Zamawiający:

**Urząd Marszałkowski
Województwa Lubuskiego
w Zielonej Górze**
ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra
www.lubuskie.pl

Wykonawca:

**Instytut Rozwoju Szkolnictwa
Wyższego**
ul. Dobrzańskiego 1/lok. 1.2
20-262 Lublin
tel.: +48 81 8228 615
fax: +48 81 8228 616
e-mail: biuro@irsw.pl
www.irsw.pl

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	4
WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	5
WPROWADZENIE	6
CZĘŚĆ I. SYTUACJA UCZELNI W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	7
1.1. ANALIZA OTOCZENIA PRAWNEGO LUBUSKICH UCZELNI	8
1.1.1. Wprowadzenie	8
1.1.2. Ustrój uczelni	10
1.1.3. Działalność dydaktyczna – kształcenie	12
1.1.4. Działalność naukowa	17
1.1.5. Współpraca z otoczeniem	20
1.2. ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ LUBUSKICH UCZELNI Z PERSPEKTYWY OBECNYCH ZASAD FINANSOWANIA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO	23
1.2.1. Zasady finansowania szkół wyższych w Polsce	23
1.2.2. Sytuacja publicznych uczelni województwa lubuskiego	25
1.2.3. Wnioski	26
1.3. POZYCJA UCZELNI Z WOJ. LUBUSKIEGO Z PERSPEKTYWY JAKOŚCI KSZTAŁCENIA I NAUKI	27
1.3.1. Jakość kształcenia w świetle ocen agencji akredytacyjnych i rankingów	28
1.3.2. Jakość badań naukowych	31
1.4. OPINIE PODMIOTÓW Z OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO UCZELNI	33
1.5. OPINIE STUDENTÓW	36
CZĘŚĆ II. OCZEKIWANIA WOBEC LUBUSKICH UCZELNI	38
2.1. OCZEKIWANIA KANDYDATÓW NA STUDIA	40
2.2. OCZEKIWANIA STUDENTÓW	46
2.3. OCZEKIWANIA OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	48
CZĘŚĆ III. PRZEWIDYWANE ZMIANY DOTYCZĄCE UCZELNI W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	50
3.1. ZMIANY PRAWNE	51
3.2. ZMIANY EKONOMICZNE	57
3.3. ZMIANY SPOŁECZNO-KULTUROWE	64
3.4. ZMIANY TECHNOLOGICZNE	68
CZĘŚĆ IV. PODSUMOWANIE	71
4.1. WNIOSKI PODSUMOWUJĄCE W KONTEKŚCIE ANALIZY SYTUACJI UCZELNI, OCZEKIWAŃ INTERESARIUSZY ORAZ KIERUNKÓW ZMIAN, PROPONOWANYCH W NOWEJ USTAWIE PRAWO O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM.	72
4.2. PROPOZYCJE KONKRETNÝCH DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH ROZWÓJ SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM Z PERSPEKTYWY WŁADZ PUBLICZNYCH ORAZ UCZELNI	79

Wykaz stosowanych skrótów

- MNiSW – Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- PKA – Polska Komisja Akredytacyjna
- KEJN – Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych
- upsw – ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1842 ze zm.)
- usntn – ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.)
- uzfn – ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U. z 2016 r., poz. 2045 ze zm.)
- rwps – rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (Dz.U. z 2016 r., poz. 1569 ze zm.)
- rsd – rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i jednostkach naukowych (Dz.U. z 2017 r., poz. 256 ze zm.)
- rstwpcp – rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2016 r., poz. 1586 ze zm.)

Wprowadzenie

Dynamika rozwoju w szkolnictwie wyższym w Polsce i na świecie wymaga elastycznego reagowania na pojawiające się zmiany. Jednocześnie wszelkie decyzje podejmowane w poszczególnych uczelniach lub na poziomie samorządu lokalnego powinny być zgodne z przyjętą strategią rozwoju i zmierzają do realizacji długofalowych celów. Tylko wówczas możliwe jest skuteczne reagowanie na zmiany otoczenia, w jakim funkcjonują szkoły wyższe.

Ekspertyza „Kierunki i perspektywy zmian szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim” została przygotowana przez Instytutu Rozwoju Szkolnictwa Wyższego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, a jej zadaniem jest pogłębienie wiedzy na temat bieżącego funkcjonowania szkół wyższych w województwie lubuskim i określenie możliwych kierunków ich rozwoju. Ekspertyza ta ma dostarczyć wszystkim zainteresowanym tj. samorządowi województwa oraz uczelniom, informacji na temat oczekiwań najważniejszych interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, pozwalających na podjęcie działań zwiększających konkurencyjność lubuskich uczelni, a ponadto ukazać możliwości i zagrożenia dla szkół wyższych w regionie w związku ze zmianami zachodzącymi w szkolnictwie wyższym na różnych płaszczyznach.

W ramach prowadzonych analiz sformułowano szereg szczegółowych celów i pytań badawczych dotyczących:

1. aktualnej sytuacji faktycznej i prawnej uczelni prowadzących działalność w województwie lubuskim, ze szczególnym uwzględnieniem opinii najważniejszych interesariuszy wewnętrznych (studentów) i zewnętrznych (przedsiębiorstw ze strategicznych branż);
2. bieżącego funkcjonowania szkół wyższych w województwie lubuskim z uwzględnieniem jakości kształcenia oraz poziomu badań naukowych dokonywanych przez niezależne podmioty (PKA, KEJN, MNiSW, NIK);
3. oczekiwań interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych uczelni – kandydatów, studentów oraz przedstawicieli przedsiębiorstw;
4. czynników warunkujących funkcjonowanie uczelni, ze wskazaniem przewidywanych zmian, jakie mogą nastąpić w obszarze szkolnictwa wyższego, w szczególności zmian prawnych;
5. katalogu działań mogących prowadzić do rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim.

Merytoryczne opracowanie niniejszej ekspertyzy poprzedzone zostało przeprowadzeniem: (a) analizy danych zastanych (*desk research*), (b) analizy prawnej obowiązujących oraz projektowanych aktów prawnych regulujących zewnętrzne i wewnętrzne zakresy działalności uczelni (c) indywidualnych wywiadów pogłębionych, (d) ankiet audytoryjnych, (e) ankiet elektronicznych. Przeprowadzone analizy stanowiły podstawę do określenia szans i barier rozwojowych uczelni w województwie lubuskim oraz do sformułowania rekomendacji i zaleceń dotyczących możliwych do podjęcia działań strategicznych i operacyjnych.

Część I.
SYTUACJA UCZELNI
W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

1.1. ANALIZA OTOCZENIA PRAWNEGO LUBUSKICH UCZELNI

1.1.1. Wprowadzenie

Otoczenie prawne uczelni podzielić można na zewnętrzne i wewnętrzne. Analizując formalne aspekty, otoczenie zewnętrzne tworzy w Polsce kilkadziesiąt aktów prawa powszechnie obowiązującego – głównie ustaw i rozporządzeń – które w różnym stopniu regulują sposób funkcjonowania jednostek tworzących ten system, takich jak uczelnie, instytuty badawcze czy instytuty Polskiej Akademii Nauk. Otoczenie wewnętrzne natomiast tworzy przede wszystkim zespół regulacji o charakterze wewnątrzuczelnianym, wydawanych przez właściwe władze poszczególnych szkół wyższych, takich jak statut oraz różnego rodzaju uchwały organów kolegialnych, regulaminy czy zarządzenia organów jednoosobowych.

W wymiarze instytucjonalnym, do otoczenia prawnego uczelni należy także zaliczyć bezpośrednio organy, które mogą w prawny sposób oddziaływać na nie poprzez rozstrzygnięcia wydawane na podstawie obowiązujących przepisów (np. decyzje administracyjne). Spośród organów tych za najważniejszy uznać należy ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz ministra właściwego do spraw nauki. Obecnie oba te działy administracji rządowej skupione są w ręku Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW). Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego sprawuje nadzór nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa i statutem oraz z treścią udzielonego pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej, a także nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych. Może on żądać informacji i wyjaśnień od organów uniwersyteckich oraz założyciela uczelni niepublicznej, a także dokonywać kontroli ich działalności. Natomiast zgodnie z art. 33 ust. 2 upsw, rolę nadzorczą w tzw. uczelniach resortowych (medyczne, wojskowe, służb państwowych, artystyczne, morskie) pełnią inni ministrowie (odpowiednio ds. zdrowia, obrony narodowej, ds. wewnętrznych, ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz ds. gospodarki morskiej).

W przypadku szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim sytuacja taka jednak nie zachodzi, a nadzór prowadzi bezpośrednio MNiSW.

Mając na uwadze powyższe, MNiSW i podległy mu urząd ministerialny należy traktować jako najważniejszy podmiot zewnętrznego otoczenia prawnego uczelni, mogący realnie i znacząco wpływać na stan faktyczny i prawny szkół wyższych.

Kolejną z kluczowych jednostek wpisujących się w otoczenie prawne uczelni jest Polska Komisja Akredytacyjna (dalej „PKA”), która choć formalnie nie jest organem administracji wydającym decyzje wiążące uczelnię wprost, to jednak oddziałuje bezpośrednio na proces podejmowania tych decyzji przez MNiSW. Wyniki oceny dokonywanej przez PKA są bowiem brane pod uwagę w ramach stosownych postępowań administracyjnych np. w przedmiocie nadania uprawnień do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia. Nadto, wyniki oceny programowej PKA mogą także bezpośrednio wpłynąć np. na ograniczenie lub pozbawienie uczelni takich uprawnień w przypadku stwierdzenia rażących nieprawidłowości.

Jedną z kluczowych jednostek, z punktu widzenia funkcjonowania szkoły wyższej jest Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (dalej „KEJN”), którego rolą jest przeprowadzanie okresowej kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych zwanej parametryzacją. Nadmienić należy, że zwieńczeniem procesu parametryzacji jest decyzja administracyjna w sprawie przyznania kategorii naukowej, którą na podstawie wyników oceny prowadzonej przez KEJN wydaje MNiSW.

W zakresie przyznawania stopni i tytułów naukowych oraz nadawania uprawnień do ich przyznawania, kluczową rolę odgrywa Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów (dalej „CK”) funkcjonująca w oparciu o usntn. Obecnie jest to jedyny organ mający możliwość przyznawania jednostkom uczelni uprawnień do

nadawania stopnia naukowego doktora lub doktora habilitowanego (po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz posiłkowo Polskiej Komisji Akredytacyjnej). Jednocześnie jest to organ, który bezpośrednio bierze udział w procedurach uzyskiwania stopnia naukowego doktora habilitowanego oraz tytułu naukowego profesora, o czym stanowią przepisy usntn.

Autonomia uczelni

Kluczowym punktem wyjścia dla dalszych analiz jest autonomia uczelni, która jako zasada została określona w art. 70 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z tym artykułem „zapewnia się autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie”. Oznacza to, że ustawodawca mógł i może określać ustawowo (i tylko w drodze aktu prawnego tej rangi) ramy autonomii szkół wyższych. Potwierdzeniem tego jest m.in. art. 4 ust. 1 upsw, zgodnie z którym uczelnia jest autonomiczna we wszystkich obszarach swojego działania na zasadach określonych w ustawie. Dodatkowo na podstawie art. 17 upsw sprawy związane z funkcjonowaniem szkoły wyższej nieuregulowane w ustawie określa jej statut.

Dalsza część analizy oparta została na klasycznym trójpodziale misji uczelni, tj. kształcenie, prowadzenie badań naukowych oraz współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w ramach których przedstawione i omówione zostały najważniejsze aspekty formalnego funkcjonowania szkół wyższych.

Rodzaje uczelni

W polskim systemie szkolnictwa wyższego funkcjonuje dychotomiczny podział uczelni na publiczne i niepubliczne. Do uczelni publicznych zaliczyć należy uczelnie utworzone przez państwo reprezentowane przez właściwy organ władzy lub administracji publicznej (Akademia im. Jakuba z Paradyża; Uniwersytet Zielonogórski; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie [do 31.08.2017r.]), natomiast do uczelni niepublicznych zaliczyć należy uczelnie utworzone przez osobę fizyczną albo osobę prawną niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną (Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze¹; Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach; Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim; Wyższa Szkoła Zawodowa z siedzibą w Kostrzynie nad Odrą).

Jednocześnie przepisy upsw wskazują na dwa dodatkowe podziały, tj. podział na uczelnie zawodowe i akademickie oraz podział ze względu na nazwę uczelni. Uczelniami akademickimi są w tym przypadku uczelnie prowadzące badania naukowe, w których co najmniej jedna jednostka organizacyjna posiada uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora, natomiast uczelniami zawodowymi są uczelnie prowadzące studia pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie nieposiadające uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. **W województwie lubuskim status uczelni akademickiej posiada obecnie wyłącznie Uniwersytet Zielonogórski. Pozostałe uczelnie są zatem uczelniami zawodowymi.**

Odnosząc się do podziału ze względu na nazwę uczelni, upsw w art. 3 klarownie określa wymogi w tym zakresie wskazując, że wyraz „uniwersytet” może być używany w nazwie uczelni, której jednostki organizacyjne posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora co najmniej w dziesięciu dyscyplinach, w tym co najmniej po dwa uprawnienia w każdej z następujących grup dziedzin nauki: 1) humanistycznych, prawnych, ekonomicznych lub teologicznych; 2) matematycznych, fizycznych, nauk o Ziemi lub technicznych; 3) biologicznych, medycznych, chemicznych, farmaceutycznych, rolniczych lub weterynaryjnych. **Obecnie status taki posiada wyłącznie Uniwersytet Zielonogórski, który dysponuje uprawnieniami do nadawania stopnia doktora w 19 dyscyplinach naukowych w tym 7 w grupie pierwszej, 10 w grupie drugiej i 2 w grupie trzeciej. Z tego punktu widzenia zasadne wydaje się wzmocnienie starań związanych z aktywnością naukową w trzeciej grupie dziedzin naukowych w celu zwiększenia liczby uprawnień**

¹ Według zebranych informacji na dzień 2 listopada 2017 r. uczelnia oficjalnie zaprzestała swojej działalności, mimo iż wg danych POL-on uczelnia posiada obecnie status: „Działająca”, co związane jest prawdopodobnie z toczącym się postępowaniem ws. udzielenia zgody na likwidację uczelni.

do nadawania stopnia naukowego doktora w tej grupie, co ograniczy ryzyko ewentualnej utraty statusu uniwersytetu w przypadku utraty któregokolwiek z uprawnień².

Z perspektywy niniejszej ekspertyzy istotne jest również wskazanie wymogów do uzyskania i utrzymania statusu akademii. Zgodnie z art. 3 ust. 5 upsw wyraz „akademia” może być bowiem używany w nazwie uczelni, której jednostki organizacyjne posiadają co najmniej dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. Szczególnym przypadkiem jest tu Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, która na podstawie ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o utworzeniu Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (Dz.U. z 2016 r., poz. 752) została przekształcona z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim zyskując jednocześnie miano akademii pomimo braku uprawnień do nadawania stopnia doktora. **Ustawa ta jednocześnie nałożyła na uczelnię obowiązek dostosowania się do wymogu posiadania co najmniej dwóch uprawnień do doktoryzowania w terminie 3 lat od jej utworzenia, tj. do dnia 1 września 2019 roku. Należy w tym zakresie podjąć zdecydowane działania zmierzające do niezwłocznego uzyskania tych uprawnień, m.in. poprzez wzmocnienie potencjału badawczego oraz wzrost poziomu umiędzynarodowienia w obszarze badań naukowych.**

1.1.2. Ustrój uczelni

Organy uczelni

W zakresie organów uczelni, upsw wskazuje na występowanie organów kolegialnych i jednoosobowych. Organami kolegialnymi uczelni publicznej są senat i rady podstawowych jednostek organizacyjnych, przy czym statut może przewidywać zamiast lub obok senatu inny organ kolegialny. W organach kolegialnych uczelni muszą być reprezentowani nauczyciele akademicki, doktoranci, studenci oraz pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi.

Dodatkowo w publicznej uczelni, jeżeli statut tak stanowi, obok senatu lub organu kolegialnego może działać konwent. Jest on obowiązkowy w przypadku publicznych uczelni zawodowych. **Wymogu tego nie spełnia obecnie Akademia im. Jakuba z Paradyża³.** W przypadku uczelni niepublicznych, ich organy kolegialne określa statut, przy czym przepisy ustawy dotyczące senatu do najwyższego organu kolegialnego uczelni niepublicznej stosuje się odpowiednio.

Kompetencje senatu uczelni określa statut uczelni, z wyjątkiem spraw uregulowanych w ustawie, takich jak przyjmowanie kierunkowych efektów kształcenia; uchwalanie regulaminu studiów lub studiów doktoranckich; ustalanie warunków, trybu oraz terminu rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji, w tym prowadzonej w drodze elektronicznej, dla poszczególnych kierunków studiów; itp. Jeżeli w uczelni brak jest podstawowych jednostek organizacyjnych, wówczas to senat pełni również funkcję rady takiej jednostki.

Kompetencje rady podstawowej jednostki organizacyjnej zostały przez upsw uregulowane bardziej skrupulatnie w art. 68, zgodnie z którym do kompetencji rady należy w szczególności: ustalanie ogólnych kierunków działalności jednostki; uchwalanie programów studiów, w tym planów studiów; uchwalanie planów i programów studiów doktoranckich; uchwalanie planów i programów studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających; przypisywanie poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, z uwzględnieniem art. 21 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64 i 1010); podejmowanie decyzji o włączeniu

2 Przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian prawnych, które projektowane są obecnie w obszarze szkolnictwa wyższego (tzw. Ustawa 2.0), o czym szerzej w części 3.1. niniejszej ekspertyzy.

3 Zgodnie ze statutem Akademii im. Jakuba z Paradyża przyjętym uchwałą nr 34/000/2017 SENATU AJP z dnia 1 września 2017 r. w sprawie przyjęcia Statutu Akademii im. Jakuba z Paradyża - <http://bit.ly/2A-fHBB> [dostęp: 20.11.2017r.]

do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych; występowanie do ministra właściwego, o którym mowa w art. 2 pkt 14 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, z wnioskiem o włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji kwalifikacji nadawanych po ukończeniu kursów dokształcających i szkoleń. Wskazany katalog kompetencji ma charakter otwarty, co znajduje także potwierdzenie w przepisie wskazującym, że szczegółowe kompetencje rady podstawowej jednostki organizacyjnej określa statut.

Organami jednoosobowymi uczelni są rektor i kierownicy podstawowych jednostek organizacyjnych, przy czym kierownikiem wydziału zawsze jest dziekan. Jeżeli jednak uczelnia nie posiada podstawowej jednostki organizacyjnej prowadzącej co najmniej jeden kierunek studiów, to wówczas zadania rady podstawowej jednostki organizacyjnej w zakresie prowadzenia studiów wykonuje senat uczelni (lub organ odpowiedni), a zadania kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej wykonuje rektor bezpośrednio lub z pomocą osób upoważnionych. Nadmienić należy, że analogicznie jak w przypadku organów kolegialnych, statut uczelni niepublicznej może przewidywać istnienie innego, oprócz rektora, organu jednoosobowego.

Rektor, jako najważniejszy organ uczelni, kieruje jej działalnością i reprezentuje ją na zewnątrz. Jest także przełożonym pracowników, studentów i doktorantów uczelni. To rektor opracowuje i realizuje strategię rozwoju uczelni, uchwalaną przez organ kolegialny uczelni wskazany w statucie. Z perspektywy uprawnień i obowiązków, najszerzej w upsw określone są kompetencje rektora uczelni publicznej, bowiem w stosunku do niego ustawodawca zdecydował się wprowadzić tzw. domniemanie kompetencji. Oznacza ono, że rektor uczelni publicznej podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących uczelni, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych przez ustawę lub statut do kompetencji innych organów uczelni lub kanclerza.

Kompetencje kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni określa zgodnie z upsw statut. W szczególności obowiązkiem kierownika jednostki jest opracowanie strategii rozwoju jednostki zgodnej ze strategią rozwoju uczelni oraz – co nie wynika wprost z upsw – czuwanie nad jej wdrożeniem.

Dodatkową kategorią organów wyodrębnianych niekiedy spośród organów kolegialnych i jednoosobowych są organy wyborcze, do których zaliczyć można kolegia elektorów, których rolą jest dokonywanie wyboru nowych władz uczelni. W organach wyborczych uczelni publicznej muszą być reprezentowani nauczyciele akademicki, doktoranci, studenci oraz pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi.

Organizacja wewnętrzna uczelni

Uczelnie mają stosunkowo dużą swobodę w kształtowaniu swoich struktur organizacyjnych i mogą w swojej strukturze wyodrębniać jednostki organizacyjne na różnych szczeblach i o zróżnicowanych zadaniach (wydziały, instytuty, kliniki, katedry, zakłady, pracownie itp.). Wśród nich kluczową rolę odgrywają tzw. podstawowe jednostki organizacyjne, które są obecnie m.in. „nośnikiem” uprawnień do prowadzenia studiów wyższych, do nadawania stopni naukowych itd. Najczęściej noszą one miano wydziałów, jednak uczelnia może uznać za podstawową jednostkę organizacyjną inną jednostkę. Takie podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, w tym jednostki zamiejscowe, tworzy, przekształca i likwiduje rektor po zasięgnięciu opinii senatu. Ponadto, w uczelni mogą być tworzone inne jednostki organizacyjne, których rodzaje, warunki i tryb tworzenia, likwidacji oraz przekształcania określać powinien statut. Dodatkowo może być utworzona międzywydziałowa jednostka organizacyjna uczelni, w celu organizacji indywidualnych studiów międzyobszarowych.

Uczelnia w celu realizacji zadań dydaktycznych może dodatkowo utworzyć poza swoją siedzibą zamiejscową jednostkę organizacyjną w formie podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni lub w formie filii, w której skład muszą wchodzić co najmniej dwie podstawowe jednostki organizacyjne. Warto dodać, że uczelnia może utworzyć poza swoją siedzibą zamiejscową jednostkę organizacyjną o zadaniach innych niż dydaktyczne, także w formie innej niż wskazane wyżej, np. jednostkę badawczą. **Obecnie żadna z lubuskich uczelni nie posiada filii w swojej strukturze organizacyjnej. Spośród uczelni mających siedzibę w lubuskim, wydział zamiejscowy posiadają obecnie Uniwersytet Zielonogórski (Wydział Zamiejscowy**

w Sulechowie) oraz Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach (Zamiejscowy Wydział Pedagogiki w Zgorzelcu). Natomiast na terenie województwa swoje wydziały zamiejscowe posiadają: AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu (Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu (*Collegium Polonicum* w Słubicach) oraz Uniwersytet Szczeciński (Zamiejscowy Wydział Ekonomiczno-Społeczny w Gorzowie Wielkopolskim).

Uczelnia może także utworzyć zamiejscową jednostkę organizacyjną poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, co wymaga pozwolenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, wydanego w drodze decyzji administracyjnej, po uzyskaniu pozytywnej opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych. Obecnie żadna z lubuskich uczelni nie posiada w swojej strukturze organizacyjnej zamiejscowej jednostki poza granicami RP.

1.1.3. Działalność dydaktyczna – kształcenie

Rodzaje studiów

Prowadzenie działalności dydaktycznej jest obecnie kluczowym obszarem funkcjonowania wszystkich szkół wyższych w Polsce i jest objęte najszerszym zakresem regulacji prawnych. Przepisy prawne dają uczelniom dużą swobodę w kształtowaniu swojej oferty dydaktycznej, czego najsilniejszym symptomem była likwidacja w 2011 r. tzw. „listy kierunków”. Umożliwiło to uczelniom tworzenie autorskich programów kształcenia, w szczególności odpowiadających potrzebom rynku pracy. Studia te mogły być prowadzone nie tylko na różnych kierunkach, poziomach i formach kształcenia, lecz od 2011 roku także według dwóch różnych profili kształcenia – profilu ogólnoakademickiego (najbardziej zbliżonego do wcześniejszej formy kształcenia) oraz profilu praktycznego (nastawionego przede wszystkim na kształtowanie kompetencji zawodowych i praktycznych). Uzupełnić należy, że studia w dalszym ciągu mogą być prowadzone w formie zarówno stacjonarnej, jak i niestacjonarnej.

Zgodnie z definicją wynikającą z art. 2 upsw, studia wyższe to studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, prowadzone przez uczelnię uprawnioną do ich prowadzenia. Definicja ta wskazuje zatem podział studiów według poziomów wynikających z wprowadzenia w Polsce Procesu Bolońskiego. Studia pierwszego stopnia kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata, inżyniera lub innym odpowiednim tytułem, natomiast studia drugiego stopnia i jednolite studia magisterskie kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego magistra lub innego odpowiedniego (m.in. magister inżynier, lekarz medycyny, lekarz weterynarii). **Według danych z systemu POL-on, na dzień 2 listopada 2017 r. w województwie lubuskim prowadzonych było 125 kierunków pierwszego stopnia, 52 kierunki drugiego stopnia oraz 5 kierunków jednolitych studiów magisterskich⁴.**

Drugim podziałem studiów, według ich profilu merytorycznego, jest wspomniany podział na kierunki studiów o profilu ogólnoakademickim i praktycznym. Zgodnie z definicjami ustawowymi, profil ogólnoakademicki to profil programu kształcenia obejmującego moduły zajęć powiązane z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi, realizowany przy założeniu, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy. Profil praktyczny natomiast to profil programu kształcenia obejmującego moduły zajęć służące zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych, realizowany przy założeniu, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia praktyczne kształtujące umiejętności i kompetencje, w tym umiejętności uzyskiwane na zajęciach warsztatowych, które są prowadzone przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią.

4 Przez kierunek studiów rozumie się tu odrębne studia pierwszego stopnia, drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie niezależnie od formy studiów, nawet jeśli w jednej jednostce prowadzone są pod tą samą nazwą (np. kierunek Administracja I stopnia i Administracja II stopnia w jednej jednostce traktowane są w niniejszym zestawieniu jako dwa kierunki).

Nacisk obu profili położony jest na odmienne aspekty procesu kształcenia, gdzie profil ogólnoakademicki obligatoryjnie powiązany musi być z prowadzonymi badaniami naukowymi, co z założenia nastawione jest na rozwój nowych kadr naukowych dla jednostek dysponujących uprawnieniami do nadawania stopni naukowych. Profil praktyczny natomiast ukierunkowany jest w stronę kształcenia kompetencji zawodowych, czemu sprzyjać ma także dłuższy okres trwania wymaganych praktyk zawodowych. W odróżnieniu bowiem od profilu ogólnoakademickiego, gdzie praktyki zawodowe nie są obowiązkowe, na profilu praktycznym każdy student jest obowiązany odbyć co najmniej trzymiesięczną praktykę.

Przeprowadzona analiza prowadzonych w województwie lubuskim kierunków studiów z podziałem na profile kształcenia wykazała zdecydowaną przewagę studiów prowadzonych w profilu ogólnoakademickim nad studiami o profilu praktycznym, co stoi w sprzeczności z wskazanymi przez otoczenie społeczno-gospodarcze potrzebami w zakresie profilu absolwentów/kandydatów do pracy.

Wymogi kadrowe

Kierunki studiów różnią się także z punktu widzenia organizacyjnego, albowiem rwps znacząco różnicuje wymogi dla obu profili, szczególnie w zakresie wymogów kadrowych. Regulacje dotyczące obsad zajęć dydaktycznych przewidują, iż w przypadku profilu praktycznego zajęcia związane z praktycznym przygotowaniem zawodowym, przewidziane w programie studiów dla takiego kierunku muszą być prowadzone:

- w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej;
- w sposób umożliwiający wykonywanie czynności praktycznych przez studentów oraz przez osoby, z których większość posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią odpowiadające zakresowi prowadzonych zajęć.

Wymogi te muszą być spełnione łącznie. W przypadku natomiast studiów o profilu ogólnoakademickim, zajęcia związane z określoną dyscypliną naukową lub artystyczną muszą być prowadzone przez nauczycieli akademickich posiadających dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie tej dyscypliny.

Mając na uwadze prowadzenie przez Uniwersytet Zielonogórski studiów na kierunku lekarskim, należy dodatkowo wskazać, że zajęcia z zakresu nauk klinicznych związanych z określoną specjalnością w zakresie nauk medycznych muszą być prowadzone przez nauczycieli akademickich posiadających dorobek naukowy, prawo wykonywania zawodu lekarza oraz specjalizację lekarską odpowiadającą nauczonym efektom kształcenia przy współudziale osób posiadających dorobek naukowy lub doświadczenie kliniczne właściwe dla nauczanych efektów kształcenia.

Przepisy rwps określają także dodatkowe wymogi obsady kadrowej dla kierunków pielęgniarstwo oraz położnictwo, gdzie zajęcia z zakresu odpowiednio podstaw opieki pielęgniarstwa lub podstaw opieki położniczej, z zakresu opieki specjalistycznej oraz zajęcia praktyczne muszą być prowadzone przez nauczycieli akademickich spełniających wymagania określone w standardach kształcenia.

Kolejne wymogi dotyczą minimum kadrowego, które wskazane zostały na płaszczyźnie merytorycznej oraz formalno-prawnej. Odnosząc się do kryteriów merytorycznych, zgodnie z §11 ust. 1 pkt. 1 rwps, nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim, jeżeli posiada dorobek naukowy lub artystyczny, który spełnia łącznie trzy kryteria, tj. dorobek:

1. odnosi się do obszaru wiedzy odpowiadającego obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów,
2. odnosi się co najmniej do jednej z dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku,
3. zapewnia realizację programu studiów.

Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu praktycznym, jeżeli posiada dorobek naukowy lub artystyczny, który spełnia co najmniej jedno z kryteriów:

1. spełnia wymogi merytoryczne stawiane minimum dla profilu ogólnoakademickiego (odpowiedni dorobek naukowy),
2. posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla tego kierunku.

Odnosząc się zatem do drugiego z kryteriów, kluczowe dla zweryfikowania merytorycznej adekwatności nauczyciela akademickiego do minimum danego kierunku jest porównanie jego doświadczenia zawodowego z kierunkowymi efektami kształcenia w zakresie umiejętności. Co ważne, przez doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią należy przede wszystkim rozumieć doświadczenie pozadydaktyczne.

Analizując zagadnienie minimum kadrowego, które w dyskusjach uznawane jest za jeden z większych problemów organizacyjno-kadrowych uczelni, warto także wskazać pozostałe regulacje w tym zakresie:

Ogólne zasady kwalifikacji nauczycieli akademickich wyznaczają przede wszystkim upsw oraz rwps. Zgodnie z art. 9a upsw zaliczenie nauczyciela akademickiego do minimum kadrowego wymaga na wstępie łącznego spełnienia dwóch podstawowych warunków. Nauczyciel akademicki musi:

1. być zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy;
2. złożyć stosowne oświadczenie, w którym wyraża zgodę na zakwalifikowanie go do minimum kadrowego na danym kierunku i poziomie studiów.

Wyjątek od reguły wskazanej w pkt. 1 stanowią nauczyciele akademicki zatrudniani jako tzw. „praktycy” w ramach studiów o profilu praktycznym, dla których wystarczy zatrudnienie na co najmniej 1/4 etatu (25% pełnego wymiaru czasu pracy).

Podstawową regułą jest możliwość zakwalifikowania nauczyciela akademickiego do minimum kadrowych wyłącznie dwóch kierunków studiów (np. kierunku Zarządzanie i kierunku Ekonomia), przy czym tylko dla jednego z tych kierunków nauczyciel ma pełną swobodę wyboru odnośnie poziomu studiów. Zgodnie bowiem z art. 112a upsw, na jednym kierunku studiów nauczyciela można zaliczyć do minimum kadrowego:

1. na obu poziomach studiów (np. zarządzanie I stopnia oraz II stopnia),
2. tylko na poziomie I stopnia (np. tylko zarządzanie I stopnia),
3. tylko na poziomie II stopnia (np. tylko zarządzanie II stopnia).

Natomiast dla drugiego kierunku studiów prowadzonego w jednostce organizacyjnej tej samej uczelni albo w jednostce organizacyjnej innej uczelni można nauczyciela zakwalifikować wyłącznie do minimum na poziomie studiów pierwszego stopnia (np. Ekonomia I stopnia). W przypadku jednolitych studiów magisterskich, nauczyciel akademicki może stanowić dla nich minimum wyłącznie na analogicznych prawach jak w pkt. 1, czyli jest traktowany jak nauczyciel w minimum na I i II stopniu studiów tego samego kierunku.

Zgodnie z przepisami upsw, w stosunku do każdego nauczyciela akademickiego należy określić (najczęściej w umowie z uczelnią), czy dana uczelnia jest dla niego tzw. podstawowym miejscem pracy. Prawidłowe wskazanie tego miejsca wiąże się z szeregiem istotnych uprawnień i obowiązków, w tym także w zakresie minimum kadrowych. Przypomnienia wymaga bowiem, że zgodnie z art. 129 upsw, nauczyciel akademicki zatrudniony w uczelni publicznej może podjąć lub kontynuować zatrudnienie w ramach stosunku pracy tylko i wyłącznie u jednego dodatkowego pracodawcy prowadzącego działalność dydaktyczną lub naukowo-badawczą i to tylko za zgodą rektora (w przypadku stosunku pracy).

W związku z powyższym, kluczowe dla kompletowania minimum kadrowych jest ustalenie właściwego statusu nauczyciela akademickiego z punktu widzenia wyboru podstawowego miejsca pracy.

Dla profilu ogólnoakademickiego reguły dotyczące podstawowego miejsca pracy nie uległy zmianom w ostatnich latach. Zgodnie z §9 ust. 1 rwps, podstawowa jednostka organizacyjna uczelni zalicza do minimum kadrowego dla kierunku studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich nauczycieli akademickich:

1. dla których uczelnia, w skład której wchodzi ta jednostka, jest podstawowym miejscem pracy lub
2. zatrudnionych w tej uczelni, dla których podstawowym miejscem pracy jest instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk albo instytut badawczy.

Przepisy nie stanowią wprost wymogów etatowych w odniesieniu do studiów pierwszego stopnia, zatem przyjmuje się, że nauczyciel akademicki może być zakwalifikowany do minimum kadrowego studiów o profilu ogólnoakademickim na poziomie I stopnia zarówno w uczelni będącej dla niego podstawowym, jak i dodatkowym miejscem pracy.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w odniesieniu do kierunków o profilu praktycznym, które do tej pory opierały się na tych samych zasadach co profil ogólnoakademicki. Wejście w życie w 2016 r. nowego rwps wprowadziło w tym zakresie bardzo istotną zmianę, zgodnie z którą do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym podstawowa jednostka organizacyjna uczelni może zaliczyć nauczycieli akademickich, dla których uczelnia, w skład której wchodzi ta jednostka, jest podstawowym miejscem pracy lub tzw. nauczycieli praktyków, również w przypadku gdy uczelnia nie jest ich podstawowym miejscem pracy.

Odrębności na kierunkach regulowanych

Pomimo likwidacji w 2011 roku tzw. „listy kierunków” i związanych z nią standardów kształcenia, ustawodawca zdecydował się na utrzymanie standaryzacji w przypadku kierunków: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa, analityki medycznej/medycyny laboratoryjnej, weterynarii, architektury. Dodatkowo utrzymano także standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Standardy te zostały uregulowane przez MNiSW w ramach czterech rozporządzeń:

1. rozporządzenie MNiSW z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U. z 2012 r., poz. 631 ze zm.);
2. rozporządzenie MNiSW z dnia 24 sierpnia 2016 r. w sprawie standardów kształcenia na kierunku analityka medyczna/medycyna laboratoryjna (Dz.U. z 2016 r., poz. 1434 ze zm.);
3. rozporządzenie MNiSW z dnia 29 września 2011 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów weterynarii i architektury (Dz.U. z 2011 r. Nr 207, poz. 1233 ze zm.);
4. rozporządzenie MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131 ze zm.).

Standardy te określają m.in. ogólne i szczegółowe efekty kształcenia dla kierunków regulowanych, wytyczne do programu studiów oraz praktyk zawodowych, wskazania minimalnej liczby godzin organizowanych grup zajęć, sposoby oceny efektów kształcenia itp.

Dostosowanie procesu kształcenia kierunków regulowanych do ustalonych standardów kształcenia jest obowiązkowe i nie może być traktowane wyłącznie jako wytyczne do programów kształcenia. Realizacja standardów kształcenia jest oceniana m.in. w procesie oceny programowej dokonywanej przez Polską Komisję Akredytacyjną.

Uprawnienia do prowadzenia studiów

Uprawnienia do prowadzenia studiów i sposób ich uzyskiwania, uzależniają je od dysponowania uprawnieniami do nadawania stopnia doktora habilitowanego przez jednostkę organizacyjną (podstawowa jednostka organizacyjna lub uczelnia nieposiadająca podstawowych jednostek organizacyjnych).

Pierwsza grupa jednostek to tzw. **jednostki samodzielne**. Należą do nich może podstawowa jednostka organizacyjna uczelni posiadająca uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego i spełniająca warunki określone w szczególności w rwps. Może ona prowadzić studia o profilu ogólnoakademickim oraz studia o profilu praktycznym na określonym przez senat uczelni, w drodze uchwały, kierunku studiów i poziomie kształcenia, w ramach obszarów kształcenia oraz dziedzin odpowiadających uprawnieniom do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. **Obecnie kryterium to spełniają wyłącznie wybrane wydziały Uniwersytetu Zielonogórskiego:**

1. Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk technicznych;
2. Wydział Fizyki i Astronomii – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk fizycznych;
3. Wydział Humanistyczny – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk humanistycznych;
4. Wydział Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk technicznych;
5. Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk matematycznych.

Czynnikiem decydującym o możliwości swobodnego kształcenia w powyższych dziedzinach jest rzeczywiste odnoszenie się efektów kształcenia tych kierunków do danych dziedzin, potwierdzone odpowiednią uchwałą Senatu podejmowaną na podstawie § 7 ust. 1 pkt. 1 lit. c rwps.

W przypadku jednostek samodzielnych możliwe jest szybkie uruchomienie studiów wyższych, bez konieczności uzyskiwania formalnego pozwolenia przyznawanego na podstawie decyzji MNiSW wydawanej po zasięgnięciu opinii PKA. W przypadku jednostek samodzielnych wystarczająca jest notyfikacja MNiSW o rozpoczęciu kształcenia na danym kierunku.

Drugą grupę jednostek stanowią tzw. **jednostki częściowo samodzielne**, do których może należeć jednostka nieposiadająca uprawnień habilitacyjnych, ale posiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora w obszarze kształcenia i dziedzinie, do których ma być przyporządkowany kierunek studiów. Taka jednostka – jeżeli spełni wszystkie kryteria określone w rwps – może uzyskać uprawnienie do prowadzenia studiów o profilu praktycznym lub ogólnoakademickim na tym kierunku i określonym poziomie kształcenia. Uzyskanie takich uprawnień wiąże się z obowiązkiem uzyskania uprawnień do prowadzenia studiów wyższych, które w drodze decyzji przyznaje MNiSW. Dla wszczęcia procedury nadania uprawnień wymagane jest złożenie kompletnego wniosku spełniającego wymogi określone w §15 rwps. Wydanie decyzji przez MNiSW jest natomiast poprzedzone weryfikacją formalną (MNiSW) oraz merytoryczną (PKA).

Do jednostek prowadzących kształcenie, które mają status częściowo samodzielnych zaliczyć można:

1. Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk o kulturze fizycznej;
2. Wydział Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Zielonogórskiego – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk ekonomicznych;
3. Instytut Filozofii Uniwersytetu Zielonogórskiego – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk humanistycznych;
4. Wydział Mechaniczny Uniwersytetu Zielonogórskiego – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk technicznych;
5. Wydział Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk biologicznych;
6. Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego – w zakresie kierunków studiów, których efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk społecznych.

Ostatnią z grup stanowią tzw. **jednostki niesamodzielne**, które nie posiadają uprawnień do nadawania stopni naukowych. Jednostki takie, spełniając wymogi określone w rwps, mają uprawnienia podobne do jednostek częściowo samodzielnych, przy czym nałożono na nie dodatkowe obostrzenia odnoszące się do prowadzenia kierunku o profilu ogólnoakademickim. Dla prowadzenia kierunku o takim profilu przez jednostki niesamodzielne wymaga się bowiem aby:

- prowadzone na tym kierunku studia pierwszego lub drugiego stopnia uzyskały co najmniej pozytywną ocenę jakości kształcenia Polskiej Komisji Akredytacyjnej,

- jednostka ta zatrudniała w pełnym wymiarze czasu pracy co najmniej ośmiu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego lub będących osobami, które nabyły uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. usntn, dla których uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy, reprezentujących dziedzinę nauki lub sztuki związaną z danym kierunkiem studiów,
- jednostka ta prowadziła badania naukowe w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów.

Powyższym niesamodzielnym jednostkom organizacyjnym uczelni, uprawnienie do prowadzenia studiów nadaje, na wniosek rektora, w drodze decyzji, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, również po zasięgnięciu opinii Polskiej Komisji Akredytacyjnej dotyczącej efektów kształcenia określonych przez senat uczelni oraz spełniania warunków określonych w rwps i ewentualnych standardach kształcenia. Jednostkami takimi są wszystkie podstawowe jednostki organizacyjne uczelni lub uczelnie nieposiadające podstawowych jednostek organizacyjnych, które nie zostały wymienione w grupie jednostek samodzielnych lub częściowo samodzielnych.

Projekt Ustawy 2.0 zakłada istotne zmiany w zakresie uprawnień do prowadzenia kierunków studiów, o czym szerzej w części 3.1 niniejszej ekspertyzy.

1.1.4. Działalność naukowa

Nadawanie stopni naukowych

Zgodnie z art. 5 usntn stopnie doktora i doktora habilitowanego są nadawane w jednostkach organizacyjnych, które posiadają uprawnienie do ich nadawania. Nadanie tych uprawnień wiąże się z procedurą oceniającą prowadzoną przez CK w trybie postępowania administracyjnego, które kończy się wydaniem decyzji (w formie uchwały) o nadaniu lub odmowie nadania uprawnień. W toku postępowania CK co do zasady bierze pod uwagę poziom działalności naukowej lub artystycznej jednostki oraz liczbę zatrudnionych w niej osób posiadających tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego oraz opinię wydawaną przez Radę Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej „RGNiSW”).

W toku opracowywania opinii, recenzenci wyznaczeni przez RGNiSW oceniają wniosek pod kątem szeregu kryteriów, do których należy przede wszystkim:

1. **Ocena działalności naukowo-badawczej jednostki prowadzonej w ostatnich 3 latach** – publikacje, projekty badawcze, patenty, prace wdrożeniowe, odpowiednio osiągnięcia w dziedzinie sztuki; ocena krajowej i międzynarodowej recepcji działalności naukowej/artystycznej jednostki, ocena dorobku jednostki w zakresie dyscypliny naukowej/artystycznej wskazanej we wniosku;
2. **Ocena współpracy międzynarodowej w zakresie działalności naukowej/artystycznej wskazanej we wniosku** – w szczególności wspólne programy badawcze, wspólne publikacje, wymiana kadry;
3. **Ocena kadry jednostki** – reprezentowane dziedziny, dyscypliny, specjalności naukowe, podstawowe miejsce pracy, ocena merytoryczna osób stanowiących minimum kadrowe reprezentujące daną dyscyplinę, ocena stabilności kadry w kontekście utrzymania uprawnień;
4. **Ocena jednostki w zakresie kształcenia i promowania kadr naukowych** – ocena jednostki w zakresie posiadanych uprawnień (od kiedy) do nadawania stopni naukowych, liczba i rodzaj uprawnień (liczba nadanych stopni doktora, doktora habilitowanego; liczba postępowań o tytuł naukowy), ocena jednostki z punktu widzenia kształcenia młodej kadry naukowej (między innymi prowadzenie studiów doktoranckich), ocena merytoryczna kadry stanowiącej minimum kadrowe pod kątem kształcenia kadr w dyscyplinie naukowej wskazanej we wniosku.
5. **Ocena bazy badawczej jednostki pod kątem możliwości prowadzenia badań naukowych w przedmiotowej dyscyplinie** – ocena wyposażenia laboratoriów, ocena zbiorów bibliotecznych, ocena bazy lokalowej.
6. **Ocena działalności dydaktycznej jednostki (jeżeli jednostka prowadzi taką działalność)** – charaktery-

styka kierunków kształcenia, rodzaj studiów, charakterystyka kształcenia na kierunkach zgodnych lub pokrewnych do przedmiotowej dyscypliny naukowej, ocena Polskiej Komisji Akredytacyjnej o jakości kształcenia lub ocena innej agencji oceniającej jakość kształcenia zarejestrowanej w EQAR.

7. **Inne uwagi** mające merytoryczny wpływ na końcową ocenę wniosku, w tym również uwagi wskazujące na braki w dokumentacji wniosku.

W zakresie wymogów formalnych do nadawania stopni naukowych doktora wskazać również należy na wymogi dotyczące minimum kadrowego, które odróżnić należy od minimum kadrowych na studiach wyższych. Uprawnienie do nadawania stopnia doktora może bowiem otrzymać i utrzymać jednostka organizacyjna, która zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy **co najmniej osiem osób posiadających tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub osób, które nabyły uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a usntn**, dla których ta jednostka jest podstawowym miejscem pracy. Ponadto osoby te muszą reprezentować dziedzinę nauki lub sztuki, w zakresie której jednostka organizacyjna ma otrzymać lub odpowiednio posiada uprawnienie.

W województwie lubuskim uprawnieniami takimi dysponuje obecnie 11 jednostek:

1. Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu – dziedzina nauk o kulturze fizycznej (brak dyscypliny w ramach tej dziedziny);
2. Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: budownictwo, inżynieria środowiska;
3. Wydział Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: nauki o zarządzaniu;
4. Wydział Fizyki i Astronomii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: astronomia, fizyka;
5. Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: historia, językoznawstwo, literaturoznawstwo;
6. Instytut Filozofii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: filozofia;
7. Wydział Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: automatyka i robotyka, elektrotechnika, informatyka;
8. Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: matematyka;
9. Wydział Mechaniczny Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: budowa i eksploatacja maszyn, inżynieria produkcji;
10. Wydział Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: biologia, ochrona środowiska;
11. Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: pedagogika, socjologia;

Uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego może otrzymać jednostka organizacyjna, która zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy **co najmniej dwanaście osób posiadających tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub osób, które nabyły uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a usntn**, dla których ta jednostka jest podstawowym miejscem pracy, reprezentujących dziedziny nauki lub dziedziny sztuki, w których zakresie jednostka organizacyjna ma otrzymać lub odpowiednio posiada uprawnienie, **w tym co najmniej 3 osoby posiadające tytuł profesora. W województwie lubuskim uprawnieniami takimi dysponuje obecnie 5 jednostek:**

1. Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: budownictwo;
2. Wydział Fizyki i Astronomii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: astronomia, fizyka;
3. Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: historia;
4. Wydział Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscypliny: automatyka i robotyka, elektrotechnika;
5. Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii Uniwersytetu Zielonogórskiego – dyscyplina: matematyka.

Co więcej, uprawnienie do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego może obejmować tylko te dyscypliny naukowe lub artystyczne, które w danej jednostce organizacyjnej są reprezentowane przez co najmniej pięć osób zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy, posiadających tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub osób, które nabyły uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a usntn.

Jak wynika z powyższego, w zakresie utrzymania uprawnień do nadawania stopni w obecnym stanie prawnym, szczególnie istotna jest bieżąca kontrola nad stanem kadrowym, zwłaszcza w odniesieniu do osób posiadających tytuł profesora w przypadku uprawnień habilitacyjnych. Uprawnienie do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego ulega bowiem zawieszeniu z mocy prawa od dnia, w którym liczba pracowników zatrudnionych w jednostce organizacyjnej zmniejszyła się poniżej minimum określonego wyżej. W takim przypadku CK określa termin, nie dłuższy niż dwa lata, w którym jednostka jest obowiązana spełnić warunki do przywrócenia zawieszonych uprawnień. Jeżeli natomiast jednostka organizacyjna w wyznaczonym terminie nie spełni wskazanych warunków, CK cofa uprawnienie.

Przepisy usntn przewidują także mechanizmy kontrolne, jakim poddać się muszą jednostki dysponujące uprawnieniami. CK dokonuje bowiem okresowej oceny spełniania warunków do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego, wykonywania uprawnień przez jednostkę organizacyjną uprawnioną do nadawania stopni, a także zasadności uchwał wydawanych w poszczególnych procedurach awansu naukowego. W przypadku negatywnej oceny, w zależności od stopnia nieprawidłowości CK ma prawo ograniczyć uprawnienie przez zobowiązanie jednostki organizacyjnej do przedstawiania Centralnej Komisji do zatwierdzenia każdej uchwały o nadaniu stopnia doktora lub doktora habilitowanego, zawiesić uprawnienie na czas określony, nie dłuższy niż trzy lata lub nawet cofnąć uprawnienie.

Projekt Ustawy 2.0 zakłada istotne zmiany w zakresie uprawnień do nadawania stopni naukowych, o czym szerzej w części 3.1 niniejszej ekspertyzy.

Studia doktoranckie

Studia doktoranckie nie są studiami wyższymi w rozumieniu art. 2 upsw, jednakże w ramach Polskiej Ramy Kwalifikacji wpisują się jako poziom 8, następujący po poziomach 6 i 7 będących odpowiednikami studiów pierwszego stopnia i drugiego stopnia.

Uprawnionymi do prowadzenia studiów doktoranckich są jednostki organizacyjne uczelni oraz jednostki naukowe posiadające uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego albo co najmniej dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego. Jednostki te mogą prowadzić studia doktoranckie wyłącznie w zakresie dyscyplin odpowiadających tym uprawnieniom. Dodatkowo, studia doktoranckie mogą być prowadzone jako tzw. studia środowiskowe, prowadzone przez jednostki organizacyjne uczelni oraz inne jednostki naukowe.

Obecnie w województwie lubuskim studia doktoranckie prowadzone są wyłącznie na Uniwersytecie Zielonogórskim w ramach 17 kierunków, tj.: Astronomia, Automatyka i Robotyka, Biologia, Budowa i eksploatacja maszyn, Budownictwo, Elektrotechnika, Fizyka, Historia, Informatyka, Inżynieria produkcji, Inżynieria środowiska, Językoznawstwo, Literaturoznawstwo, Matematyka, Ochrona środowiska, Pedagogika, Socjologia.

Projekt Ustawy 2.0 zakłada istotne zmiany w zakresie uprawnień do prowadzenia studiów doktoranckich, o czym szerzej w części 3.1 niniejszej ekspertyzy.

1.1.5. Współpraca z otoczeniem

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest uznawana powszechnie za trzecią misję uczelni, obok działalności związanej z kształceniem i prowadzeniem badań naukowych. Od kilku lat zaobserwować można zdecydowany wzrost zainteresowania tym aspektem funkcjonowania uczelni, co przejawia się między innymi w zmianach legislacyjnych, które wymagają od uczelni coraz mocniejszych więzi z otoczeniem. Jednym z przejawów takiego działania jest wprowadzenie od 2011 r. nowego organu uczelni w postaci konwentu, który dla części uczelni jest organem obowiązkowym, a dla części fakultatywnym. Zgodnie bowiem z art. 60 ust. 4 i 4a upsw, konwent obowiązkowo działa w publicznych uczelniach zawodowych. W innych natomiast uczelniach publicznych konwent może być powoływany fakultatywnie obok senatu lub innego organu kolegialnego (np. rady wydziału), jeżeli tak stanowi statut uczelni.

Obowiązujące przepisy określają także wymagany skład konwentu, w który wchodzić muszą przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni i samorządu terytorialnego – stanowiący nie mniej niż połowę składu – oraz przedstawiciele uczelni. Dodatkowo, w skład konwentu publicznej uczelni zawodowej mogą wchodzić przedstawiciele uczelni akademickiej, z którą publiczna uczelnia zawodowa współdziała.

Kompetencje konwentu zostały ustawowo uregulowane w ograniczonym stopniu. Zgodnie bowiem z upsw, kompetencje konwentu uczelni publicznej określa statut, który może także określać wspólne kompetencje senatu i konwentu, a także ustalać tryb zwoływania i prowadzenia wspólnych posiedzeń oraz podejmowania wspólnych uchwał. Ponadto w publicznej uczelni zawodowej senat określa opis efektów kształcenia po zasięgnięciu opinii konwentu.

Obecnie status publicznej uczelni zawodowej przypisany jest w województwie lubuskim wyłącznie Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, jednakże uczelnia ta nie posiada obecnie powołanego formalnie konwentu, a jej statut nie przewiduje powołania takiego organu. Dodać również należy, że statut ten błędnie wskazuje na akademicki status tej uczelni. Akademia nie posiada bowiem uprawnień do nadawania stopni naukowych, a tylko w drodze ustawy otrzymała miano akademii, co nie może być utożsamiane ze statusem uczelni akademickiej w znaczeniu formalnym. Zaleca się w tym przypadku niezwłoczne dokonanie korekty w statucie uczelni i dostosowanie jej do obowiązujących przepisów prawa. Pozostałe lubuskie uczelnie nie mają obowiązku powoływania konwentów i tego nie zrobiły (w skali ogólnouczelnianej).

Profil praktyczny

Wprowadzenie w 2011 r. podziału kierunków studiów na profil ogólnoakademicki i praktyczny wiązało się przede wszystkim z oddzieleniem drugiego z profili od dotychczasowej formuły kształcenia. Od początku jego istnienia zamysłem ustawodawcy było zmotywowanie uczelni i jej jednostek do większego otwarcia się na otoczenie społeczno-gospodarcze i jego potrzeby, między innymi poprzez wspólne prowadzenie studiów, udział pracodawców w kształtowaniu koncepcji kształcenia itp.

Z formalnego punktu widzenia, upsw daje stosunkowo szerokie możliwości prowadzenia studiów o profilu praktycznym z udziałem podmiotów gospodarczych. Sposób prowadzenia i organizację takich studiów określać ma bowiem umowa zawarta w formie pisemnej między uczelnią a podmiotem gospodarczym, co pozostawia wiele swobody. Zgodnie z art. 168a upsw, umowa taka może określać: możliwość prowadzenia zajęć ze studentami – w szczególności praktycznych – przez pracowników podmiotów gospodarczych; udział podmiotu gospodarczego w opracowaniu programu kształcenia; sposób dofinansowania studiów przez podmiot gospodarczy; efekty kształcenia oraz sposób realizacji praktyk i staży. Analogicznie, kształcenie na studiach doktoranckich także może odbywać się we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności z przedsiębiorcami lub innymi podmiotami zatrudniającymi uczestników tych studiów.

Warto dodać, że studia o profilu praktycznym mogą być prowadzone także we współpracy z organem nadającym uprawnienie do wykonywania zawodu, organem przeprowadzającym postępowanie egzaminacyjne w ramach uzyskiwania uprawnień do wykonywania zawodu, organem samorządu zawo-

dowego, organizacją gospodarczą lub organem rejestrowym. Prowadzenie takich studiów również może określać umowa, co jest jednym z przejawów autonomii uczelni. W tym przypadku umowa może określać: sposób prowadzenia zajęć ze studentami; udział podmiotu w opracowaniu programu kształcenia; efekty kształcenia, z uwzględnieniem wiedzy i umiejętności sprawdzanych w postępowaniu kwalifikacyjnym o nadanie uprawnień do wykonywania zawodu oraz sposób realizacji praktyk i staży.

Odrębnością profilu praktycznego jest także organizacja co najmniej 3-miesięcznych praktyk i obowiązek ich zaliczenia przez studentów kierunku o profilu praktycznym. Stwarza to doskonałe warunki do rozszerzenia i zacieśnienia współpracy z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego w uczelni.

Kolejno, biorąc pod uwagę wymagania kadrowe dla prowadzenia studiów o profilu praktycznym, niezwykle pożądane jest angażowanie kadry dysponującej pozauczelnianym, znacznym doświadczeniem zawodowym. Jedną z podstawowych możliwości, które można wykorzystać wyłącznie przy studiach o profilu praktycznym jest tzw. reguła „2 za 1”, uregulowana w art. 9a ust. 2-4 upsw. Zgodnie z tą regułą podstawowa jednostka organizacyjna uczelni prowadząca studia pierwszego lub drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie o profilu praktycznym może zaliczyć do minimum kadrowego:

- w miejsce samodzielnego nauczyciela akademickiego, dwie osoby posiadające stopień naukowy doktora i znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów;
- w miejsce nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora, dwie osoby posiadające tytuł zawodowy magistra i znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów.

Przepisy różnicują zatem minimalne wymogi w stosunku do osób dysponujących znacznym doświadczeniem zawodowym zdobytym poza uczelnią (nazywanych najczęściej „nauczycielami-praktykami”), w zależności od grupy kadrowej minimum, tj. grupy nauczycieli samodzielnych i grupy nauczycieli niesamodzielnych.

W tym zakresie, głównie ze względu na zapewnienie odpowiedniej jakości prowadzonego kształcenia, wprowadzono także limity, zgodnie z którymi liczba osób z minimum kadrowego zamieniona zgodnie z zasadą „2 za 1” nie może przekroczyć połowy osób w tej grupie minimum. Oznacza to zatem, że w przypadku:

- studiów I stopnia o profilu praktycznym, gdzie nominalne minimum stanowi 1 nauczyciel samodzielny oraz 5 doktorów, możemy maksymalnie zamienić 2 doktorów na 4 magistrów-praktyków;
- studiów II stopnia o profilu praktycznym, gdzie nominalne minimum stanowi 6 nauczycieli samodzielnych i 6 doktorów, możemy maksymalnie zamienić 3 nauczycieli samodzielnych na 6 doktorów-praktyków oraz 3 doktorów na 3 magistrów-praktyków.

Działalność gospodarcza

Konsekwencją zmian legislacyjnych z 2011 i 2014 roku było wprowadzenie szeregu regulacji ułatwiających lub narzucających formułę współpracy uczelni z jej otoczeniem społeczno-gospodarczym. Jedną z jej form jest prowadzona przez uczelnie działalność gospodarcza, która zgodnie z upsw musi być wyodrębniona organizacyjnie i finansowo od działalności podstawowej uczelni (m.in. kształcenie, prowadzenie badań, upowszechnianie osiągnięć itd.). Zakres i formy określone muszą zostać w statucie, przy czym jako jedną z form prawnych upsw wskazuje w szczególności formę spółek kapitałowych. Warto także zaznaczyć, że prowadzenie przez uczelnię działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, doświadczalnej, artystycznej, sportowej, rehabilitacyjnej lub diagnostycznej nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.). Nie oznacza to jednak, że działalność ta nie może być uznana za gospodarczą z perspektywy np. ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 229).

W celu lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników prac naukowych do gospodarki, uczelnie mogą prowadzić akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii. Wsparcie działalności gospodarczej środowiska akademickiego może następować przede wszystkim za pośrednictwem akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, które mogą zostać utworzone w formie jednostki ogólnouczelnianej lub w formie spółki kapitałowej. W pierwszym z przypadków inkubator działa na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez senat uczelni, natomiast w drugim przypadku działa na podstawie dokumentów ustrojowych takich jak umowa lub statut spółki.

Mając na względzie generowanie przez uczelnię i jej jednostki wyników badań naukowych i prac rozwojowych, ich wdrożenie do gospodarki również umożliwia utworzenie w uczelni centrum transferu technologii, którego rolą jest komercjalizacja bezpośrednia wyników tych badań rozumiana jako sprzedaż wyników badań naukowych, prac rozwojowych lub *know-how* związanego z tymi wynikami albo oddawanie do używania tych wyników lub *know-how*, w szczególności na podstawie umowy licencyjnej, najmu oraz dzierżawy. Centrum transferu technologii tworzy się w formie jednostki ogólnouczelnianej, która działa na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez senat uczelni (w przypadku uczelni niepublicznej regulamin zatwierdzać może inny organ wskazany w statucie).

W województwie lubuskim Uniwersytet Zielonogórski powołał własne centrum transferu technologii pod nazwą Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii, które realizuje zadania wewnątrzuczelniane oraz świadczy usługi dla wszelkich podmiotów zewnętrznych, tj. osób fizycznych, osób prawnych, jednostek użyteczności publicznej itp. Celem Centrum jest stymulowanie innowacyjności, promowanie przedsiębiorczości, działanie na rzecz transferu nowoczesnych technologii oraz koordynacja wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy Uniwersytetem Zielonogórskim a przemysłem, jednostkami samorządowymi i organizacjami okołobiznesowymi. Uniwersytet Zielonogórski jako jedyny powołał także Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, którego zadaniem jest pomoc studentom i absolwentom wyższych uczelni, mającym pomysł na własny biznes. Oferta obejmuje wsparcie w założeniu i prowadzeniu firmy.

1.2. ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ LUBUSKICH UCZELNI Z PERSPEKTYWY OBECNYCH ZASAD FINANSOWANIA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

1.2.1. Zasady finansowania szkół wyższych w Polsce

Finasowanie nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce regulują przede wszystkim przepisy upsw. Na finanse szkół wyższych wpływ mają także inne przepisy, takie jak ustawa o zasadach finansowania nauki, czy ustawy o agencjach grantowych – Narodowym Centrum Nauki (NCN) w Krakowie oraz Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie (NCBR)⁵.

Zgodnie z upsw (art. 92) działalność uczelni publicznych finansowana jest przede wszystkim z dotacji z budżetu państwa, a każda uczelnia może mieć także przychody własne. Dotacje stanowią główne źródło przychodów uczelni publicznych z przeznaczeniem (art. 94 ust. 1) na m.in.: kształcenie studentów studiów stacjonarnych, kształcenie stacjonarne doktorantów, kształcenie kadr naukowych, utrzymanie uczelni (w tym remonty), pomoc materialną dla studentów i doktorantów, (do)finansowanie kosztów prowadzenia inwestycji, stwarzanie warunków do kształcenia dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami i.in.⁶. Uczelnie mogą również otrzymywać inne środki publiczne z budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Upsw (art. 94b) przewiduje osobną dotację podmiotową na działania pro jakościowe np. dofinansowanie uczelni publicznych, które przyjęły na I rok studiów najlepszych maturzystów. W przypadku uczelni niepublicznych katalog zadań, które mogą lub są dotowane z budżetu państwa jest bardziej ograniczony np. mogą otrzymywać (tak jak publiczne) środki pro jakościowe dla jednostek, których studia uzyskały ocenę wyróżniającą Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA).

W 2016 r. na 1 348 822 studentów w Polsce, aż 1 034 161 osób studiowało w uczelniach publicznych, z tego 813 596 w trybie stacjonarnym. Nie inaczej wyglądała sytuacja w województwie lubuskim, gdzie na 13 716 studentów, aż 13 291 osób studiowało w szkołach publicznych, w tym 9 108 w trybie stacjonarnym⁷. W tym miejscu należy zauważyć, że ze względu na zasady podziału środków dla szkół publicznych w 2017 r. (por. niżej) wiele uczelni ograniczyło nabory na studia. Dokładne dane będą jednak znane dopiero po zakończeniu działań sprawozdawczych za 2017 r.

Ogólnie w Polsce w 2016 r. 77,7% studentów przeliczeniowych kształciło się w jednostkach publicznych. Dla tych uczelni przychody z dydaktyki wyniosły 77,9%, a z badań 13,6%, przy czym proporcje różniły się dla typów uczelni np. uniwersytety odpowiednio 76,4% i 15,7%, uczelnie techniczne 72,3% i 18,0%, a uczelnie pedagogiczne 91,3% i 4,2%. W przypadku przychodów z działalności dydaktycznej wyższych szkół publicznych aż 81,1% pochodziło z dotacji budżetowych, a jedynie 11,6% z opłat za studia i usługi edukacyjne (np. za powtarzanie roku). Wymiar środków od JST był zaś symboliczny – 0,1%⁸.

5 Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2045 ze zm.); Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1071 ze zm.); Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1447 ze zm.)

6 Dodatkowo należy mieć na względzie także zadania uczelni „branżowych” np. medycznych związane z kształceniem lekarzy, artystycznych związane z działalnością kulturalną itp.

7 *Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2017, s. 29, 72. Dane dla woj. lubuskiego nie odnoszą się do jednostek zamiejscowych uczelni publicznych z innych województw.

8 *Ibidem*, s. 49-50.

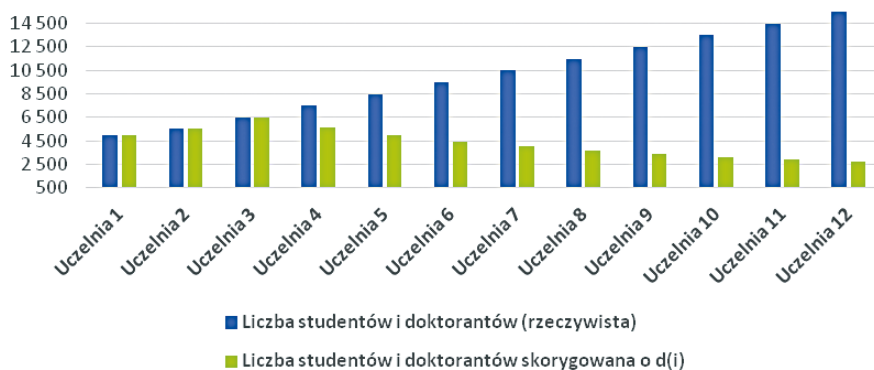
Zatem główną dotacją dla uczelni publicznych jest tzw. dotacja podstawowa. Dotacja ta dzielona jest według specjalnego algorytmu od 2016 r.⁹ osobno w grupach uczelni akademickich (z wyłączeniem medycznych, artystycznych, morskich, MSWiA) i państwowych wyższych szkół zawodowych.

W przypadku algorytmu dla uczelni akademickich¹⁰ na wysokość dotacji składają się:

- stała przeniesienia – czyli wysokość środków z roku poprzedniego o wadze 0,57 w 2017 r. i 0,50 od 2018 r.;
- składniki: studencko-doktorancki (waga 0,40), kadrowy (waga 0,45), badawczy (waga 0,10), umiędzynarodowienia (waga 0,05).

W stosunku do lat wcześniejszych zmalała stała przeniesienia, wzrosły wagi składników studencko-doktoranckiego i kadrowego, które to składniki uległy pewnym istotnym modyfikacjom. Składnik studencko-doktorancki opiera się przede wszystkim na liczbie tzw. studentów przeliczeniowych. Zasada obliczania liczby przeliczeniowych studentów i doktorantów nie uległa zmianie i opiera się na sumie stacjonarnych studentów i doktorantów z odpowiednimi wagami opartymi na kosztach działalności naukowej i kształcenia (dla doktorantów stosuje się dodatkowe wagi 6 gdy otrzymują stypendium doktoranckie i 1,5 gdy są bez stypendium); do tego dochodzą osoby na rocznych kursach przygotowujących cudzoziemców do studiów w języku polskim. Przeliczeniowy student na kierunku o najniższej kosztach działalności naukowej ma wagę 1 (np. politologia), zaś na kierunku takim jak np. weterynaria – 3. Najważniejszą modyfikacją tego składnika w 2017 r. było wprowadzenie wskaźnika dostępności kadr dydaktycznej (*student-staff ratio*), przez który suma studentów przeliczeniowych jest przemnażana. Jeżeli na 1 nauczyciela akademickiego przypadać będzie więcej niż 13 studentów i doktorantów (wszystkich – wliczani są także niestacjonarni) to wskaźnik ten jest mniejszy niż 1,0 i zmniejsza sumę studentów przeliczeniowych¹¹. Efekt działania nowego wskaźnika obrazuje poniższy wykres, gdzie dostępność kadry wynosi od 10 dla hipotetycznej Uczelni nr 1, przez 13 dla nr 3, 17 dla nr 5, do 31 dla nr 12.

Wpływ d(i) na składnik studencko-doktorancki

Źródło: oprac. własne J. Lewicki i M. Głąb.

Składnik kadrowy również nie uległ istotnym zmianom gdy chodzi o zliczanie etatów – profesor z wagą 2,5, doktor habilitowany 2,0, doktor 1,5, magister 1,0. Osoby niebędące w danej uczelni na pierwszym etacie liczone jak połowa tych na pierwszym. Do tego zagraniczni profesorowie wizytujący (niebędący

9 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 grudnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2016).

10 Z wyłączeniem medycznych, artystycznych, morskich.

11 J. Lewicki, *Nowy algorytm podziału dotacji podstawowej*, <http://irsw.pl/nowy-algorytm-podzialu-dotacji-podstawowej/> [dostęp: 22.11.2017].

obywatelami polskimi) z wagą 4,0 – pod warunkiem przeprowadzenia 60 godzin zajęć. Od 2017 r. suma etatów przeliczeniowych przemnażana jest przez nowy wskaźnik potencjału naukowego. Wskaźnik ten opiera się na średniej z wag kategorii naukowych przyznawanych jednostkom naukowym (w uczelniach najczęściej są to wydziały). Przyjęto wagi dla kategorii A+: 0,15, A: 1,0, B: 0,7, C: 0,4. Jako, że zgodnie z oceną z 2013 r. większość jednostek miała kategorię B, tylko nieliczne uczelnie akademickie mogły zyskać na tej zmianie¹².

Dla państwowych wyższych szkół zawodowych (PWSZ) na wysokość dotacji składają się:

- stała przeniesienia – analogicznie jak dla szkół akademickich;
- składniki: studencki (waga 0,55), kadrowy (waga 0,40), przychodowy (waga 0,05).

Dla szkół zawodowych w składniku studenckim obok kosztochłonności uwzględnia się stopień studiów, z preferencją dla studiów pierwszego stopnia tj. licencjackich i inżynierskich o profilu praktycznym (waga 1) w stosunku do drugiego stopnia tj. magisterskich (waga 0,6). Podobnie jak przy uczelniach akademickich, liczba studentów przeliczeniowych przemnażana jest przez *student-staff ratio*. Natomiast składnik kadrowy nie jest korygowany o współczynnik potencjału naukowego, gdyż szkoły zawodowe nie mają obowiązku prowadzenia badań i poddawania się ocenie KEJN. Składnik przychodowy uwzględnia przychody inne niż dotacje z budżetu państwa, budżetów samorządów i działalności operacyjnej. Należy dodać, że przepisy przewidują, iż zmiana wysokości r/r nie może być większa lub mniejsza niż 5%. Dodatkowo w przypadku konsolidacji szkół publicznych, uczelnia powstała z połączenia może otrzymać dotację podwyższoną do 103% kwoty jaka wychodzi z algorytmu podziału.

1.2.2. Sytuacja publicznych uczelni województwa lubuskiego

W poniżej części opracowania przedstawiona została sytuacja dwóch uczelni publicznych: Uniwersytetu Zielonogórskiego (UZ) oraz Akademii im. Jakuba z Paradyża (AJP) w Gorzowie Wielkopolskim. Ze względu na sposób sprawozdawczości nie ma możliwości porównania sytuacji wydziałów zamiejscowych w województwie lubuskim prowadzonych przez szkoły wyższe z innych regionów. Z kolei PWSZ w Sulechowie została włączona do UZ¹³ i za rok 2017 dotacja dla Uniwersytetu jest rozpatrywana jak dla szkoły po konsolidacji.

Analizowane uczelnie reprezentują obie wyżej omówione grupy szkół publicznych tj. UZ – szkoły akademickie, AJP – szkoły zawodowe. Akademia pomimo nazwy pozostaje uczelnią zawodową, gdyż nie spełnia podstawowego kryterium tj. nie posiada uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora, a jej poziom naukowy pozostaje bardzo niski (por. niżej).

W 2016 r. na 13 716 studentów, aż 11 036 kształciło się w Uniwersytecie Zielonogórskim (w tym 60 cudzoziemców), natomiast 2 255 w PWSZ – głównie ówczesnej PWSZ im. Jakuba z Paradyża (liczbę studentów PWSZ w Sulechowie można oszacować na ok. 380)¹⁴.

W przypadku UZ należy jeszcze uwzględnić doktorantów (ok. 318 w 2015 r.¹⁵). **Omawiając sytuację szkół wyższych w województwie lubuskim warto także zauważyć bardzo niski stopień udziału mieszkańców (1,1 os./tys. ludności – najniższy w kraju¹⁶) w studiach podyplomowych, które pozostają najbardziej elastyczną formą reagowania na potrzeby rynku pracy i gospodarki.**

12 Ibidem.

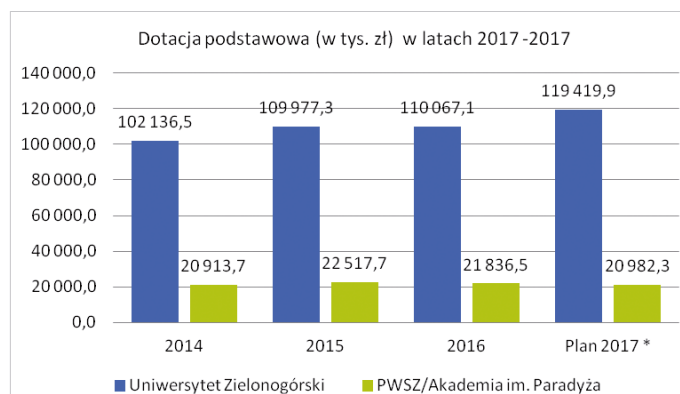
13 PAP z 18.04.2017 r. <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,413870,gowin-konsolidacja-uz-i-pwsz-w-sulechowie-szansa-dla-regionu-lubuskiego.html> [dostęp: 22.11.2017].

14 *Szkoły wyższe...*, op. cit., s. 72, 122; dane dla PWSZ w Sulechowie za: *Diagnoza szkolnictwa wyższego w woj. lubuskim*, Opracowanie: Biuro Rozwoju Regionu, Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne UMWL (M. Balak- Hryńkiewicz – koordynacja prac, M. Gogół, P. Makuch, M. Nowicki), 2017, s. 11.

15 Dane GUS za: *Diagnoza szkolnictwa wyższego w woj....*, s. 14.

16 *Szkoły wyższe...*, op. cit., s. 38.

Dotacja podstawowa dla Uniwersytetu Zielonogórskiego w 2017 r. według wstępnych wyliczeń MNiSW wyniesie ponad 119,5 mln złotych, zaś dla Akademii im. Paradyża – 20,9 mln złotych. Zmiany wysokości dotacji w latach 2014-2017 pokazuje poniższy wykres.

*) Dla UZ uwzględniono zsumowaną dotację z włączonej PWSZ w Sulechowie

Źródło: oprac. własne na podst. danych z MNiSW.

Wyraźny wzrost dotacji dla UZ jest przede wszystkim efektem konsolidacji, a raczej włączenia jako wydziału zamiejscowego dawnej PWSZ w Sulechowie. Przy czym dotacja szacowana dla samego UZ miała wynieść ok. 111,8 mln zł., a dla samej PWSZ ok. 7,65 mln¹⁷. Warto zauważyć, że dotacja dla PWSZ w Sulechowie liczona r/r byłaby niż o 5%, natomiast UZ i tak uzyskał by wyższą dotację o 3,52%.

Lepszy wynik Uniwersytetu Zielonogórskiego na skutek zmian w algorytmie wyniku m.in. ze:

- współczynnika dostępności kadry równego 1,0;
- współczynnika potencjału naukowego 0,78¹⁸.

UZ odczuwający w ostatnich latach niedobór studentów, z liczbą 12,8 studenta na 1 nauczyciela akademickiego, był jedną z 21 szkół w grupie 69 uczelni, które nie przekroczyły wskaźnika 13 studentów na nauczyciela. Zatem choć liczba studentów przeliczeniowych dla UZ nie uległa pomniejszeniu (mnożnik 1,0) to uczelnia zyskała, gdyż w całej grupie szkół akademickich mnożnik był <1,0. Warto podkreślić, że do 2016 r. malejąca liczba studentów stanowiła istotną przyczynę spadku wysokości dotacji UZ na co zwracała uwagę w 2014 r. Najwyższa Izba Kontroli¹⁹. Z kolei współczynnik potencjału naukowego o wartości 0,78, choć mniejszy od 1, nie przyczynił się szczególnie negatywnie do wysokości dotacji gdyż 36 uczelni wypadło w tym zakresie gorzej, a tylko kilka miało wskaźnik 1 lub wyższy. UZ miał 3 jednostki kat. A i 9 kat. B.

W przypadku Akademii im. Jakuba z Paradyża spadek wysokości dotacji może być obok ogólnie niewielkiej liczby studentów, skutkiem rozbudowanej oferty studiów II stopnia w sytuacji, gdy dla PWSZ zaczęto premiować studia I stopnia.

1.2.3. Wnioski

Warto zauważyć, że Uniwersytet Zielonogórski obejmuje szerokie spektrum dziedzin wiedzy i kształcenia zarówno w naukach społecznych, humanistycznych, ścisłych, medycznych, o życiu jak

17 Dane za: *Informacja na temat funkcjonowania nowego algorytmu dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych oraz ocena dotychczasowych rezultatów jego wprowadzenia. Materiał dla podkomisji stałej ds. nauki i szkolnictwa wyższego*. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, maj 2017.

18 Dane z MNiSW.

19 *Wystąpienie pokontrolne. Najwyższa Izba Kontroli delegatura w Zielonej Górze, LZG – 4114-003-01/2014*. NIK wskazała, że spadek dotacji wymusił na UZ różne działania oszczędnościowe takie jak np. redukcja zatrudnienia, ograniczenie nagród, zwiększenie wielkości grup zajęciowych, czy zmiany w ofercie dydaktycznej.

i technicznych, czy w obszarze sztuki. W nowej ocenie parametrycznej niestety część jednostek uzyskało gorszą kategorię naukową – tylko jeden wydział utrzymał kat. A, zaś jeden z wydziałów spadł do kat. C²⁰. Jeżeli wyniki kategoryzacji utrzymają się po ewentualnych odwołaniach, to w kolejnych latach w podziale dotacji dydaktycznej w składniku kadrowym współczynnik potencjału naukowego spadnie do 0,7. Oczywiście realny wpływ na wysokość dotacji, zależec będzie także od wyników innych uczelni w grupie.

W kontekście konsolidacji z PWSZ w Sulechowie i przysługującego UZ bonusu 103% w pierwszych latach po połączeniu, należy wykorzystać dostępne środki do właściwego dostosowania struktury i zasobów uczelni.

Poprawa jakości naukowej wymaga działań długofalowych i odpowiedniego nakładu środków pozadotacyjnych, co przy rosnącej konkurencji nie będzie łatwe. W przypadku UZ widać spore zróżnicowanie pomiędzy wydziałami reprezentującymi różne dziedziny nauki, które jest jednak odzwierciedleniem ogólnej kondycji poszczególnych dyscyplin w kraju.

Pozytywnie należy ocenić próby współpracy średnich uczelni regionalnych związane z inicjatyw m.in. UZ. Inicjatywa ta ma nie tylko lobbować na rzecz średnich szkół akademickich, ale być też punktem rozwijania współpracy naukowej, czy też współpracy w obszarze zarządzania²¹. Istotnym jest by dla swoich postulatów uczelnie te uzyskały poparcie pozostałych szkół zrzeszonych w Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich.

Z kolei w przypadku Akademii im. Jakuba z Paradyża, która formalnie i faktycznie pozostaje wyższą szkołą zawodową nawet przy zahamowaniu tempa spadku liczby studentów, nowy algorytm zadziałał niekorzystnie ze względu na prowadzone studia magisterskie, które dla podziału dotacji dla PWSZ są defaworyzowane. Próbę zabiegania o status akademicki należy uznać za błędną lub co najmniej przedwczesną. AJP nie posiada uprawnień do nadawania stopnia doktora i przy skromnym potencjale będzie miała duże trudności spełnienia wymogu posiadania prawa do doktoryzowania w dwóch dyscyplinach. Wyniki ostatecznej kategoryzacji naukowej, której dobrowolnie poddały się wszystkie wydziały Akademii są bardzo słabe – 3 jednostki uzyskały najniższą kategorię C, a tylko 1 kategorii A. Uczelnia powinna raczej skupić się na kształceniu w profilu praktycznym na I stopniu (w tym studia przemienne/dualne prowadzone wspólnie z przedsiębiorcami), a ofertę studiów II stopnia ograniczyć do kierunków, na których absolwentów jest wyraźne zapotrzebowanie w regionie. W zakresie oferty magisterskiej można rozważyć współpracę z jakąś uczelnią akademicką, podobnie jak w obszarze prowadzenia badań ważnych z punktu widzenia rozwoju części kadry AJP. Zmiany w polityce MNiSW w stosunku do PWSZ znacząco zmniejszyły czynniki, które mogły zachęcać do prób ubiegania się o status akademicki. Pojawiają się za to nowe szanse dla szkół zawodowych²² – np. część z nich przygotowuje się do wprowadzenia nowego poziomu oferty dydaktycznej tzw. 5. poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji²³.

Możliwa jest także konsolidacja AJP z UZ, przy czym wymagało by to dalszych szczegółowych analiz. Konsolidacja ta mogłaby obejmować: (1) połączenie obu uczelni, (2) powołanie uczelni federacyjnej, (3) utworzenie związku uczelni.

20 Dane za: *Wyniki kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych 2017*, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2017_10/ca19d390d520ad9a37d6f2ba7c8499e4.pdf [dostęp 22.11.2017].

21 *Małe i średnie uniwersytety boją się o swoją przyszłość*, 17.02.2017. <http://www.gazetalubuska.pl/wiadomosci/zielona-gora/a/male-i-srednie-universytety-boja-sie-o-swoja-przyszlosc-wideo,11800758/> [dostęp 22.11.2017].

22 M.in. program MNiSW oraz NCBR ze środków PO WER na studia dualne, czy program praktyk zawodowych dofinansowany z EFS – zob. <https://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/mnisw-wspiera-panstwo-we-wyzsze-szkoly-zawodowe.html> [dostęp:2.11.2017].

23 Szerzej zob. np. *Poziom 5 – brakujące ogniwo?. Podsumowanie*, red. E. Chmielecka, N. Kraśniewska, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2017. https://www.frp.org.pl/images/publikacje/publication/poziom_5%20podsumowanie_2017%20ost.pdf [dostęp: 23.11.2017].

1.3. POZYCJA UCZELNI Z WOJ. LUBUSKIEGO Z PERSPEKTYWY JAKOŚCI KSZTAŁCENIA I NAUKI

1.3.1. Jakość kształcenia w świetle ocen agencji akredytacyjnych i rankingów

Ocena Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Zgodnie z obowiązującą ustawą upsw (art. 48a) uczelnie i prowadzone przez nie studia obligatoryjnie podlegają ocenie jakości kształcenia dokonywanej przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA). Aktualnie ocena ta prowadzona jest w odniesieniu do poszczególnych kierunków studiów (tzw. ocena programowa). Przed 1 października 2016 r. PKA prowadziła również ocenę instytucjonalną, której podlegały poszczególne jednostki uczelni (wydziały)²⁴, na których Komisja dokonała uprzednio oceny programowej na większości prowadzonych kierunków. Obie akredytacje różniły się zasadniczo w odniesieniu do ich zakresu, przebiegu oraz szczegółowych kryteriów oceny. Najbardziej widoczna różnica wiązała się z tym, iż w przypadku oceny instytucjonalnej przedmiotem weryfikacji była efektywność systemu zapewnienia jakości kształcenia na studiach wyższych (studia I i II stopnia/jednolite magisterskie) oraz studiach doktoranckich i podyplomowych, podczas gdy ocena programowa koncentruje się wyłącznie na jakości kształcenia na studiach wyższych.

Polska Komisja Akredytacyjna po zakończeniu procesu akredytacyjnego wydaje oceny w skali: negatywna, warunkowa, pozytywna, wyróżniająca zgodnie z treścią swojego statutu. Przyznanie pozytywnej oceny PKA jest potwierdzeniem kształcenia na poziomie odpowiadającym standardom Komisji. Zapewnienie jakości kształcenia na wyższym poziomie może być podstawą oceny wyróżniającej. Dodatkowo w przypadku jednostek (wydziałów), które otrzymały pozytywną lub wyróżniającą ocenę instytucjonalną nie przeprowadza się ocen programowych. Ocena warunkowa oznacza natomiast, iż zespół oceniający PKA stwierdził uchybienia uniemożliwiające pozytywną ocenę jakości kształcenia na danym kierunku. W takim przypadku Komisja wskazuje niedoskonałości, które uczelnia jest zobowiązana usunąć, a które podlegają weryfikacji w trakcie powtórnej oceny. Ocena negatywna jakości kształcenia dokonana przez PKA może natomiast stanowić podstawę cofnięcia lub zawieszenia przez ministra uprawnień do prowadzenia studiów na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia (art. 11b ust 3 upsw).

Od 2012 roku²⁵ PKA przeprowadziła ocenę 25 kierunków studiów (ocena programowa) spośród łącznie 114 prowadzonych aktualnie na uczelniach w województwie lubuskim²⁶, co stanowi 22% ogółu. Należy przy tym wskazać, iż 5 spośród ocenionych kierunków studiów prowadzonych było w nieistniejącej już Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie. Relatywnie niski odsetek ogółu zakredytowanych przez PKA kierunków studiów na uczelniach w województwie lubuskim wynika najprawdopodobniej z dwóch głównych przyczyn:

1. uruchamiania nowych kierunków studiów, które nie były jeszcze przedmiotem oceny PKA (np. prawo i administracja na Uniwersytecie Zielonogórskim);
2. posiadania pozytywnej oceny instytucjonalnej przez część wydziałów Uniwersytetu Zielonogórskiego,

²⁴ Procedury oceny instytucjonalnej rozpoczęte przed 30.09.2016 prowadzone były na uprzednio obowiązujących zasadach, więc jednostki, które rozpoczęły postępowanie oceniające przed tą datą mogły otrzymać akredytację instytucjonalną również po jej upływie.

²⁵ Za punkt wyjścia do analizy przyjęto rok 2012 z uwagi na fakt, iż PKA przyznaje oceny pozytywne na okres 6 lat, więc co do zasady prezentowane dane obejmują kierunki, które posiadają ważną akredytację do 2018 r. Na marginesie można wskazać, iż od 2003 roku PKA oceniła łącznie 81 kierunków (ocena programowa) prowadzonych przez uczelnie z woj. lubuskiego.

²⁶ Liczba kierunków prowadzonych przez uczelnie z województwa lubuskiego ulegała zmianom na przestrzeni lat. Podana liczba kierunków studiów wynika z danych z systemu POL-on na dzień 2.11.2017.

w stosunku do których do zakończenia ważności tej akredytacji nie przeprowadza się (co do zasady) ocen programowych.

W zdecydowanej większości przypadków (22 kierunki) – wśród których 15 kierunków na Uniwersytecie Zielonogórskim – **wizytacja Komisji zakończyła się pozytywną oceną jakości kształcenia.**

W jednym przypadku (kierunek pedagogika prowadzony przez Łużycką Wyższą Szkołę Humanistyczną im. Jana Benedykta Solfy w Żarach) PKA stwierdziła uchybienia, które wymagają podjęcia działań naprawczych przyznając ocenę warunkową. W przypadku kierunku ratownictwo medyczne w Wyższej Szkole Zawodowa z siedzibą w Kostrzynie nad Odrą skala uchybień skutkowałą negatywną oceną PKA. Natomiast komisja odstąpiła o oceny na kierunku zdrowie publiczne w Lubuskiej Wyższej Szkole Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze, z uwagi na zakończenie kształcenia na tym kierunku studiów.

Należy podkreślić, iż na mocy uchwały Prezydium PKA z 5.05.2011 r. **kierunek informatyka na Uniwersytecie Zielonogórskim otrzymał ocenę wyróżniającą**, która nadal zachowuje swoją ważność. Jest to jedyny kierunek w woj. lubuskim, który od 2003 r. otrzymał najwyższą możliwą ocenę. Jednocześnie jest to jeden z ośmiu kierunków informatyka w Polsce, któremu Komisja przyznała wyróżnienie. Dodatkowo Wydział Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji Uniwersytetu Zielonogórskiego, na którym prowadzony jest ten kierunek pozytywnie przeszedł w 2014 r. ocenę instytucjonalną PKA.

Analiza wcześniejszych (od 2003 r.) ocen PKA pozwoliła dodatkowo uchwycić dynamizm zmian. W przypadku kierunków ocenionych pozytywnie po 2012 r. 10 spośród nich przechodziło wcześniej procesy akredytacyjne otrzymując uprzednio analogiczną (pozytywną) lub niższą ocenę. Oznacza to, że **w okresie od poprzedniej akredytacji podejmowano działania pro jakościowe, które zaowocowały utrzymaniem lub zmianą na ocenę pozytywną** (np. kierunek ekonomia w Zachodniej Wyższej Szkole Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Jana Pawła II z siedzibą w Zielonej Górze²⁷).

Akredytację instytucjonalną PKA przeszło 8 wydziałów Uniwersytetu Zielonogórskiego:

1. Wydział Artystyczny,
2. Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska,
3. Wydział Mechaniczny,
4. Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii,
5. Wydział Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji,
6. Wydział Humanistyczny,
7. Wydział Fizyki i Astronomii,
8. Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu.

Wszystkie one otrzymały oceną pozytywną.

Mając na względzie powyższe dane oraz fakt, iż w polskim systemie szkolnictwa wyższego akredytacja PKA jest jedynym dającym się porównywać miernikiem jakości kształcenia **należy ogólnie pozytywnie ocenić poziom nauczania i kulturę jakości na uczelniach w województwie lubuskim. Szczególnie dobrze wygląda to na uczelniach publicznych**, które w ocenie Komisji spełniają przynajmniej w minimalnym stopniu standardy jakościowe, co zostaje potwierdzone przyznaniem ocen pozytywnych (zarówno programowych, jak również instytucjonalnych). Na tym tle raz jeszcze warto podkreślić wyróżnienie dla kierunku informatyka na Uniwersytecie Zielonogórskim, który jest jednym z ośmiu w kraju z taką oceną. **Gorzej ocena jakości kształcenia wypada na uczelniach niepublicznych w województwie lubuskim**, gdzie na 6 akredytacji prowadzonych po 2012 roku pozytywnie zakończyła się tylko połowa.

Niezależnie od powyższych wniosków już w tym miejscu należy sformułować **postulat permanentnego podnoszenia jakości kształcenia oraz doskonalenia wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia.**

27 Wg danych z systemu POL-on na dzień 2 listopada 2017 r. uczelnia znajduje się w stanie likwidacji.

Powodów tego jest co najmniej trzy:

1. samo zapewnienie jakości kształcenia nie jest skończonym procesem i wymaga ciągłego dostosowywania do zmian zewnętrznych i wewnętrznych;
2. minimalne wymagania jakościowe stawiane przez PKA względem uczelni cały czas rosną;
3. w projekcie Ustawy 2.0 (o czym szerzej mowa z części 3.1 niniejszej ekspertyzy) przewiduje się wprowadzenie, obok funkcjonującej obecnie oceny programowej również, tzw. oceny kompleksowej, w której główny akcent będzie położony na efektywności uczelnianego systemu zapewniana jakości kształcenia.

Oceny komisji środowiskowych

Obok Polskiej Komisji Akredytacyjnej oceny jakości kształcenia dokonują w Polsce również tzw. środowiskowe komisje akredytacyjne, przy czym poddanie się procedurze ich akredytacji jest dobrowolne i zależy wyłącznie od samej uczelni. Należą do nich m.in.:

- Uniwersytecka Komisja Akredytacyjna,
- Komisja Akredytacyjna Uczelni Technicznych,
- Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia na Kierunkach Lekarskich.

Z przeanalizowanych informacji wynika, iż żaden z kierunków studiów prowadzonych przez uczelnie w województwie lubuskim nie posiada aktualnej akredytacji środowiskowych komisji akredytacyjnych. Miała ją swego czasu Politechnika Zielonogórska.

Posiadanie akredytacji środowiskowych, choć nieobligatoryjne, jest potwierdzeniem prowadzenia studiów na poziomie odpowiadającym standardom komisji branżowych. W związku z tym **zasadne jest podjęcie starań przez uczelnie z województwa lubuskiego o uzyskanie takowych akredytacji.**

Akredytacje międzynarodowe

Akredytacje i certyfikaty międzynarodowe są ważnym elementem potwierdzającym jakość kształcenia w instytucji, która je posiada. Jest to swoiste uwierzytelnienie poziomu nauczania, w szczególności dla kandydatów z zagranicy.

Wśród najbardziej rozpoznawalnych w Europie i na świecie akredytacji i agencji akredytacyjnych należy wskazać na:

1. AACSB - The Association to Advance Collegiate Schools of Business
2. EQUIS Accreditation - EFMD (European Foundation for Management Development)
3. AMBA - The Association of MBAs Accreditation
4. CEEMAN IQA - International Quality Education Accreditation
5. HEA - Higher Education Academy Accreditation
6. AACSB - Association to Advance Collegiate Schools of Business Accreditation
7. EUR-ACE Label ENAEE European Network for Accreditation of Engineering Education
8. ABET Accreditation - Accreditation Board for Engineering and Technology

Z ogólnie dostępnych informacji wynika, iż żadna z uczelni w województwie lubuskim nie posiada akredytacji ani certyfikatów międzynarodowych.

Krajowe rankingi

Innymi jeszcze, mniej zobiektywizowanymi i dającymi się porównać, miernikami jakości i atrakcyjności studiów są różnego rodzaju rankingi międzynarodowe i krajowe.

W rankingu uczelni Perspektyw z 2017 r., Uniwersytet Zielonogórski uplasował się na miejscu w grupie 51 - 60 (podobnie jak w roku 2014, 2015 i 2016), jako jedyna uczelnia z woj. lubuskiego.

Warto zwrócić uwagę na poszczególne kierunki ujęte w ww. ranking:

1. kierunek „informatyka” na UZ zajął 22. miejsce w rankingu kierunków inżynierskich,
2. kierunek „inżynieria środowiska” na UZ zajął 19. miejsce (awans z miejsca 23. w roku 2016),
3. kierunek „budownictwo” na UZ – 13. miejsce (awans z miejsca 14. w roku 2016),
4. kierunek „architektura” na UZ – 10. miejsce (awans z miejsca 14. w roku 2016).

1.3.2. Jakość badań naukowych

Ocena parametryczna KEJN

Kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej, zgodnie z uzfn dokonuje Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych (Dz. U. 2016, poz. 2154).

Zgodnie z §8. ww. rozporządzenia kompleksową ocenę jednostek przeprowadza się z uwzględnieniem następujących kryteriów:

1. osiągnięcia naukowe i twórcze;
2. potencjał naukowy;
3. praktyczne efekty działalności naukowej i artystycznej;
4. pozostałe efekty działalności naukowej i artystycznej.

Ocenę przeprowadza się na podstawie informacji o efektach działalności naukowej i badawczo-rozwojowej przedstawionych przez jednostki naukowe w ankietach złożonych w formie elektronicznej w systemie teleinformatycznym.

Kompleksową ocenę przeprowadza się (§9. powyższego rozporządzenia) w grupach nauk, według następującego przyporządkowania:

1. w grupie nauk humanistycznych i społecznych – obszar nauk humanistycznych i obszar nauk społecznych;
2. w grupie nauk ścisłych i inżynierskich – obszar nauk ścisłych i obszar nauk technicznych oraz dyscyplinę artystyczną - sztuki projektowe;
3. w grupie nauk o życiu – obszar nauk przyrodniczych; obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych; obszar nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej;
4. w grupie nauk o sztuce i twórczości artystycznej – obszar sztuki oraz dyscyplinę naukową nauki o sztuce.

Oceny uzyskane przez poszczególne jednostki naukowe według powyższych kryteriów zostały porównane z wartościami ocen referencyjnych dla kategorii A i dla kategorii B, ustalonych przez KEJN i zatwierdzonych przez Ministra. Wyniki porównania stanowiły podstawę do zaliczenia jednostki naukowej do kategorii naukowej A, B lub C²⁸.

Ocenie parametrycznej KEJN w 2013 r. zostało poddanych 11 jednostek z województwa lubuskiego, natomiast w 2017 r. KEJN ocenił 17 jednostek.

Ocenie w bieżącym roku podlegały wszystkie wydziały Uniwersytetu Zielonogórskiego, Akademii im. Jakuba z Paradyża oraz Zamiejsowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. **Spośród nich kategorię A otrzymał jedynie Wydział Fizyki i Astronomii UZ. Pozostałe ocenione jednostki zostały zaliczone do grupy B (11 wydziałów) oraz C (5 wydziałów).**

Ogólnie wyniki kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej w uczelniach w województwie lubuskim ocenić można jako słabe. W konsekwencji należy jak najszybciej podjąć działania zmierzające do poprawy tego stanu rzeczy, gdyż w kontekście projektowanych zmian systemowych (szerzej w części III ekspertyzy) utrzymanie ocen na obecnym poziomie może skutkować odebraniem prawa do nadawania stopni naukowych (doktora i doktora habilitowanego) oraz prawa do samodzielnego decydowania o ofercie kształcenia dla niemal wszystkich jednostek, które obecnie takie prawa posiadają.

28 <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/wyniki-kompleksowej-oceny-jakosci-dzialalnosci-naukowej-lub-badawczo-rozwojowej-jednostek-naukowych-2017.html> [dostęp: 4

Wyniki kompleksowej oceny poziomu działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej w 2017r. są tym bardziej niepokojące, iż w porównaniu do poprzedniej oceny z 2013 r. niewiele ponad połowa jednostek (7 spośród 11 ocenionych w 2013 r.) utrzymała tę samą kategorię, podczas gdy druga część (4 z 11) zanotowała spadek do niższej niż uprzednio kategorii. Żadna z jednostek nie poprawiła swojej pozycji. W tym kontekście, nawet przy uwzględnieniu faktu, iż zasady oceny w 2013 i 2017 roku różniły się od siebie, należy wskazać, że poziom działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jest najsłabszą stroną uczelni z województwa lubuskiego. Co tym bardziej potwierdza konieczność wprowadzenia jak najszybciej działań zmierzających do poprawy tego stanu.

Nadawanie stopni naukowych

W obecnym stanie prawnym, zgodnie z przepisami usnitych uprawnień do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego wiąże się przede wszystkim z liczbowo, a nie jakościowo określonym zasobem kadrowym samodzielnych pracowników nauki (o czym była mowa w pkt. 1.1.). W przypadku niniejszej ekspertyzy warto przywrócić się również temu jak wygląda kwestia powyższych uprawnień na uczelniach w województwie lubuskim i jak kształtuje się liczba nadawanych stopni na tle innych województw w kraju. Nie jest to wprawdzie miarodajny punkt odniesienia dla oceny poziomu naukowego tych jednostek, ale stanowi ważną informację w kontekście planowanych w Ustawie 2.O zmian, które zakładają przejście z systemu ilościowego kadry na jakościowy związany z oceną parametryczną.

W województwie lubuskim uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora posiada 11 jednostek, a stopnia doktora habilitowanego 5²⁹. W rankingu województw wg ilości jednostek uprawnionych do nadawania stopni naukowych, lubuskie znajduje się na ostatniej pozycji. W 2016 r. przyznały one łącznie 31 stopni doktora oraz 6 doktora habilitowanego. Tym samym liczba nadawanych stopni w województwie lubuskim jest najniższa ze wszystkich województw w kraju.

Jeśli natomiast spojrzymy na średnią liczbę nadawanych stopni przypadającą na jedną jednostkę, to statystycznie za rok 2016 wynosi ona 3,36³⁰ i jest niemal identyczna jak w województwie pomorskim, gdzie znajduje się 131 jednostek uprawnionych. Nominalnie oba te województwa plasują się ex aequo na przedostatnim miejscu w kraju jeśli chodzi o średnią liczbę nadawanych stopni w jednej jednostce³¹.

Liczba nadanych stopni naukowych w woj. lubuskim od 2012 roku wynosi: 298 stopni naukowych doktora oraz 44 stopnie naukowe doktora habilitowanego. Najwięcej stopni naukowych doktora przyznano na Wydziale Humanistycznym UZ (57) oraz Wydziale Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki (50), a także na Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim (37) i Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska UZ (35). Najmniej przyznano na Wydziale Nauk Biologicznych UZ (10) oraz na Wydziale Pedagogiki, Psychologii i Socjologii UZ (12).

Najwięcej stopni naukowych doktora habilitowanego przyznano na Wydziale Humanistycznym UZ w dziedzinie „historia” (23) oraz na Wydziale Matematyki, Informatyki i Ekonometrii UZ w dziedzinie „matematyka” (12), natomiast najmniej na Wydziale Fizyki i Astronomii UZ (1) (ocena parametryczną KEJN – A) oraz na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska (2) (ocena parametryczna C).

29 Szerzej pkt. 1.1. ekspertyzy.

30 Wartość 3,36 jest ilorazem sumy wszystkich stopni naukowych (dr i dr hab.) nadanych w lubuskich uczelniach w 2016 roku i liczby jednostek, posiadających uprawnienia do nadawania stopni naukowych w woj. lubuskim.

31 Autorzy ekspertyzy pragną zauważyć, iż z faktu tego nie można wyciągnąć żadnych wniosków co do poziomu i jakości osiągnięć naukowych stanowiących podstawę nadawania stopni naukowych.

1.4. OPINIE PODMIOTÓW Z OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO UCZELNI

W ramach analiz na potrzeby realizacji niniejszej ekspertyzy przeprowadzono m.in. badania jakościowe obejmujące przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego lubuskich uczelni. W badaniu jakościowym udział wzięło 10 przedstawicieli przedsiębiorstw z województwa lubuskiego, których działalność wpisuje się w zakres tematyczny inteligentnych specjalizacji regionu, tj.:

- Zielona Gospodarka (przykładowe branże: technologie środowiskowe, biogospodarka, usługi środowiskowe – laboratoryjne i projektowe – przemysł metalowy, logistyka),
- Zdrowie i jakość życia (technologie i usługi medyczne, zdrowa i bezpieczna żywność, przetwórstwo),
- Innowacyjny przemysł (ICT, produkcja maszyn i urządzeń, zespoły i części metalowe, spawalnictwo, motoryzacja, przemysł drzewny, meblarski i papierniczy).

Reprezentowane przez rozmówców firmy to przede wszystkim zakłady produkcyjne, które trudnią się sprzedażą wyrobów własnych oraz ewentualnie serwisowaniem. Branże reprezentowane przez przedsiębiorstwa to m.in. produkcja wyrobów gumowych i metalowych, produkcja wyrobów drewnianych, usługi poligraficzne i reklamowe, produkcja urządzeń i aparatury specjalistycznej. Generalnie przedsiębiorstwa te kierują swoje produkty i usługi do klientów biznesowych, rzadziej do odbiorców indywidualnych. Firmy posiadają siedziby przede wszystkim w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim, ale także w innych miejscowościach (np. Skwierzyna, Świebodzin). Zasięg działalności firm w większości wykraczał poza obszar województwa lubuskiego, często dotyczył również skali europejskiej czy światowej, w szczególności w odniesieniu do podmiotów z kapitałem zagranicznym. Biorąc pod uwagę wielkość firm rozumianą jako liczba zatrudnionych osób, wśród rozmówców znaleźli się zarówno przedstawiciele firm małych (do 10 pracowników) czy średnich, jak i dużych (do 200 osób). Specyfika prowadzonej działalności przez przedsiębiorstwa oraz fakt, że wpisuje się ona w inteligentne specjalizacje regionu powodowały, że pracownicy firm w większości reprezentowali zawody techniczne i specjalistyczne, poczynając od zawodów i stanowisk niższego szczebla (stolarze, frezerzy, tokarze, elektrycy, ślusarze, operatorzy maszyn, spawacze) po stanowiska zarządcze i wymagające wiedzy specjalistycznej (logiści, technolodzy, szefowie produkcji, inżynierowie, projektanci).

W pierwszej kolejności zapytano rozmówców reprezentujących firmy z województwa lubuskiego, czy w ogóle podejmują współpracę z uczelniami oraz innymi podmiotami oświatowymi niezależnie od zakresu i charakteru takiej kooperacji. **Generalnie, każde z przedsiębiorstw biorące udział w badaniu w jakimś zakresie współpracowało z jednostkami oświatowymi, były to zarówno szkoły wyższe, jak i szkoły na poziomie ponadgimnazjalnym. Pośród tych uczelni z regionu wskazane zostały:**

- Uniwersytet Zielonogórski,
- Akademia im. Jakuba z Paradyża.

Brak innych szkół wyższych wśród wskazań rozmówców może wynikać po pierwsze z tego, że powyżej wymienione uczelnie znajdują się w dużych miastach, często zbieżnych z siedzibą firm, które brały udział w badaniu, po drugie są to uczelnie publiczne oraz posiadające dużą liczbę studentów kształcących się w wielu kierunkach.

Następnie należy wskazać charakter podejmowanej współpracy z uczelniami i szkołami ponadgimnazjalnymi. W przypadku każdej z firm wykazujących kooperację z takimi podmiotami, chodziło o przyjmowanie praktykantów i stażystów do pracy w przedsiębiorstwie. Podmioty gospodarcze pozyskują pracowników w tym zakresie zarówno do prac na stanowiskach produkcyjnych i związanych z ofertą usług, jak również zarządczych i specjalistycznych. Charakter pierwszego ze wskazanych rodzajów stanowisk pracy powoduje, że w tym zakresie częściej chodzi o osoby z kierunkowym wykształceniem w danym zawodzie na poziomie ponadgimnazjalnym – jak w przypadku ślusarzy, techników, elektryków, frezerów, operatorów maszyn. Siłą rzeczy praca na tego typu stanowiskach w zdecy-

dowanej większości przypadków nie wymaga posiadania wykształcenia wyższego. Natomiast **praktykanci i stażyści wywodzący się ze studentów szkół wyższych trafiają np. na stanowiska wyższe w hierarchii danego przedsiębiorstwa – do prac projektowych, specjalistycznych, inżynierskich, produkcyjnych (ale np. w charakterze menedżera), oczywiście na podstawie odpowiedniego dopasowania charakteru pracy i profilu działalności firmy do kierunku studiowanego przez praktykantów czy stażystów.** I tak, np. firma z branży metalowej pozyskiwała studentów z Wydziału Mechanicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego, firma z branży stolarskiej posiadała zapotrzebowanie na projektantów, designerów. Pozyskiwanie i rekrutacja praktykantów z uczelni odbywa się generalnie poprzez pośrednictwo biura karier danej uczelni oraz zorganizowane przez uczelnie targi pracy. **Rzadziej firmy decydują się na inne kanały dotarcia do kandydatów – np. poprzez ogłoszenia o pracę publikowane na stronach internetowych firm, na innych portalach z ogłoszeniami o pracę czy z wykorzystaniem mediów społecznościowych.** Czasem zdarza się, że firmy współpracują z konkretną osobą na uczelni i to przez np. wykładowcę kontaktują się ze studentami.

Poza pozyskiwaniem praktykantów i stażystów jedynie kilka firm biorących udział w badaniu wskazało inny rodzaj kooperacji z uczelniami i szkołami. W tym zakresie można wymienić wizyty studyjne w przedsiębiorstwach oraz zlecenie analiz i ekspertyz technicznych, wykonywanie obliczeń itp. przez specjalistów z danej uczelni. W przypadku jednej firmy należy wskazać również dostarczenie przez przedsiębiorstwo aparatury pomiarowej do pomieszczeń laboratoryjnych uczelni.

Generalnie formalna strona związana ze współpracą z uczelniami i szkołami z regionu była przez przedsiębiorców oceniana dobrze, nie wskazywano zastrzeżeń w tym zakresie i barier dotyczących kooperacji już podejmowanej. Firmy cenią sobie z pewnością wsparcie merytoryczne uczelni w związku ze zlecanymi analizami czy ekspertyzami, mają możliwość stałej współpracy ze specjalistami w danej dziedzinie. W przypadku przyjmowania praktykantów i stażystów do pracy w przedsiębiorstwach na pewno wskazywano na niedobór rąk do pracy w przypadku uczniów szkół technicznych i zawodowych (np. w takich zawodach, jak tokarz, ślusarz, operator maszyn), z tego względu zdarzają się okresy, kiedy trudno o pozyskanie praktykantów w danym zawodzie. **W przypadku pozyskiwania praktykantów z uczelni wyższych, firmy także cenią sobie możliwość ewentualnego wykształcenia pracownika na przyszłość, choć w praktyce często na przeszkodzie stoją różne czynniki nie zawsze zależne od efektywności współpracy między firmą a praktykantem.** Część osób bowiem traktuje praktykę jako okres przejściowy, wiele z nich po prostu nie zamieszkuje tam, gdzie znajduje się firma, część nie posiada też odpowiednich kwalifikacji do stałej pracy w danej firmie, branży. Rozmówcy wskazywali także, że sami praktykanci bywają niezadowoleni z wykonywanej w ramach praktyk pracy, z poziomu zarobków (zarówno tych otrzymywanych, jak i oferowanych w ramach stałej pracy).

Lubuscy przedsiębiorcy podczas przeprowadzonych rozmów zostali poproszeni o ocenę umiejętności zawodowych absolwentów lubuskich uczelni oraz uczniów szkół technicznych i zawodowych. Zdania między przedsiębiorcami były podzielone. Część wskazała, że osoby po ukończeniu studiów, przechodzące na praktyki, staże nie są odpowiednio przygotowane, aby wykonywać pracę na danym stanowisku. Brakuje im umiejętności logicznego myślenia, znajomości podstawowych programów np. pakietu Office. Wskazano także, że absolwenci, praktykanci, stażyści nie są zaangażowani w pracę, sumienni, rzetelni w wykonywaniu zleconych zadań. Pracodawcy wymagają elastyczności, chęci do pracy, szybkiego uczenia się. Ich zdaniem młode osoby wchodzące na rynek pracy tych umiejętności i cech osobowości generalnie nie posiadają. **Zwrócono także uwagę na brak kompetencji językowych wśród kandydatów na stanowiska w działach marketingu,** co jest kluczowe w takiej pracy. Przedsiębiorcy w związku z tym oferują swoim pracownikom szkolenia zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne.

Z drugiej jednak strony wskazano na pozytywne cechy osób, które ubiegają się o stanowisko pracy, staż czy praktykę w przedsiębiorstwie. Uznano, że były one kontaktowe, wykazywały chęć do nauki. Osoby posiadające ugruntowane kompetencje zawodowe takie jak: stolarz, frezer, tokarz, elektryk nie wymagały przyuczenia, gdyż ich umiejętności i kompetencje pozwalały realizować zadania na wybranych stanowiskach.

Rozmówcy podkreślali także, że system kształcenia nie wyposaża młodych osób w umiejętności zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy województwa lubuskiego. Być może należałoby go zmodyfikować tak, aby osoby kończące daną szkołę mogły znaleźć pracę na lubuskim rynku jako stolarz, ślusarz, tokarz, elektryk, operator CNC, marketingowiec, a także programista. Tych wymienionych w kolejności jako ostatnich zdecydowanie brakuje. Podczas rozmów wskazano, że jest to problem ogólnopolski, a nie tylko na poziomie województwa. **Z pewnością należałoby wyposażyć kandydatów na przyszłych pracowników w wiedzę i umiejętności adekwatne do branż, które przodują w województwie lubuskim.**

Przedsiębiorcy biorący udział w indywidualnych wywiadach pogłębionych zostali zapytani jakich pracowników poszukują do swoich firm. Wskazywano przede wszystkim na brak wykwalifikowanych pracowników fizycznych: ślusarzy, tokarzy, elektryków, frezerów, operatorów maszyn CNC, stolarzy, elektryków. Brakuje także osób chcących pracować w produkcji. Wskazywano, że może być to spowodowane trudnymi warunkami pracy, brakiem chęci do pracy na produkcji lub tym, że osoby posiadające wykształcenie zawodowe wyjeżdżają poza granice kraju, gdyż zarobki są tam wyższe niż w Polsce. Poszukiwani pracownicy powinni być zaangażowani w swoją pracę, sumienni i zdyscyplinowani – tych cech w szczególności brakuje pracodawcom u potencjalnych kandydatów na pracowników.

1.5. OPINIE STUDENTÓW

Wprowadzenie

Jednym z elementów badawczych przedmiotowej ekspertyzy było zdiagnozowanie opinii studentów lubuskich uczelni poprzez przeprowadzenie wśród nich badania ankietowego w drugiej połowie listopada 2017 r. Ankieta przeznaczona dla studentów została zamieszczona na portalu webankieta.pl. W badaniu wzięło udział 301 osób studiujących w trzech uczelniach na terenie województwa lubuskiego. Dobór próby do badania przy użyciu ankiety internetowej miał charakter nieprobabilistyczny (nielosowy), oparty o dostępność badanych osób.

Podczas badań, przeprowadzanych na studentach lubuskich uczelni, posłużono się ankietą elektroniczną – (CAWI, ang. *Computer Assisted Web Interview*). Jest to metoda badań ilościowych, w której pytania ankietowe przekazywane są za pośrednictwem Internetu. Ankiety mogą być adresowane do wybranych grup docelowych, klientów sklepów internetowych, internautów odwiedzających portale tematyczne, użytkowników poczty elektronicznej itp.

Zdecydowana większość respondentów reprezentowała największą w regionie uczelnię, czyli Uniwersytet Zielonogórski (91,1%). Pozostali respondenci pochodzili z Akademii im. Jakuba z Paradyża oraz z Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej AWF w Poznaniu.

Motywy podjęcia studiów

Wśród motywów wyboru uczelni z województwa lubuskiego respondenci przede wszystkim wskazywali bliską odległość od miejsca zamieszkania (wskazana przez prawie 42% odpowiadających). Nieco mniej, bo 37% badanych studentów uznało, że interesował ich konkretny kierunek studiów znajdujący się w ofercie danej uczelni. Kolejne odpowiedzi uzyskały znacznie mniejsze poparcie respondentów. Szczególnie warto zauważyć bardzo niski odsetek osób kierujących się przy wyborze uczelni jej prestiżem oraz relatywnie znaczący odsetek osób, które nie dostały się na inną uczelnię i ostatecznie wybrały uczelnię z województwa lubuskiego, ponieważ posiadała ona jeszcze wolne miejsca (13,3% respondentów). Warto wskazać, iż w przypadku ankiety z uczniami szkół ponadgimnazjalnych, argument o chęci studiowania na danej uczelni w regionie w związku z jej bliskością od miejsca zamieszkania nie był zbyt często wybierany przez respondentów, inaczej niż w przypadku samych studentów. Należy też pamiętać, że zdecydowana większość uczniów zamierzała studiować poza województwem. W świetle takich danych warto zauważyć, że studia w regionie prawdopodobnie nie są atrakcyjne, a uczelnie z województwa lubuskiego są drugim wyborem dla wielu osób.

W przypadku decyzji o studiowaniu konkretnego kierunku najpopularniejszym motywem były po prostu zainteresowania, zarówno te ogólne, jak i zawodowe (wskazane odpowiednio przez 38% i 32,3% badanych osób). Studenci pokładali w nauce także nadzieje związane z możliwością nabycia przydatnych kompetencji, szczególnie w perspektywie dalszego funkcjonowania na rynku pracy.

O zadowoleniu z podjętych decyzji związanych z edukacją w szkole wyższej może świadczyć wysoki odsetek odpowiedzi respondentów, którzy uznali, że z pewnością jeszcze raz podjęliby taką samą decyzję względem wyboru studiów (59% respondentów). Nieco ponad 18% badanych studentów chciałoby podjąć naukę na tym samym kierunku, ale na innej uczelni, zaś 23% osób z chęcią zmieniłoby kierunek studiów, gdyby mieli na to szansę.

Opinia o studiach

Studenci biorący udział w badaniu mieli dość zróżnicowane opinie na temat szeroko pojętego przebiegu studiów. Łącznie 42,1% respondentów oceniło go wysoko lub bardzo wysoko, jednak równocześnie prawie 44% osób określiło go jako przeciętny, przy 14% odpowiedzi składających się na opinię negatywną.

Zróznicowane opinie na temat przebiegu studiów łatwiej wyjaśnić, biorąc pod uwagę opinie respondentów na temat różnego rodzaju elementów wchodzących w ten zakres. Najwięcej opinii bardzo dobrych uzyskały: możliwości działania w organizacjach studenckich (32,5%), dostępność sprzętu komputerowego (31,6%) oraz warunki lokalowe (28,9%). Warto zwrócić jednak uwagę na elementy opiniowane gorzej, a które w przyszłości mogą stanowić o atrakcyjności uczelni dla kandydatów. Z pewnością warto wzmocnić obszar dotyczący rozwoju zawodowego studentów, zarówno pod kątem możliwości odbywania staży czy praktyk, jak i ogólnie pojętego inicjowania kontaktów z pracodawcami. Studenci raczej przeciętnie oceniają przydatność treści przedmiotowych na studiach, jak i ich ogólny zakres merytoryczny. Z organizacyjnego punktu widzenia, studenci nie odbierają pozytywnie rozkładu zajęć na uczelni.

W przypadku oceny elementów składających się na jakość kształcenia na uczelni, respondenci mieli zastrzeżenia głównie do następujących obszarów:

- niewystarczającej adekwatności wiedzy do najnowszych trendów oraz braku innowacyjnych metod jej przekazywania,
- niskiej przydatności przekazywanej wiedzy przez wykładowców (pomimo dobrej oceny przygotowania prowadzących do prowadzenia zajęć),
- niewielkich możliwości w zakresie pozyskania wiedzy na dany temat w obszarze zawodowym (od przedsiębiorców).

W tym kontekście należy w przyszłości położyć nacisk głównie na uzupełnianie treści merytorycznych programów studiów o przydatne (zapewne w stosunku do oczekiwań zawodowych studentów) elementy, z uwzględnieniem jak najbardziej aktualnych informacji. Należy także w większym stopniu włączać przedstawicieli sektora gospodarki w życie uczelni.

Studia a praca zawodowa

Studenci lubuskich uczelni wyrażali zróżnicowane opinie na temat przygotowania do pracy zawodowej. Zaledwie 5 na 100 badanych uznało, że ich studia zdecydowanie przygotowują do podjęcia pracy. Największy odsetek respondentów, bo 41%, umiarkowanie zgadzało się z taką opinią. Równocześnie 23% badanych w mniejszym lub większym stopniu nie zgadzało się z twierdzeniem, że ich studia odpowiednio przygotowują do podjęcia pracy. Dodatkowo, aż 31% respondentów nie potrafiło jednoznacznie odnieść się do analizowanej tezy. Taki rozkład odpowiedzi może świadczyć o tym, że studenci nie mają do końca wykrystalizowanej wizji siebie na rynku pracy, być może nie posiadają odpowiedniej wiedzy dotyczącej istniejących dla nich możliwości oraz odpowiedniego doświadczenia, aby móc jednoznacznie określić przydatność studiów w tym zakresie.

Pogłębiając opinie studentów na temat ich przygotowania do funkcjonowania na rynku pracy należy zwrócić uwagę, że najbardziej pozytywne opinie w tym zakresie dotyczyły umiejętności pracy indywidualnej oraz grupowej, jak również umiejętności organizacji pracy własnej, posiadanej wiedzy teoretycznej, komunikowania się i umiejętności myślenia analitycznego. Na drugim biegunie znalazły się takie kompetencje miękkie, jak: kreatywność, pełnienie ról przywódczych, radzenie sobie ze stresem oraz kompetencje zawodowe czy techniczne związane z obsługą sprzętu komputerowego, wiedzą praktyczną i znajomością języków obcych. Szczególnie te dwa ostatnie elementy należy wzmocnić w programach studiów. Widoczny rozdźwięk między opinią studentów na temat posiadanej wiedzy teoretycznej i praktycznej pozwala stwierdzić, że w programach studiów lubuskich szkół wyższych brakuje przede wszystkim nauki konkretnych umiejętności. Większość, bo 54% respondentów zadeklarowało, że w trakcie studiowania podjęło pracę zawodową (niezależnie od branży i charakteru pracy).

Osoby, które podjęły pracę podczas studiów, w większości funkcjonowały w branżach nie związanych bezpośrednio ze studiowanym kierunkiem. Dotyczyło to aż 70,4% pracujących podczas studiów respondentów. Pozostałe 29,6% badanych osób uznało, że podejmowana praca była w pewnym stopniu zgodna z zakresem kierunku ich studiów.

Odpowiedzi świadczące o braku powiązania pomiędzy podejmowaną podczas studiów pracą

a tematyką studiów w pewnej mierze potwierdzają wskazania branż, w których respondenci funkcjonowali na rynku pracy bowiem najczęściej pojawiającymi się obszarami były: handel, hotelarstwo, gastronomia, transport, sport, turystyka, czy szeroko rozumiane usługi.

Większość respondentów wyraziła chęć podjęcia pracy zawodowej po zakończeniu studiów (55,5%). Co czwarty badany deklarował chęć podjęcia dalszej nauki, np. poprzez kolejne studia lub prowadzenie kariery naukowej na uczelni. Zamiar prowadzenia działalności gospodarczej wskazywało 14,4% respondentów.

Biorąc pod uwagę plany studentów związane z przyszłym miejscem zamieszkania należy wskazać, że 1 na 3 badanych chce pozostać w miejscu obecnych studiów. Prawie 15% ankietowanych osób chce mieszkać poza województwem lubuskim, zaś 8,8% respondentów planuje wyjazd za granicę. Blisko 31% respondentów jeszcze nie podjęło w tym zakresie decyzji.

Ocena biur karier

Zaledwie 13% respondentów zadeklarowało, że kiedykolwiek korzystali z oferty biura karier na swojej uczelni. Może to oznaczać, iż zabrakło odpowiedniej promocji tej jednostki uczelnianej bądź przystosowania oferty do potrzeb użytkowników.

Wśród osób, które korzystały z oferty biur karier, najpopularniejsze były różnego rodzaju warsztaty i szkolenia, jak również udział w organizowanych targach pracy czy po prostu korzystanie z ofert pracy. W mniejszym stopniu wykorzystywano oferty staży i praktyk, różnego rodzaju materiały informacyjne czy konsultowanie CV. Żaden z badanych nie wskazał w swych odpowiedziach na doradztwo zawodowe.

W przypadku oceny poszczególnych elementów z oferty biur karier należy szczególnie zauważyć relatywnie negatywne opinie na temat ofert pracy oraz staży i praktyk. Mając na uwadze ten aspekt warto prowadzić monitoring zadowolenia studentów i poziomu dopasowania oferty w tym zakresie do oczekiwań osób studiujących.

Część II.
OCZEKIWANIA WOBEC
LUBUSKICH UCZELNI

2.1. OCZEKIWANIA KANDYDATÓW NA STUDIA

Opis grupy badawczej

W badaniu z wykorzystaniem ankiety audytoryjnej wzięło udział 594 uczniów uczących się w liceum i szkołach technicznych województwa lubuskiego. Większość badanych (60%) stanowiły kobiety. Wiek respondentów plasował się w przedziale 16-20 lat. Osoby w wieku 16 lat – 2,3%, 17 lat – 14,7%, 18 lat – 46,9%, 19 lat – 35,1%. Osoby w wieku 20 lat stanowiły tylko 1% wszystkich badanych. Zdecydowaną większość stanowili respondenci zamieszkujący w mieście (68,4%). Ponad połowa badanych (57%) uczęszczała do techników, a 43% badanych stanowili uczniowie liceów. Młode osoby były uczniami klasy drugiej – 13,3%, trzeciej 42,9% oraz czwartej (w przypadku technikum) – 43,8%. Najwięcej badanych zadeklarowało profil nauczania logistyczny – 15%. Łącznie, uzyskano informacje od uczniów kształcących się w 23 różnych profilowanych klasach, co z pewnością pozwoliło na uzyskanie zróżnicowanych i miarodajnych danych na temat oczekiwań uczniów względem studiów.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi doboru próby, w każdym powiecie przeprowadzono ankietę z co najmniej 40 uczniami, jedynie w przypadku powiatu słubickiego pozyskano 39 ankiet, co nie wpłynęło w żaden sposób na uzyskane wyniki badania ilościowego.

Deklaracje dotyczące dalszej edukacji

Osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wskazanie, czy po ukończeniu szkoły mają w planach kontynuację edukacji na studiach. **Większość, bo 2/3 respondentów zadeklarowało chęć studiowania po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej.** Zdecydowanie zadeklarowało to 32,3% ankietowanych, 33,3% raczej pójdzie na studia. Pośród badanych, 21,2% raczej nie pójdzie na studia, a 13,1% zdecydowanie nie podejmie dalszego kształcenia.

Warto bliżej przyjrzeć się deklaracjom uczniów w podziale według poszczególnych kategorii respondentów. **Chęć podjęcia studiów częściej deklarowały kobiety niż mężczyźni (odpowiednio 68% i 60,7%), a także uczniowie liceów niż techników, co jest naturalnym zjawiskiem wynikającym z faktu uzyskania kwalifikacji zawodowych po technikum, w odróżnieniu od liceum.** Uczniowie technikum posiadają bowiem po zakończeniu edukacji konkretny zawód i mogą z powodzeniem wkraczać na rynek pracy. Biorąc pod uwagę profil nauczania oraz deklarowaną chęć studiowania zauważyć można, że rzadziej decyzję o kontynuowaniu nauki chcą podjąć osoby kształcące się w technikum, w takich zawodach, jak architekt krajoznawstwa, gastronomia, hotelarstwo, mechanika czy spedycja. **Z kolei, bardzo wysoki odsetek osób chce podjąć studia z takich profili nauczania jak: medycyna, ekonomia, humanistyka, matematyka, sport, biologia z chemią.** Częściej studiowanie planują także mieszkańcy miast (67,4%) niż terenów wiejskich (62%).

Ci spośród uczniów, którzy zadeklarowali w ankiecie chęć podjęcia studiów zostali zapytani o powody takich deklaracji. Analiza odpowiedzi respondentów pozwala stwierdzić, że większość uczniów liczy na przydatność ukończonych studiów na rynku pracy – 63% uczniów liczy na podjęcie atrakcyjnej pracy po zakończeniu studiów. Ponad połowa badanych (52%) kieruje się w dalszej edukacji swoimi zainteresowaniami, zaś 40% badanych uczniów jest przekonana o atrakcyjności miasta, w którym chcą studiować. Może to z kolei świadczyć o chęci wyprowadzki z obecnego miejsca zamieszkania i świadomości szeroko pojętych większych możliwości np. w dużym ośrodku miejskim. Po części potwierdza to bardzo niski odsetek osób, które chcą studiować w danym miejscu ze względu na bliskość od miejsca zamieszkania (7,7%). Z podjęciem studiów w atrakcyjnym miejscu związane są także różnego rodzaju możliwości uczestnictwa w życiu studenckim, co z kolei przekonuje do podjęcia studiów około 28% badanych uczniów.

Natomiast osoby, które deklarują obecnie, że nie chcą podejmować studiów, poproszono o wskazanie najważniejszych powodów takiej decyzji. **Zdecydowana większość respondentów z tej grupy**

(71%) wskazała, że uzyskane wykształcenie ponadgimnazjalne w zupełności wystarczy im, aby efektywnie poruszać się na rynku pracy. Blisko 31% osób stwierdziło, że nie chce podejmować studiów ze względu na subiektywną niską ocenę swoich możliwości intelektualnych w tym zakresie. Łącznie blisko 40% respondentów wskazało czynniki obiektywne, które raczej uniemożliwią im studiowanie, tj. brak odpowiednich środków finansowych (swoich lub rodziny) czy brak czasu ze względu np. na obowiązki domowe. Najmniej osób udzieliło odpowiedzi związanych z negatywnym odbiorem oferty edukacyjnej w szkołach wyższych – 12,6% uczniów bardziej zainteresowania jest ofertą szkół policealnych i innych, zaś 3 na 100 respondentów uznało, że oferta dydaktyczna uczelni jest dla nich niewystarczająca.

Badanych zapytano także o to, czy istnieją czynniki, które mogłyby przekonać uczniów do zmiany decyzji o niepodejmowaniu studiów. **Połowa respondentów z tej grupy stwierdziła, że do podjęcia studiów z pewnością przekonałaby ich bogatsza oferta rozwoju zawodowego dla studentów, np. szerszy zakres możliwości staży w przedsiębiorstwach. Nieco ponad co czwarta osoba wskazała na bardziej atrakcyjny system stypendialny, co może się wiązać z odpowiedziami tych, którzy jako barierę do podjęcia studiów uznali brak odpowiednich funduszy na ten cel. Nieco ponad 17% osób natomiast wskazało na wprowadzenie interesującego z ich perspektywy kierunku studiów.**

Deklaracje dotyczące miejsca studiowania

Należy szczególnie podkreślić, że spośród osób chcących podjąć studia zaledwie 1/3 zamierza czynić to w regionie. **Spośród wszystkich ankietowanych tylko 26% wyraziło chęć studiowania w województwie lubuskim. Zdecydowana większość, bo 74%, zadeklarowała, że nie chce studiować w województwie, w którym obecnie mieszka. Może być to pierwszy z sygnałów mówiących o relatywnie niskiej atrakcyjności regionu, jako miejsca kontynuowania nauki na szczeblu wyższym.**

Biorąc pod uwagę chęć studiowania w regionie lub poza nim oraz profil nauczania, jaki reprezentowali respondenci należy zauważyć, że **tylko w przypadku 3 profili odnotowano większy odsetek chętnych na studia w województwie lubuskim niż poza nim. Dotyczyło to profili: matematycznego, mechanicznego i politechnicznego.**

Osoby chcące podjąć studia poza województwem lubuskim zapytano o powody takiej decyzji. Analiza odpowiedzi respondentów pozwala stwierdzić, że generalnie liczą oni na lepsze perspektywy zawodowe po zakończeniu studiów (wskazane przez 55% respondentów z tej grupy). Wydaje się, że pytani są także przekonani o większej atrakcyjności pozostałych regionów pod innymi względami, bowiem o chęci przeprowadzki z obecnego miejsca zamieszkania mówiło prawie 44% respondentów. Prawie 36% sugeruje się niską oceną prestiżu lubuskich uczelni (w porównaniu do innych uczelni krajowych czy zagranicznych). Może to się wiązać z np. niskim poziomem kształcenia w szkołach wyższych w regionie, który z kolei wskazywało prawie 27% respondentów. Tylko niecałe 8% osób twierdziło, że w regionie brakuje interesującego dla nich kierunku studiów. Takie wyniki są bardzo zbliżone do odpowiedzi respondentów na pytanie o powody podejmowania studiów w ogóle oraz rezygnacji z nich. W poprzednich akapitach bowiem wskazano, że potencjalni studenci liczą na lepsze perspektywy zawodowe oraz lepsze warunki życia w miejscu studiowania, zaś osoby nie chcące studiować relatywnie rzadko wskazywały jako powód do niepodejmowania studiów brak atrakcyjnej oferty uczelni.

Uczniowie zostali zapytani, jaką uczelnię po skończeniu szkoły wybiorą. Większość respondentów wskazała Uniwersytet Zielonogórski – 64%. W dalszej kolejności Wyższą Szkołę Biznesu – 13% oraz Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu – 12%. Mniejszym zainteresowaniem wśród ankietowanych cieszył się Zamiejscowy Wydział Ekonomiczno-Społeczny Uniwersytetu Szczecińskiego – 8%, Akademia im. Jakuba z Paradyża – 7%, Wyższa Szkoła Zawodowa – 6%. Niewielka liczba wskazań przypadła także Collegium Polonicum – niespełna 1%. Dominacja uczelni zielonogórskiej może wynikać z tego, że jest to największa uczelnia w regionie, posiadająca w swojej ofercie najwięcej kierunków. Z kolei osoby, które wyraziły chęć podjęcia studiów poza województwem lubuskim mogły wskazać konkretną szkołę wyższą w kraju lub zagranicą, w której chciałyby kontynuować edukację. W tym zakresie

wymienionych zostało około 40 uczelni krajowych oraz 6 zagranicznych. Wśród tych pierwszych najwięcej wskazań dotyczyło Politechniki Wrocławskiej (22 odpowiedzi), a także Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (18 odpowiedzi) oraz Uniwersytetu Wrocławskiego (również 18 wskazań). Ogólnie, najbardziej atrakcyjnym pod względem podjęcia studiów miejscem poza regionem jest dla uczniów Wrocław (ponad 70 wskazań w ogóle), dalej Poznań (40 wskazań), Warszawa (15), Szczecin (11), Kraków (9). Pod względem profilu szkół wyższych najczęściej wskazywano uniwersytety (57) oraz uczelnie techniczne (39 wskazań).

Uczniowie biorący udział w badaniu zostali zapytani, czy po wyborze studiów poza regionem planują wrócić do województwa lubuskiego. Osoby, które zadeklarowały to zdecydowanie stanowiły 9,5% badanych, raczej tak – 14,9%. Bardzo dużą grupę stanowili niezdecydowani ankietowani, aż 51,2%. Respondenci raczej nie planujący wrócić – 15,7%. Uczestnicy badań, którzy zdecydowanie nie planują wrócić po ukończonych studiach to 8,7% wszystkich ankietowanych. Z powyższych informacji wynika, że decyzje w perspektywie około 5 lat są dla uczniów jeszcze dość odległe i nie potrafią obecnie odnieść się do swoich planów po studiach.

Deklaracje dotyczące przedmiotu studiów

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, jakie kierunki chcieliby studiować. **Największym zainteresowaniem spośród uczniów cieszyły się nauki społeczne – 34,7%, nauki techniczne – 28,7%, a także nauki medyczne i o zdrowiu – 20,8%.** W dalszej kolejności respondenci wskazali nauki ścisłe 18,2%, nauki przyrodnicze 17,9%, nauki humanistyczne 16,6%, nauki o sztuce 8,9%, a także nauki rolnicze, leśne i weterynaryjne 7,9%. Znalazła się także grupa respondentów, która nie wiedziała, na jakim kierunku chciałaby studiować. Stanowili oni 10,3% osób biorących udział w badaniu.

Wśród ankietowanych uczęszczających do liceów jako kierunki, które warto studiować wskazano nauki medyczne i o zdrowiu – 80%, nauki ścisłe – 78% oraz nauki przyrodnicze – 76%. Pośród uczniów technikum wskazano nauki techniczne - 56%, nauki społeczne – 53% i nauki humanistyczne – 54%. Wśród uczniów techników z 56% wskazań respondentów nie wynikała deklaracja co do wskazania kierunku, który warto studiować.

Kobiety biorące udział w badaniu wskazały chęć studiowania nauk medycznych i o zdrowiu – 78%, nauk społecznych – 77%, a także nauk przyrodniczych – 75%. Pośród Panów wskazano nauki techniczne – 64%, nauki ścisłe – 46%, a także nauki o sztuce – 34%.

Uczniowie chcący studiować mogli także wskazać konkretny kierunek, w którym chcieliby się kształcić. Łącznie wymieniono blisko 120 różnych kierunków studiów. Najwięcej wskazań dotyczyło logistyki (28), w dalszej kolejności zaś pedagogiki i psychologii (po 25 wskazań), medycyny (23), zarządzania (22), prawa (21) i ekonomii (19). Generalnie, przypisując wszystkie wskazane kierunki do obszarów nauki należy przedstawić następującą klasyfikację:

- nauki techniczne (34 kierunki),
- nauki humanistyczne (20),
- nauki społeczne (18),
- nauki medyczne i o zdrowiu (15),
- nauki ścisłe (8),
- nauki o sztuce (6),
- nauki leśne, rolnicze i weterynaryjne (5).

Podobnie jak w przypadku decyzji o podjęciu studiów, zapytano respondentów o powody wyboru określonego kierunku. Ponownie najwięcej osób udzieliło odpowiedzi związanych, po pierwsze ze zbieżnością tematyki studiów z ich zainteresowaniami (dotyczyło to prawie 67% badanych uczniów chcących podjąć studia), po drugie natomiast, z przekonaniem o lepszych perspektywach na rynku pracy po zakończeniu studiów oraz szeroko pojętym zainteresowaniem uczniów przyszłą pracą w określonej branży czy zawodzie (wskazane odpowiednio przez 53,7% osób oraz 53,4% osób). Z pewnością pozytywnym wyrazem świadomo-

ści uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat decyzji życiowych jest niski odsetek respondentów, którzy zadeklarowali np. dokonywanie przypadkowego wyboru kierunku studiów czy podejmowanie decyzji pod wpływem rodziny czy znajomych.

Oczekiwania wobec studiów

Uczniowie, którzy chcą podjąć studia zostali poproszeni o wskazanie swoich oczekiwań względem nauki w szkole wyższej – zarówno samego procesu i przebiegu studiów, jak i wpływu posiadania wykształcenia wyższego na ich dalsze życie. Ponownie należy zauważyć, że najczęściej wskazań związanych było z chęcią efektywnego poruszania się na rynku pracy, w tym przypadku chodziło o dobre przygotowanie dzięki studiom do pracy zawodowej wskazane przez prawie 3/4 osób. Bardzo bliskie tematycznie temu wskazaniu było wyróżnienie przez prawie 62% badanych uczniów chęci wysokich zarobków po ukończeniu studiów. Poza tym, należy wskazać oczekiwania konkretnie odnoszące się do przebiegu procesu nauczania na uczelni – 57% uczniów oczekuje zdobycia interesującej i zarazem przydatnej wiedzy, 53% uczniów pragnie zdobyć podczas studiów doświadczenie zawodowe, zaś 29% uczniów chce rozwijać się poprzez udział w organizacjach studenckich, naukowych, podczas wyjazdów zagranicznych itp. Mniej istotne dla respondentów były takie czynniki, jak uczestnictwo w życiu studenckim, poznawanie nowych osób czy przygotowanie dzięki studiom do dorosłego życia.

Deklaracje dotyczące planów po zakończeniu edukacji

Osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wskazanie, jakie mają plany po zakończeniu edukacji. W porównaniu respondentów deklarujących chęć studiowania oraz nie wyrażających takiej chęci należy zauważyć następujące tendencje:

- większy odsetek osób nieplanujących studiować pragnie zostać w obecnym miejscu zamieszkania,
- osoby zamierzające studiować częściej deklarowały chęć zamieszkania poza regionem, ale w Polsce (prawie co czwarta osoba), jednak większy odsetek respondentów z grupy nie zamierzających podjąć studiów chce mieszkać za granicą,
- większa część kandydatów na studia nie ma jeszcze sprecyzowanych planów względem przyszłego miejsca zamieszkania,
- chęć podjęcia pracy zawodowej zdecydowanie częściej deklarowały osoby chcące studiować, zaś założeniem własnej firmy bardziej zainteresowane są osoby pragnące zakończyć edukację na etapie liceum lub technikum.

Wnioski

Należy szczególnie podkreślić, że spośród osób chcących podjąć studia jedynie jedna czwarta zamierza czynić to w regionie. **Spośród wszystkich ankietowanych tylko 26% wyraziło chęć studiowania w województwie lubuskim. Zdecydowana większość, bo 74%, zadeklarowała, że nie chce studiować w województwie, w którym obecnie mieszka.** Bardziej atrakcyjne dla przyszłych studentów są inne regiony i miasta (Poznań, Wrocław, Szczecin, Warszawa), co wynika zarówno z szerszych perspektyw rynku pracy (większa liczba miejsc pracy, wyższe wynagrodzenia), jak i bogatszej oferty szkół wyższych.

Wśród kandydatów na studia najpopularniejsza jest Politechnika Wrocławska, a także Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytet Wrocłowski. Ogólnie, najbardziej atrakcyjnym pod względem podjęcia studiów miejscem poza regionem jest dla uczniów Wrocław (ponad 70 wskazań w ogóle), dalej Poznań (40 wskazań), Warszawa (15), Szczecin (11), Kraków (9). Pod względem profilu szkół wyższych najczęściej wskazywano uniwersytety (57) oraz uczelnie techniczne (39 wskazań).

Największym zainteresowaniem spośród uczniów i przyszłych studentów cieszą się nauki społeczne – 34,7%, nauki techniczne – 28,7%, a także nauki medyczne i o zdrowiu – 20,8%. W dalszej kolejności respondenci wskazali nauki ścisłe 18,2%, nauki przyrodnicze 17,9%, nauki humanistyczne 16,6%, nauki o sztuce 8,9%, a także nauki rolnicze, leśne i weterynaryjne 7,9%.

Ponad 65% badanych uczniów zamierza studiować. Rzadziej decyzję o kontynuowaniu nauki chcą podjąć osoby kształcące się w technikum, w takich zawodach, jak architekt krajobrazu, gastronomia, hotelarstwo, mechanika, spedycja. Z kolei, bardzo wysoki odsetek osób chcących podjąć studia chciałoby kontynuować edukację na takich kierunkach, jak medycyna, ekonomia, kierunki humanistyczne, matematyka, sport czy biologia z chemią. Częściej studiowanie planują także mieszkańcy miast (67,4%) niż terenów wiejskich (62%), uczniowie liceów oraz kobiety.

Większość uczniów liczy na przydatność ukończonych studiów na rynku pracy – 63% uczniów liczy na podjęcie atrakcyjnej pracy po zakończeniu studiów. Ponad połowa badanych (52%) kieruje się w dalszej edukacji swoimi zainteresowaniami, zaś 40% jest przekonana o atrakcyjności miasta, w którym chcą studiować. Może to z kolei świadczyć o chęci wyprowadzki z obecnego miejsca zamieszkania i świadomości szeroko pojętych większych możliwości np. w dużym ośrodku miejskim. Po części potwierdza to bardzo niski odsetek osób, które chcą studiować w danym miejscu ze względu bliskość od miejsca zamieszkania (7,7%). Z podjęciem studiów w atrakcyjnym miejscu związane są także różnego rodzaju możliwości uczestnictwa w życiu studenckim, co z kolei przekonuje do podjęcia studiów około 28% badanych uczniów.

Zdecydowana większość uczniów (71%) wskazała, że uzyskane wykształcenie ponadgimnazjalne w zupełności wystarczy im, aby efektywnie poruszać się na rynku pracy. Blisko 31% osób stwierdziło, że nie chce podejmować studiów ze względu na subiektywną niską ocenę swoich możliwości intelektualnych w tym zakresie. Łącznie blisko 40% respondentów wskazało czynniki obiektywne, które raczej uniemożliwią im studiowanie, tj. brak odpowiednich środków finansowych (swoich lub rodziny) czy brak czasu ze względu np. na obowiązki domowe.

Do podjęcia studiów z pewnością przekonająby ich bogatsza oferta rozwoju zawodowego dla studentów, np. szerszy zakres możliwości staży w przedsiębiorstwach. Nieco ponad co czwarta osoba wskazała na bardziej atrakcyjny system stypendialny.

W przypadku 3 „profilu”, w ramach których uczą się przyszli studenci odnotowano większy odsetek chętnych do podjęcia studiów w województwie lubuskim niż poza nim. Dotyczyło to „profilu”: matematycznego, mechanicznego i politechnicznego. Odnosząc się do uzasadnienia takich właśnie wskazań można postawić tezę o wysokiej ocenie jakości kilku kierunków odpowiadających tym właśnie profilom, które znajdują się obecnie w ofercie Uniwersytetu Zielonogórskiego. Co warto podkreślić wszystkie kierunki o powyższych „sprofilowaniu” (lub wydziały, na których są prowadzone) posiadają ocenę pozytywną PKA.

Prawie 36% uczniów wskazuje na niski prestiż lubuskich uczelni (w porównaniu do innych uczelni krajowych czy zagranicznych). Może to się wiązać z np. niskim poziomem kształcenia w szkołach wyższych w regionie, który z kolei wskazywało prawie 27% respondentów. Tylko niecałe 8% osób twierdziło, że w regionie brakuje interesującego dla nich kierunku studiów. Takie wyniki są bardzo zbliżone do odpowiedzi respondentów na pytanie o powody podejmowania studiów w ogóle oraz rezygnacji z nich. Potencjalni studenci liczą na lepsze perspektywy zawodowe oraz lepsze warunki życia w miejscu studiowania, zaś osoby nie chcące studiować relatywnie rzadko wskazywały jako powód do niepodjęcia studiów brak atrakcyjnej oferty uczelni.

Wśród lubuskich uczelni, na których obecni uczniowie zamierzają studiować najczęściej wskazywany był Uniwersytet Zielonogórski – 64%. W dalszej kolejności wskazano Wyższą Szkołę Biznesu – 13% oraz Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu – 12%. Mniejszym zainteresowaniem wśród ankietowanych cieszył się Zamiejscowy Wydział Ekonomiczno-Społeczny Uniwersytetu Szczecińskiego – 8%, Akademia im. Jakuba z Paradyża – 7%, Wyższa Szkoła Zawodowa – 6%. Dominacja uczelni zielonogórskiej wynika z tego, że jest to największa uczelnia w regionie, posiada najwięcej kierunków w ofercie.

Jeśli chodzi o kierunki studiów, na których chcieliby studiować obecni uczniowie, to najwięcej wskazań dotyczyło logistyki (28), w dalszej kolejności zaś pedagogiki i psychologii (po 25 wskazań), medycyny (23), zarządzania (22), prawa (21) i ekonomii (19). Generalnie, przypisując wszystkie wskazane kierunki do obszarów nauki należy przedstawić następującą klasyfikację:

- nauki techniczne (34 kierunki),
- nauki humanistyczne (20),
- nauki społeczne (18).

Prawie 62% badanych uczniów wśród czynników decydujących o podejmowaniu studiów w przyszłości wskazało wysokie zarobki po ukończeniu studiów. 57% uczniów oczekuje zdobycia interesującej i zarazem przydatnej wiedzy, 53% uczniów pragnie zdobyć podczas studiów doświadczenie zawodowe, zaś 29% uczniów chce rozwijać się poprzez udział w organizacjach studenckich, naukowych, podczas wyjazdów zagranicznych itp. Mniej istotne dla respondentów były takie czynniki, jak uczestnictwo w życiu studenckim, poznawanie nowych osób czy przygotowanie dzięki studiom do dorosłego życia.

2.2. OCZEKIWANIA STUDENTÓW

Oczekiwania studentów względem samej nauki oscylują przede wszystkim wokół dobrego przygotowania do pracy zawodowej oraz zdobycia interesujących i przydatnych kompetencji, co w dużej mierze pokrywa się z wnioskami wynikającymi z analizy poprzednich pytań ankietowych. Studenci chcieliby także uzupełnić zdobytą wiedzę w wymiarze praktycznym dzięki stażom i praktykom. Ponownie należy wskazać, że w związku właśnie z takimi oczekiwaniami szczególnie należy wzmacniać ofertę szkół wyższych w regionie, tj. przez bardziej ścisłą i atrakcyjną współpracę z sektorem gospodarczym oraz włączanie ich w procesy dydaktyczne.

Poza oceną samego studiowania i funkcjonowania uczelni warto przyrzeć się także opiniom respondentów na temat życia studenckiego. Generalnie pozytywne opinie wśród studentów zebrały odpowiedzi dotyczące zniżek dla osób kontynuujących naukę, zarówno tych komunikacyjnych, jak też o charakterze eventowym, np. na różnego rodzaju wydarzenia kulturalne. Relatywnie dobrze zostały również ocenione możliwości spędzania wolnego czasu oraz oferty kierowane do studentów ze strony różnych instytucji czy podmiotów nastawionych na usługi rozrywkowe. W opozycji do tych opinii z pewnością stoją odpowiedzi związane z kwestiami mieszkaniowymi. Tyczy się to zarówno cen za wynajem mieszkań oraz miejsc w akademikach, jak i warunków mieszkaniowych (szczególnie w domach studenckich), a także ogólnych możliwości wynajmu.

Propozycje zmian w szkołach wyższych

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie elementów – usprawnień, które w przyszłości będą możliwe do wprowadzenia w trzech obszarach tematycznych na uczelniach w regionie. Pierwszym z nich była szeroko pojęta dydaktyka. W tym aspekcie zdecydowanie najczęściej wskazywano na potrzebę wprowadzenia większej liczby zajęć praktycznych, co bezpośrednio wiąże się z wyrażanymi potrzebami studentów dotyczącymi lepszego przygotowania do pracy zawodowej dzięki przydatnej wiedzy praktycznej. Co piąty respondent wskazał potrzebę wprowadzenia nowych kierunków studiów, a co dziesiąty uznał, że należy zlikwidować niektóre kierunki.

Usprawnienia, jakie w przyszłości można wprowadzić na uczelniach w obszarze dydaktycznym

Odpowiedź	%
większa liczba zajęć, przedmiotów praktycznych	50,0%
wprowadzenie nowych kierunków studiów	20,5%
zlikwidowanie niepotrzebnych kierunków studiów	10,7%
nie wiem, trudno powiedzieć	18,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W obszarze gospodarczym studenci przede wszystkim wskazywali potrzebę zwiększenia liczby ofert praktyk i staży zawodowych oraz włączenia przedsiębiorców w życie uczelni, np. poprzez udział przedstawicieli firm w zajęciach oraz wizyty studentów w przedsiębiorstwach.

Usprawnienia, jakie w przyszłości można wprowadzić na uczelniach w obszarze gospodarczym

Odpowiedź	%	Liczba
szersza oferta praktyk i staży zawodowych	23,3%	64
częstsze uczestnictwo pracodawców w zajęciach np. jako prelegenci	20,0%	55
zwiększenie liczby wizyt w przedsiębiorstwach	18,9%	52
szerszy zasób informacji na temat rynku pracy	18,5%	51
większa liczba spotkań z pracodawcami na uczelni	17,1%	47
nie wiem, trudno powiedzieć	2,2%	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W obszarze dotyczącym możliwości podejmowania działań naukowo-badawczych respondenci głównie wskazywali na potrzebę zwiększenia możliwości udziału w projektach i grantach badawczych (35,8%). Co czwarta osoba wskazała na potrzebę zwiększenia dostępu do aparatury badawczej, laboratoriów oraz zwiększenia możliwości współpracy naukowej z wykładowcami.

Usprawnienia, jakie w przyszłości można wprowadzić na uczelniach w obszarze naukowo-badawczym

Odpowiedź	%	Liczba
większa możliwość udziału w projektach i grantach badawczych	35,8%	57
większy dostęp do aparatury badawczej, laboratoriów itp.	25,2%	40
większa możliwość współpracy naukowej z wykładowcami	24,5%	39
nie wiem, trudno powiedzieć	14,5%	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

2.3. OCZEKIWANIA OTOCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Rozmówcy zapytani o to, w jaki sposób można wzmacniać efektywność podejmowanej z uczelniami i szkołami współpracy wskazywali przede wszystkim na potrzebę zwiększania zasobów wiedzy przedsiębiorców oraz szkół i uczelni na temat możliwości podjęcia wzajemnej współpracy. Jak zostało to przedstawione powyżej, generalnie przedsiębiorcy poza możliwością pozyskiwania praktykantów poprzez działalność biur karier uczelni czy też podpisane stałe umowy z uczelniami, w ramach których angażują się w proces dydaktyczny (np. poprzez udostępnianie swoich materiałów lub urządzeń, a także organizację wizyt studyjnych) nie praktykują innych sposobów dotarcia do szkół i uczelni: „Uczestniczymy w Targach Pracy. Nasze ogłoszenia zamieszczamy na portalach społecznościowych, gdzie możemy dotrzeć do młodych ludzi. Współpracujemy z rektorami uczelni, zapraszamy na wizyty studyjne” (W1). „Współpracujemy z uczelniami, przyjmujemy osoby na praktyki z różnych uczelni, nawet jeżeli nie mamy podpisanej umowy z daną uczelnią staramy się na praktyki przyjąć. (...) Współpraca ogranicza się do praktyk, staży i wizyt studyjnych. Dwa razy w semestrze oprowadzamy po naszym obiekcie, salach wykładowych, laboratorium” (W2).

Oczywiście, należy pamiętać, że rozmówcy po prostu mogą nie posiadać innych potrzeb dotyczących takiej kooperacji (co zresztą wynika z rozmów, bowiem nie wskazano jakiegokolwiek innego elementu, który z perspektywy przedsiębiorców jest kluczowy, a brakuje go w ofercie współpracy z uczelniami czy szkołami), jednak być może nie posiadają wiedzy o możliwościach i ewentualnych korzyściach płynących z podjęcia współpracy. **Warto zacieśniać kontakty uczelni z sektorem gospodarczym i przede wszystkim wyjść do przedsiębiorców z wachlarzem możliwości i korzyści, które mogą wynikać np. z podejmowania wspólnych projektów badawczych, obecności przedsiębiorców podczas zajęć na uczelni, zaangażowania w tworzenie programów nauczania.** Poza tym, przedsiębiorcy życzyliby sobie także, aby sami kandydaci na praktykantów i stażystów posiadali odpowiednie nastawienie do pracy (np. względem warunków logistycznych i finansowych) oraz kwalifikacje i umiejętności wymagane w danym przedsiębiorstwie. Drugi z elementów wskazanych powyżej jest jednak ściśle związany z procesem nauczania.

Przedsiębiorcy wskazali podczas rozmów kluczowe kierunki kształcenia z perspektywy ich działalności. Można je podzielić na kierunki techniczne, do których należą: automatyka, mechanika i budowa maszyn, informatyka – w szczególności programowanie – oraz kierunki związane ze sztuką: grafika komputerowa (pod kątem pracy w reklamie). Wskazano także kierunki, takie jak chemia, wzornictwo, metrologia (pomiar wielkości elektrycznych i innych), których nie ma w aktualnej ofercie kształcenia, np. na Uniwersytecie Zielonogórskim: „Brakuje takiego kierunku jak wzornictwo. Niestety w regionie nie mamy z kim współpracować w tej kwestii. Jednak najbardziej jesteśmy zainteresowani pozyskaniem pracowników takich jak stolarze, ślusarze, pracownicy wykwalifikowani, chętni do pracy” (W3).

Warto zastanowić się, czy wskazane przez przedsiębiorców kierunki nie powinny zostać wprowadzone do programu nauczania uczelni wyższych w województwie lubuskim – należy w tym celu przeprowadzić jednak badania ilościowe wśród pracodawców o reprezentatywnym charakterze. Kształcenie pracowników mogących znaleźć pracę na rynku województwa lubuskiego jest bowiem kluczowe zarówno z perspektywy uczelni, jak i przedsiębiorców, a także jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na ewentualne migracje poza województwo przyszłych studentów i absolwentów szkół wyższych. Lubuskie uczelnie powinny wypracować spójne i wielowymiarowe oferty współpracy dla przedsiębiorców z województwa i zacieśniać wzajemne relacje.

W rozmowach wskazywano także, by nie wygaszać kierunków kształcenia, a wręcz przeciwnie, dawać więcej możliwości wyboru studentom: „Kierunki związane z projektowaniem, automatyką, budową maszyn, elektrycznością, a także chemią. Nie należy wygaszać kierunków”. „Jeśli ktoś chce, to powinien mieć wybór kierunku. Należy stwarzać takie możliwości” (W1).

Nie powinno się jednak zapominać o kształceniu pracowników w szkołach zawodowych, a także technikach. Wielokrotnie podkreślano w rozmowach, że brakuje stolarzy, ślusarzy, tokarzy, monterów, pracowników produkcyjnych, rzemieślników, osób pracujących w poligrafii: „Największe zapotrzebowanie na pracowników jest na stanowiska produkcyjne. Nie ma tokarzy, ślusarzy, operatorów, szlifierzy. Trochę to potrwa zanim osoby odpowiednio wykształcone wyjdą ze szkół. Fachowcy wyjeżdżają z Polski, bo za granicą mają lepsze pieniądze i warunki pracy. Mimo, że jest praca nie ma chętnych” (W6). Wynika z tego, że przedsiębiorstwa zainteresowane są zatrudnianiem pracowników technicznych, z określonymi kwalifikacjami i umiejętnościami. Nie wszyscy przedsiębiorcy z województwa lubuskiego potrzebują osób z wyższym wykształceniem. Warto również zwrócić uwagę na praktyczną naukę zawodu tak, aby młodzi ludzie kończąc uczelnie, szkoły techniczne czy zawodowe byli atrakcyjni na lubuskim rynku pracy. Osoby te powinny zostać wyposażone w wiedzę branżową, znać języki obce, a także posiadać umiejętności posługiwania się pakietem Office. Istotne z punktu widzenia przedsiębiorców są także tzw. kompetencje miękkie. Z perspektywy nieustannie rozwijającego się rynku pracy są to minimalne wymagania względem młodych ludzi – kandydatów do pracy: „Po osobach, które przychodzą do działu marketingu i sprzedaży widać, że jakość kształcenia nie jest najwyższa. Brakuje wiedzy praktycznej, niekoniecznie związanej z branżą. Brakuje umiejętności czysto analitycznych, merytorycznych, związanych z posługiwaniem się programami komputerowymi np. pakietem Office. Od kandydatów na pracowników oczekuje się podstawowej znajomości programów, umiejętności myślenia i znajomości języków obcych. Tych umiejętności brakuje najczęściej” (W8).

Rozmówcy zauważali, że współpraca między przedsiębiorcami a uczelniami, szkołami zawodowymi i technikami powinna być bardziej efektywna i skuteczna. Podczas rozmów wskazywano, że niekiedy przebiega ona pomyślnie, innym razem kończy się na etapie kontaktu z osobą odpowiedzialną za praktyki. Zauważono brak przepływu informacji i dopilnowania by uczniowie, stażyści, praktykanci poznali ofertę firmy i mogli z niej w pełni skorzystać.

Część III.

PRZEWIDYWANE ZMIANY DOTYCZĄCE UCZELNI W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

3.1. ZMIANY PRAWNE

Organizacja systemu

Opublikowany 18 września 2017 r. projekt nowej ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – zakłada daleko idące zmiany w organizacji całego systemu nauki i szkolnictwa wyższego. Przede wszystkim tworzyć będą go uczelnie, uczelnie federacyjne, Polska Akademia Nauk, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Akademia Umiejętności. Dodatkowo, jednostkami wspierającymi i ewaluacyjnymi będą także: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Narodowe Centrum Nauki, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, Polska Komisja Akredytacyjna, Rada Doskonałości Naukowej (zastępująca dotychczasową Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów), Komisja Ewaluacji Nauki (zastępująca dotychczasowy Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych).

Analizując zmiany dotyczące ram systemu nauki i szkolnictwa wyższego przewiduje się, że w okresie przejściowym, tj. około 2-4 lat od dnia wejścia w życie nowej ustawy, a szczególnie w pierwszym roku jej obowiązywania, jednostki systemu będą funkcjonowały mniej efektywnie niż w latach minionych. Wyniknąć to będzie z procesu szerokiej reorganizacji uczelni i innych jednostek, także nowopowstałych.

Autonomia uczelni

W zakresie normatywnych podstaw autonomii uczelni, nie przewiduje się większych zmian. Zdecydowanie szerszy będzie jednak realny zakres autonomii uczelni. Projekt nowej ustawy redukuje bowiem ilość zagadnień określanych do tej pory przez ustawy lub ich akty wykonawcze, cedując jednocześnie obowiązek uregulowania tych kwestii na same uczelnie, np. określanie wewnętrznej struktury organizacyjnej, ustalanie systemu stanowisk nauczycieli akademickich, określanie szczegółowych zasad prowadzenia przewodów doktorskich w jednostce itp. Szczególnie istotna będzie w tym przypadku rola statutu uczelni. Projekt upswn zakłada bowiem między innymi doprecyzowanie zakresu merytorycznych jego regulacji wskazując że ma on określać organizację i zasady funkcjonowania uczelni, w tym w szczególności:

1. sposób powoływania organów uczelni;
2. skład rady uczelni oraz senatu;
3. zasady sprawowania wewnętrznego nadzoru nad aktami wydawanymi przez organy uczelni;
4. funkcje kierownicze w uczelni;
5. tryb nadawania tytułu doktora honoris causa;
6. zasady prowadzenia działalności gospodarczej przez uczelnię;
7. zasady dysponowania mieniem uczelni;
8. tryb ustalania regulaminu organizacyjnego;
9. zasady organizowania zgromadzeń na terenie uczelni.

W powyższym zakresie, pomimo realnego zwiększenia zakresu autonomicznych decyzji podejmowanych przez uczelnie, przewiduje się duże trudności organizacyjne w funkcjonowaniu uczelni, szczególnie w okresie przejściowym.

Rodzaje uczelni

Projekt nowej ustawy zakłada odmienne zasady określania statusu zawodowego i akademickiego uczelni. Zgodnie z założeniami uczelniami zawodowymi pozostaną te uczelnie, które prowadzą kształcenie

wyłącznie na studiach o profilu praktycznym. Konsekwencją zmian będzie brak możliwości prowadzenia przez uczelnie zawodowe studiów o profilu ogólnoakademickim. Uczelnia zawodowa będzie jednak mogła prowadzić studia na obu poziomach kształcenia (studia pierwszego stopnia i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie) jak również kształcenie umożliwiające uzyskanie kwalifikacji pełnej na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji, co do tej pory nie było możliwe. Należy jednak zaznaczyć, że prowadzenie studiów drugiego stopnia (lub studiów jednolitych) będzie dla tych uczelni fakultatywne i będzie obarczone dodatkowymi wymogami do spełnienia, od których uzależnione będzie uzyskanie pozwolenia na prowadzenie studiów na tym poziomie.

Szczególnie istotną zmianą dla uczelni zawodowych jest wprowadzenie możliwości kształcenia w kierunku nabywania kwalifikacji określonych na, nieobjętym do tej pory przepisami, 5 poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji, tj. poziomie umiejscowionym między wykształceniem średnim (4 poziom) a wykształceniem wyższym pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia (odpowiednio 6, 7 i 8 poziom PRK). Uczelniom zawodowym (publicznymi i niepublicznymi) w województwie lubuskim otwiera to nowe możliwości związane z kształceniem, o czym szerzej w pkt 4.1. ekspertyzy.

Uczelniami akademickimi będą te uczelnie, które dysponować będą kategorią naukową A+, A albo B+ w co najmniej jednej dyscyplinie naukowej albo artystycznej, co ustalone zostanie na podstawie ewaluacji parametrycznej. Uczelnie będą mogły prowadzić kształcenie zarówno na profilu praktycznym, jak i ogólnoakademickim. Uczelnie akademickie będą także prowadzić kształcenia na 6, 7 i 8 poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji, tj. na studiach pierwszego i drugiego stopnia (w tym studiach jednolitych) oraz w ramach kształcenia doktorantów.

W powyższym zakresie szczególnie istotne dla uczelni prowadzących obecnie kształcenie na profilu ogólnoakademickim oraz na poziomie studiów doktoranckich, będzie wzmocnienie lub co najmniej utrzymanie własnego potencjału badawczego w celu zdobycia w kolejnej parametryzacji kategorii naukowej umożliwiającej kwalifikację do grupy uczelni akademickich.

Kwalifikacja uczelni do grupy uczelni zawodowych albo akademickich będzie następowała regularnie co cztery lata, po ogłoszeniu wyników ewaluacji parametrycznej dokonywanej przez Komisję Ewaluacji Naukowej. Na podstawie tych wyników MNiSW będzie ogłaszał komunikat o kwalifikacji uczelni do właściwej grupy. **W przypadku zmiany kwalifikacji i tym samym utraty uprawnień do prowadzenia określonych studiów, będą one stopniowo wygaszane (brak możliwości prowadzenia nowego naboru).**

Projekt nowej ustawy przewiduje także zmiany w zakresie systemu nazewnictwa szkół wyższych, gdzie:

- miano akademii będzie dozwolone tylko dla uczelni akademickich;
- miano politechniki będzie dozwolone tylko dla uczelni akademickiej posiadającej kategorię naukową A+, A albo B+ w co najmniej 2 dyscyplinach w zakresie nauk inżynierskich i technicznych;
- miano uniwersytetu będzie dozwolone tylko dla uczelni akademickiej posiadającej kategorię naukową A+, A albo B+ w co najmniej 3 dziedzinach nauki lub sztuki, zwanych dalej „dziedzinami”, i w co najmniej 6 dyscyplinach naukowych lub artystycznych, zwanych dalej „dyscyplinami”.

Mając na względzie obecną strukturę uczelni w województwie lubuskim oraz wyniki ewaluacji jednostek naukowych opublikowane w październiku 2017 r., istnieje ryzyko utraty przez Uniwersytet Zielonogórski statusu uniwersytetu (brak kategorii A+, wyłącznie jedna kategoria A, pozostałe kategorie B oraz jedna C) oraz utraty przez Akademię im. Jakuba z Paradyża statusu akademii (brak kategorii A+, brak kategorii A, wyłącznie jedna kategoria B, pozostałe kategorie C). Należy jednak zaznaczyć, że wobec planowanego wyodrębnienia nowej kategorii B+ z dotychczasowej kategorii B, wskazane obawy mogą okazać się nieaktualne. Mimo wszystko należy podjąć zdecydowane kroki zmierzające do zwiększenia potencjału naukowego jednostek naukowych w regionie.

Uczelnie federacyjne

Novum w systemie szkolnictwa wyższego pod rządami nowej ustawy będzie możliwość tworzenia tzw. uczelni federacyjnych, które należy odróżnić od tzw. związków uczelni. Uczelnię federacyjną będzie mogła utworzyć publiczna uczelnia akademicka z inną publiczną uczelnią akademicką, instytutem badawczym, instytutem PAN lub międzynarodowym instytutem, jeżeli będą one miały siedzibę w tym samym województwie. W związku z tym **utrzymanie statusu uczelni akademickiej przez Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, daje możliwość utworzenia uczelni federacyjnej w województwie lubuskim z Uniwersytetem Zielonogórskim.**

Uczelnie wchodzące w skład uczelni federacyjnych będą mogły ściśle współpracować w zakresie: prowadzenia działalności naukowej; kształcenia doktorantów; nadawania stopni naukowych lub stopni w zakresie sztuki; komercjalizacji wyników badań naukowych, prac rozwojowych oraz *know-how* związanego z tymi wynikami. Dodatkowo będzie także możliwość wspólnego prowadzenia kształcenia na studiach wyższych, na określonym kierunku, poziomie i profilu studiów.

Ustrój uczelni

W zakresie ustroju uczelni, zmiany proponowane w projekcie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dotyczą przede wszystkim uczelni publicznych. Największą i budzącą największe kontrowersje zmianą jest wprowadzenie nowego organu uczelni publicznych w postaci „rady uczelni”. Do jej zadań ma należeć: uchwalanie strategii uczelni; opiniowanie projektu statutu; sprawowanie nadzoru nad gospodarką finansową uczelni; opiniowanie planu rzeczowo-finansowego i sprawozdania z jego wykonania; sprawowanie nadzoru nad zarządzaniem uczelnią; wskazywanie kandydatów na rektora; wykonywanie innych zadań określonych w statucie. W jej skład natomiast wejść ma przewodniczący samorządu studenckiego oraz od 6 do 8 członków, przy większości osób spoza wspólnoty uczelni.

Kolejno, wzmocnieniu ulega rola rektora uczelni, którego kompetencje zostały także określone w ustawie, w formie katalogu otwartego. Do jego zadań będzie należało zatem w szczególności: reprezentowanie uczelni; zarządzanie uczelnią; przygotowywanie projektu statutu oraz projektu strategii uczelni; wykonywanie czynności z zakresu prawa pracy; powoływanie osób do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelni; prowadzenie gospodarki finansowej uczelni; zapewnianie wykonywania przepisów obowiązujących w uczelni; prowadzenie polityki kadrowej w uczelni oraz ustalanie szczegółowej struktury organizacyjnej uczelni.

Kolejną z planowanych zmian jest zniesienie tzw. podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni w rozumieniu prawnym. Oznacza to, że „nośnikiem” wszelkich uprawnień do prowadzenia studiów wyższych i nadawania stopni naukowych stanie się uczelnia jako całościowy podmiot. Jednocześnie oznacza to likwidację dotychczasowego charakteru kierowników podstawowych jednostek organizacyjnych i rad tych jednostek jako ustawowo określonych organów uczelni, a ich kompetencje w domyśle przekazane zostaną odpowiednio rektorowi i senatowi uczelni.

Co ważne, powyższe nie implikuje obowiązku likwidacji dotychczasowych wydziałów czy innych dotychczasowych podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni. W dalszym ciągu mogą pozostać one w strukturze organizacyjnej uczelni, tylko zmieni się ich charakter prawny. Ich rola, uprawnienia i sposób zarządzania będzie bowiem regulowany już w materii statutu uczelni a nie, jak dotychczas, ustawowo.

Przewidywane zmiany w ustroju uczelni w znaczący sposób wpłyną na ich funkcjonowanie w pierwszych latach od wejścia w życie nowych regulacji. Zmiany prawne początkowo nie powinny znacząco wpłynąć na struktury organizacyjne uczelni (przewiduje się utrzymanie dotychczasowych jednostek), jednakże zdecydowanie wpłyną na sposób zarządzania.

Pracownicy

Przewidywane nowe regulacje ustawowe upraszczają system zatrudnienia kadr akademickich w uczelniach. Nauczyciele akademicy zatrudniani będą tylko w ramach trzech grup, tj. pracowników: dydaktycznych, badawczych oraz badawczo-dydaktycznych. Nominalnie struktura stanowisk nie ulegnie większym zmianom, tj. zatrudnienie będzie możliwe na stanowisko: profesora, profesora uczelni, adiunkta albo asystenta. Co ważne jednak, statut uczelni będzie mógł określać również inne stanowiska dla nauczycieli akademickich niż określone wyżej oraz wymagania kwalifikacyjne niezbędne do ich zajmowania. Należy również zauważyć, że na stanowisku profesora uczelni (odpowiednik dotychczasowego stanowiska profesora nadzwyczajnego) będzie mógł być zatrudniony pracownik posiadający już stopień naukowy doktora, przy czym będzie musiał dysponować on znaczącymi osiągnięciami odpowiednimi do grupy stanowiskowej, tj. osiągnięcia naukowe dla grupy pracowników badawczych, osiągnięcia dydaktyczne dla grupy pracowników dydaktycznych oraz osiągnięcia naukowe lub dydaktyczne dla grupy pracowników badawczo-dydaktycznych.

Dużą zmianą, która wpłynie znacząco na politykę kadrową prowadzoną przez uczelnie będzie likwidacja tzw. pensum dydaktycznego, które zostanie zastąpione zadaniowym systemem pracy oraz ograniczeniem odgórnym rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych. **Przewiduje się, że likwidacja pensum pozwoli rektorom uczelni w zdecydowany sposób usprawnić prowadzoną politykę kadrową i lepiej dopasowywać strukturę kadrową do realnych potrzeb badawczo-dydaktycznych podległych mu jednostek uczelni. Sprzyjać temu będzie także uelastycznienie systemu stanowisk w uczelni przez pozostawienie w tym zakresie swobody regulacyjnej na poziomie statutowym.**

Rodzaje i organizacja studiów

W zakresie prowadzonego kształcenia na poziomie studiów wyższych, uczelnie w dalszym ciągu będą mogły prowadzić studia wyższe według profilu praktycznego lub ogólnoakademickiego. Charakterystyka tych studiów nie będzie się znacząco różniła od dotychczasowej. W dalszym ciągu możliwe będzie prowadzenie studiów dualnych wespół z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, przy czym projektowane regulacje nie definiują formuły prowadzenia takich studiów, **co daje uczelniom możliwość elastycznego kształtowania modelu studiów dualnych i dopasowania ich do realnych potrzeb pracodawców. Zaleca się w tym zakresie zorganizowanie cyklu spotkań z przedstawicielami otoczenia uczelni w celu ustalenia dalszej polityki dydaktycznej i nawiązania ewentualnych porozumień zmierzających do uruchomienia studiów dualnych opartych na zapotrzebowaniu regionalnego rynku pracy.**

Istotną zmianą w funkcjonowaniu studiów o profilu praktycznym będzie obowiązkowa organizacja praktyk zawodowych w wymiarze co najmniej 6 miesięcy lub 3 miesięcy – odpowiednio w przypadku studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich oraz w przypadku studiów drugiego stopnia. **Zmiana ta w dużym stopniu utrudni organizację kształcenia na uczelniach zawodowych prowadzących studia o profilu praktycznym, które już teraz miewają problemy z organizacją trzymiesięcznych praktyk.**

Istotne zmiany w organizacji studiów przewiduje się przy rozróżnieniu studiów w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. Projekt ustawy wskazuje bowiem, że studia niestacjonarne pierwszego stopnia oraz drugiego stopnia trwają o co najmniej 1 semestr dłużej niż odpowiednie studia stacjonarne, natomiast jednolite studia magisterskie trwają o co najmniej 2 semestry dłużej. **Mimo projąkościowego charakteru tej zmiany, można przewidzieć, że jej skutkiem będzie dodatkowe obniżenie zainteresowania tą formą studiów wśród kandydatów. Dodatkowym efektem, pozytywnym dla uczelni – szczególnie zawodowych, może być tym samym zwiększenie zainteresowania krótszymi formami kształcenia, w tym ofertą studiów podyplomowych lub kształceniem prowadzającym do uzyskania kwalifikacji z 5 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji.**

Odnosząc się do tzw. kierunków regulowanych, projekt przewiduje opracowanie i obowiązywanie standardów kształcenia dla kierunków przygotowujących do wykonywania 11 zawodów: lekarza; lekarza dentystry; farmaceuty; pielęgniarki; położnej; diagnosty laboratoryjnego; fizjoterapeuty; ratownika medycznego; lekarza weterynarii; architekta oraz nauczyciela.

Wymogi

Uczelnie będą zmuszone do dostosowania się do nowych wymogów i warunków prowadzenia kształcenia na poziomie studiów wyższych. Jedną z podstawowych zmian w tym aspekcie będzie likwidacja tzw. minimów kadrowych i zastąpienie ich większymi niż dotychczas wymogami formalnymi dotyczącymi obsady kadrowej zajęć dydaktycznych. W odniesieniu do studiów o profilu praktycznym co najmniej 50% godzin zajęć będzie musiało być prowadzonych przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w tej uczelni jako podstawowym miejscu pracy. W przypadku kierunków o profilu ogólnoakademickim wskaźnik ten wyniesie co najmniej 75%.

Uprawnienia

Przedstawiony projekt nowej ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przewiduje także istotne zmiany w zakresie uprawnień do prowadzenia studiów wyższych. W dotychczasowej grupie jednostek samodzielnych, niewymagających zgody MNiSW do prowadzenia studiów wyższych znajdują się przede wszystkim uczelnie, które uzyskują pozytywną ocenę kompleksową Polskiej Komisji Akredytacyjnej (nowa formuła ewaluacji będąca zmodyfikowaną i rozszerzoną formą dawnej oceny instytucjonalnej). Zgody MNiSW nie będzie wymagało także utworzenie kierunku w ramach dyscypliny, w której uczelnia posiada kategorię naukową A+ albo A. W ramach dotychczasowej grupy jednostek częściowo samodzielnych znajdują się tylko uczelnie akademickie, które w dyscyplinie, do której przyporządkowany jest kierunek studiów, posiadać będą kategorię naukową B+. Będą one mogły za zgodą MNiSW prowadzić kierunki studiów o profilu praktycznym lub o profilu ogólnoakademickim. Do ostatniej z grup, tzw. jednostek niesamodzielnych, zaliczać się będą jednostki posiadające kategorię naukową B albo C albo nieposiadające kategorii naukowej, które będą mogły prowadzić za zgodą MNiSW wyłącznie kierunki o profilu praktycznym.

Bardzo ważną dla Uniwersytetu Zielonogórskiego zmianą będzie wprowadzenie wymogu posiadania kategorii naukowej B+ w dyscyplinie w zakresie nauk medycznych lub nauk o zdrowiu, w celu kontynuacji kształcenia na kierunku lekarskim lub lekarsko-dentystycznym.

W ramach uprawnień do prowadzenia studiów należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną istotną zmianę, która przyznaje MNiSW uprawnienie do cofnięcia pozwolenia na utworzenie kierunku studiów, m.in. jeżeli kształcenie na danym kierunku studiów przestanie odpowiadać lokalnym lub regionalnym potrzebom społeczno-gospodarczym.

Nadawanie stopni

Dotychczasowy system przyznawania uprawnień do nadawania stopni naukowych ulegnie zdecydowanemu uproszczeniu. Przyznanie uprawnień nie będzie wymagało już procedury administracyjnej związanej z uzyskaniem wspomnianych uprawnień. W jej miejsce wprowadzony zostanie mechanizm ściśle uzależniający posiadanie uprawnień do nadawania określonego stopnia od przyznanej kategorii naukowej w danej dyscyplinie.

Uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego posiadać będzie uczelnia, uczelnia federacyjna, instytut PAN, instytut badawczy albo międzynarodowy instytut w dyscyplinie, w której posiada kategorię naukową A+ albo A. Odpowiednio uprawnienie do nadawania stopnia doktora posiadać będzie uczelnia, uczelnia federacyjna, instytut PAN, instytut badawczy albo międzynarodowy instytut w dyscyplinie, w której posiada kategorię naukową A+, A albo B+.

Szkoły doktorskie

Miejsce dotychczasowych studiów doktoranckich zajmie kształcenie w ramach tzw. szkół doktorskich. Do utworzenia szkoły niezbędne będzie posiadanie kategorii naukowej A, A+ albo B+ w co najmniej dwóch dyscyplinach naukowych. Szkoła doktorska będzie mogła być prowadzona wspólnie przez uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub międzynarodowe instytuty, z których każde posiada kategorię naukową A+, A albo B+ w co najmniej jednej dyscyplinie. Podmiot prowadzący szkołę doktorską będzie

mógł prowadzić tylko jedną szkołę doktorską w danej dyscyplinie, a za kształcenie w szkole doktorskiej nie będzie mógł pobierać opłat.

Nadmienić także warto, że jakość kształcenia w ramach szkół doktorskich będzie podlegać ewaluacji prowadzonej przez Komisję Ewaluacji Nauki nie rzadziej niż raz na 6 lat, przy czym pierwsza ewaluacja szkół doktorskich odbędzie się nie wcześniej niż po 5 latach.

Ocena jakości kształcenia PKA

Zgodnie z projektowanymi zmianami systemowymi Polska Komisja Akredytacyjna będzie nadal prowadzić ocenę jakości kształcenia na kierunkach studiów (ocena programowa). Dodatkowo przewiduje się wprowadzenie tzw. „oceny kompleksowej”, która ma obejmować działania na rzecz zapewniania jakości kształcenia w uczelni i będzie prowadzona wyłącznie na wniosek zainteresowanej szkoły wyższej. Przeprowadzając ocenę kompleksową brana pod uwagę będzie skuteczność działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia we wszystkich dziedzinach, w których prowadzone jest kształcenie.

PKA wydając pozytywną ocenę kompleksową, wskaże dziedziny, w których jakość kształcenia jest szczególnie wysoka i w odniesieniu do nich przez okres ważności akredytacji nie będzie prowadzonych ocen programowych (chyba, że z takim wnioskiem wystąpi MNiSW).

3.2. ZMIANY EKONOMICZNE

Zmiany ekonomiczne w województwie lubuskim, wskazane w programach i dokumentach o charakterze strategicznym, mają m.in. doprowadzić do podniesienia jakości życia mieszkańców, przyciągania zagranicznych inwestorów do specjalnych stref ekonomicznych, a co za tym idzie tworzenia nowych miejsc pracy. Lubuskie, obok woj. opolskiego, jest jednym z najmniejszych województw w Polsce. Szereg podjętych działań przyczynić ma się do zwiększenia potencjału tego regionu.

Województwo lubuskie i jego potencjał ekonomiczny można scharakteryzować za pomocą wielu wskaźników, wśród których najbardziej użyteczne z punktu widzenia przedmiotowej ekspertyzy są: produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, a także poziom bezrobocia

W 2015 roku województwo lubuskie odnotowało wzrost produktu krajowego brutto w porównaniu do 2014 r., nadal jednak znajduje się poniżej średniej kwoty PKB dla całego kraju..

Poziom bezrobocia

W latach 2013-2016 zauważalny jest zdecydowany i systematyczny spadek liczby osób bezrobotnych, zarejestrowanych w województwie lubuskim (spadek o 45,9%). W obrębie poszczególnych grup osób według wykształcenia, spadek ten wynosi co najmniej 40% . Najbardziej korzystny trend dotyczył osób z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym oraz z zasadniczym zawodowym. W strukturze bezrobotnych nadal dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym lub niższym. Co dziesiąta osoba bez pracy w regionie posiada wykształcenie wyższe, a odsetek takich osób wśród bezrobotnych w latach 2013-2016 wzrósł o 0,9 punktu procentowego.

Bezrobocie w regionie dotyczy przede wszystkim kobiet – dominują one w grupie osób bez pracy (56,5%). Co warte zaznaczenia zjawisko to pogłębia się, bowiem w 2013 r. kobiety stanowiły 52,8% wszystkich bezrobotnych w lubuskim. Szczególnie zauważalne są dysproporcje między liczbą bezrobotnych mężczyzn i kobiet z wykształceniem wyższym oraz średnim ogólnym. W tych dwóch kategoriach kobiety stanowią odpowiednio: 70,4% i 73,7%.

Inteligentne specjalizacje

Rozwój województwa lubuskiego rozpatruje się pod różnymi aspektami. Jednym z nich jest realizacja inteligentnych specjalizacji, przez które rozumie się wizję rozwoju potencjału regionu. Dotyczą one zarówno edukacji, rozwoju nowych technologii, innowacji społecznych, usług, a także nauki oraz edukacji. Realizacja inteligentnych specjalizacji ma przyczynić się do podwyższenia jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego, rozwoju gospodarczego, lepszego dostępu do wiedzy. Specjalizacje mają na celu poprawę współpracy między przedsiębiorcami, jednostkami badawczymi, bazami naukowo-dydaktycznymi, co w efekcie stanowi podstawę do budowania konkurencyjnej gospodarki.

Wyłonienie inteligentnych specjalizacji dla województwa lubuskiego było procesem wieloetapowym. Ich określenie wyniknęło z przeprowadzonych badań, a także analiz, dzięki którym uzyskano informacje na temat potencjału regionu. Jako inteligentne specjalizacje wskazano:

- **produkcję i usługi dla przemysłu motoryzacyjnego** (produkcja, usługi, klastry na rzecz przemysłu, instytucje otoczenia biznesu, B+R, a także inne branże świadczące usługi dla przemysłu motoryzacyjnego),
- **wytwarzanie maszyn, urządzeń, zespołów i części metalowych oraz konstrukcji i wyrobów spawanych (branża metalowa)** (wytwarzanie maszyn i urządzeń, zespołów i części metalowych, konstrukcji i wyrobów spawanych, klastry, inne branże wspomagające),
- **technologie i usługi środowiskowe** (technologie niskoemisyjne i czyste technologie węglowe, rozwiązania sprzyjające oszczędności, technologie odnawialnych źródeł energii OZE, technologie

wodno-ściekowe, usługi środowiskowe, instytucje otoczenia biznesu, jednostki B+R, klastry, inne branże wspomagające),

- **technologie i usługi dla zdrowia człowieka** (technologie biomedyczne i inżynierii medycznej, przemysł spożywczy, biogospodarka, instytucje otoczenia biznesu, jednostki B+R, klastry, inne branże wspomagające),
- **kooperacja społeczno-branżowa** (ICT, przemysł drzewny, papierniczy, meblarski, spożywczy, klastry, instytucje otoczenia biznesu, jednostki B+R).

Wyodrębnienie inteligentnych specjalizacji umożliwiło połączenie współpracy zarówno przedsiębiorstw, ośrodków badawczych, jak i uczelni. Zainwestowane w najbliższych latach środki finansowe pochodzące m.in. z funduszy strukturalnych, mają pozwolić wykorzystać potencjał regionu, stworzyć nowe miejsca pracy i zmniejszyć bezrobocie, a przede wszystkim wzmocnić konkurencyjność województwa lubuskiego.

Sektor B+R

Ważnym aspektem rozwoju województwa lubuskiego są inwestycje, a także warunki tworzone dla polskich i zagranicznych inwestorów. W ostatnich latach położono nacisk na rozwój sektora B+R, co powinno przyczynić się do ścisłej współpracy przedsiębiorstw, uczelni, a także jednostek badawczych. Dzięki środkom pochodzącym przede wszystkim z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 powstała zarówno nowoczesna infrastruktura dydaktyczna i naukowo-badawcza, jak też rozwijające się instytucje działające na rzecz współpracy z przedsiębiorcami, działającymi w ramach inteligentnych specjalizacji regionu. Działalność innowacyjna uczelni we współpracy z przedsiębiorcami prowadzona jest obecnie przede wszystkim na Uniwersytecie Zielonogórskim i Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (w tym także w jednostkach i spółkach powołanych przez te uczelnie).

Ważnym aspektem są również specjalne strefy ekonomiczne umożliwiające rozwój polskim, jak i zagranicznym inwestorom. Jedną z takich inwestycji jest Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny (LPPT) w Nowym Kisielinie, który tworzą: Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Park Przemysłowy posiadający status specjalnej strefy ekonomicznej. Działalność LPPT umożliwia transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji z obszaru nauki do gospodarki. Realizacja idei Parku Naukowo-Technologicznego umożliwia transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji z obszaru nauki do gospodarki. Tereny Parku Przemysłowego są przeznaczone pod inwestycje produkcyjne, składy i magazyny, zabudowę usługową. Obszar ten jest szczególnie atrakcyjny ze względu na przygraniczny charakter całego regionu, a także korzystne położenie komunikacyjne wschód-zachód i północ-południe.

W Parku swoją siedzibę ma **Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego**, które realizuje zadania wewnątrzuczelniane oraz świadczy usługi dla wszelkich podmiotów zewnętrznych, tj. osób fizycznych, osób prawnych, jednostek użyteczności publicznej itp. Celem CPTT UZ jest stymulowanie innowacyjności, promowanie przedsiębiorczości, działanie na rzecz transferu nowoczesnych technologii oraz koordynacja wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy Uniwersytetem Zielonogórskim a przemysłem, jednostkami samorządowymi i organizacjami okołobiznesowymi. Centrum organizuje także warsztaty, konferencje, szkolenia dla specjalistów, pracowników przedsiębiorstw, kadry kierowniczej, a także pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego. Przeprowadzane szkolenia poświęcone są m.in. funduszom z Unii Europejskiej, ochronie praw własności intelektualnej, systemom informatycznym, zintegrowanym systemom zarządzania oraz kompleksowemu zarządzaniu przez jakość (TQM).

Centrum Przedsiębiorczości świadczy również inne usługi:

- opiniowanie inwestycji pod względem jej innowacyjności,
- monitoring i ocenę potencjału technologicznego i potrzeb przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności,
- nadzór nad prowadzonymi pracami dyplomowymi,
- organizowanie zespołów badawczych,
- organizowanie prac badawczo-usługowych i eksperckich, wykonywanych w laboratoriach specjalistycznych przez członków zespołów badawczych,

- organizowanie sympozjów, konferencji, targów, seminariów oraz szkoleń,
- prowadzenie audytów technologicznych, mających na celu ocenę aktualnych zdolności firm do konkurencji na rynku krajowym i międzynarodowym.

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego współpracuje zarówno z zagranicznymi, jak i ogólnopolskimi i regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu oraz organizacjami branżowymi, a także jednostkami samorządu terytorialnego. Są to m.in.:

- The Wolverhampton Business Solutions Centre,
- Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Mechaników Polskich, Gorzów Wlkp.,
- Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT: Naczelna Organizacja Techniczna,
- Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Zielona Góra,
- K-SSSE – Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego,
- Fundacja Przedsiębiorczość z Żar,
- Lubuski Klaster Metalowy,
- Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza,
- Wrocławskie Centrum Transferu Technologii,
- Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Zielona Góra,
- Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa, Gorzów Wlkp.,
- Park Naukowo-Technologiczny UZ,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UZ,
- ZukunftsAgentur Brandenburg (ZAB), Frankfurt n. Odrą,
- CIT Centrum für Innovation und Technologie.

W ramach Lubuskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego działa **Centrum Komputerowe**. Świadczy ono usługi internetowe w ramach Zielonogórskiej Miejskiej Sieci Komputerowej Ziel-MAN dla firm, urzędów administracji państwowej i samorządowej, a także dla osób fizycznych w Zielonej Górze oraz na terenach przyległych.. Odpowiednia baza sprzętowa oraz wysoko wykwalifikowana kadra techniczna Centrum Komputerowego Uniwersytetu Zielonogórskiego pozwala na oferowanie usług dla środowiska miasta oraz województwa. Sieć komputerowa Uniwersytetu, oparta na nowoczesnych technologiach pozwala na transmisję danych z szybkością 1 Gb/s i 10Gb/s na łączach magistralnych oraz z szybkością 1 Gb/s, 100Mb/s w ramach sieci lokalnych, w zależności od ich struktury w poszczególnych jednostkach organizacyjnych uczelni i klientów komercyjnych.

Warto również wspomnieć, iż na terenie Parku działają laboratoria wytwarzania energii, budownictwa zrównoważonego, odnawialnych źródeł energii elektrycznej, kompatybilności elektromagnetycznej, akustyki i elektroakustyki, izolacyjności akustycznej, symulacji komputerowej, projektowania i eksploatacji technologii przemysłowych, pomiaru długości kąta, symulacji procesów produkcyjnych i logistycznych, komputerowo wspomaganego projektowania urządzeń elektronicznych.

Inkubator Przedsiębiorczości w Zielonej Górze

Inkubator powstał w wyniku współpracy Uniwersytetu Zielonogórskiego i Urzędu Miejskiego w Zielonej Górze. Dysponuje łączną powierzchnią 1119 m², oferuje dwie sale konferencyjne. Pomieszczenia te są wyposażone w podstawowe meble biurowe i łącza telekomunikacyjne (telefoniczne, sieć komputerowa).

Bardzo ważnym krokiem było połączenie się **Wojewódzkiego Szpitala Klinicznego i Poradni Akademickiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Utworzona w ten sposób spółka jest lecznicą uniwersytecką**. Jednym z jej celów jest także utworzenie własnej bazy dla kierunku lekarskiego. Dzięki niej przyszli medycy będą mogli studiować w Zielonej Górze. Korzyścią finansową jest prawo do pozyskania większej dotacji z budżetu państwa na działalność dydaktyczną oraz możliwość skorzystania ze środków z Programu

Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Zakłada się, że powstała spółka może otrzymać nawet do 4 milionów złotych dotacji więcej niż dotychczas.

Kolejnym wartym uwagi miejscem jest **Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o.** Podstawowym zadaniem spółki jest komercjalizacja innowacyjnych rozwiązań z obszaru technologii środowiskowych oraz innych, poprzez kreowanie nowych podmiotów gospodarczych, w których GOT PNP Sp. z o.o. będzie obejmował udziały kapitałowe. Głównym obszarem specjalizacji GOT są projekty związane z technologiami środowiskowymi, obejmujące m.in. niekonwencjonalne źródła energii, odzysk surowców oraz unieszkodliwianie odpadów.

Spółka będzie realizowała to zadanie poprzez:

- ścisłą współpracę z przedsiębiorcami i uczelniami wyższymi,
- wyszukiwanie nowych technologii środowiskowych z potencjałem do komercjalizacji,
- weryfikację innowacyjnych rozwiązań pod kątem możliwości ich transferu do przemysłu,
- prowadzenie badań własnych oraz zleconych,
- koordynowanie ochrony własności intelektualnej nowych projektów,
- dobieranie najbardziej efektywnego modelu finansowania nowych przedsięwzięć,
- wejście kapitałowe, wspólnie z przedsiębiorcami oraz instytucjami otoczenia biznesu do nowych, celowych podmiotów gospodarczych, w których będą komercjalizowane konkretne projekty,
- kompletne wsparcie nowych podmiotów w okresie inkubacji, w zakresie obsługi badawczej, patentowej, biurowej, księgowej, prawnej oraz informatycznej,
- wyjście kapitałowe z dojrzałych przedsięwzięć.

Inkubator w Gorzowie Wielkopolski utworzyły trzy gorzowskie szkoły wyższe, wspólnie z Zachodnią Izłą Przemysłowo-Handlową, fundacją Zachodnie Centrum Gospodarcze, Lubuską Organizacją Pracodawców oraz Agencją Rozwoju Regionalnego. Studenci ostatnich lat i absolwenci uczelni do 35 roku życia, z pomysłem na własny biznes z dziedziny nowoczesnych technologii otrzymują tam odpowiednie wsparcie – także finansowe – pozwalające na realizację biznesowych założeń.

Bardzo ważny i stale rozwijany element infrastruktury badawczej Akademii im. Jakuba z Paradyża stanowi **Laboratorium Środowiskowe**, na które składa się kilkanaście specjalistycznych laboratoriów. Są one wykorzystywane zarówno na potrzeby dydaktyki, jak i prowadzenie badań naukowych i prac naukowo-badawczych we współpracy z przedsiębiorcami, prowadzącymi działalność w ramach inteligentnych specjalizacji dla województwa lubuskiego.

Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku wśród swoich zadań wskazuje służbę przedsiębiorstwom w celu opracowywania nowych technologii, modyfikacji i doskonalenia jakości wytwarzanych produktów, jak też w poszukiwaniu nowych i innowacyjnych rozwiązań branżowych.

Na uwagę zasługuje również ośrodek badawczo-rozwojowy w Sulechowie. Główne obszary jego działalności skupiają się wokół prac dla sektora rolno-spożywczego, a w szczególności dla przetwórstwa spożywczego, ogrodnictwa i szkółkarstwa. Profesjonalne wyposażenie obiektów umożliwia prowadzenie wielu innowacyjnych badań, które z powodzeniem mogą być wdrażane w przedsiębiorstwach. Stworzenie takiej infrastruktury ma na celu zwiększenie konkurencyjności firm na poziomie ogólnopolskim oraz europejskim, przez ich dostęp do osiągnięć nauki w zakresie przetwórstwa spożywczego, szkółkarstwa i ogrodnictwa. Dostęp do najnowszych technologii oraz bazy naukowej z zakresu zaawansowanej analityki Ośrodka dedykowany jest głównie przedsiębiorstwom z sektora MŚP. Atutem korzystania z infrastruktury Ośrodka jest możliwość otrzymania pomocy publicznej *de minimis*.

Prace badawcze Lubuskiego Ośrodka Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych koncentrują się na realizacji następujących celów:

- poszukiwanie nowych produktów,

- modyfikacja istniejących produktów,
- doskonalenie jakości wytwarzanych już produktów,
- stworzenie usługowej jednostki badawczej dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- wspieranie przedsiębiorców w rozwiązywaniu powstających w produkcji problemów,
- podnoszenia poziomu produkcji poprzez wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych oraz nowych technologii, co ma prowadzić do transferu wiedzy do gospodarki.

Park Technologiczny Interior w Nowej Soli to miejsce, którego rezydentami są nowoczesne przedsiębiorstwa z branży elektrycznej, IT, produkcyjnej oraz ochrony środowiska. Cele parku zawierają się w filozofii 5i:

- i-dentyfikowanie potrzeb firm,
- i-nicjowanie kontaktów biznesowych,
- i-ntegrowanie przemysłu z nauką,
- i-nspirowanie innowacji,
- i-nformowanie i szkolenie.

Misją Parku Technologicznego Interior jest rozwój przedsiębiorczości poprzez:

- budowę platformy współpracy przemysłu z nauką i otoczeniem biznesu oraz stworzenie sprzyjających warunków do powstawania nowych, innowacyjnych przedsiębiorstw,
- zbudowanie trwałych powiązań pomiędzy przemysłem a nauką, podnoszących konkurencyjność gospodarczą regionu oraz zmniejszających ryzyko relokacji przemysłu do innych lokalizacji,
- stworzenie warunków do powstania nowoczesnego środowiska otoczenia biznesu, zachęcającego do kreowania i inkubowania nowych podmiotów gospodarczych oraz rozwoju istniejących,
- inicjowanie i organizacja aktywnych centrów badawczych, jako odpowiedzi na potrzeby przemysłu.

Sieć Aniołów Biznesu Interior HUB to pomysł, który był konsekwencją funduszu inwestycyjnego, inwestującego w innowacyjne start-upy. W wyniku tej pracy powstało 16 innowacyjnych firm, zrekrutowanych z ponad 300 zgłoszonych pomysłów z całej Polski. Dziś wsparte firmy zatrudniają już kilkadziesiąt osób. W każdej z nich Interior ma udziały (około 40-50%). Łącznie firmy otrzymały około 11 mln zł wsparcia. 10 mln dał Interior, a 1 mln otrzymano od kilku prywatnych inwestorów.

Centrum Energetyki Odnawialnej

CEO w Sulechowie powstało by służyć naukowcom, w celu opracowywania nowych technologii energetycznych, ale również po to by wspierać przygotowanie kompetentnej kadry inżynierskiej dla przedsiębiorstw projektujących, wytwarzających i wdrażających urządzenia odnawialnych źródeł energii. Wypożyczenie obiektu umożliwia prowadzenie wielu innowacyjnych badań z zakresu pozyskiwania, przetwarzania i dystrybuowania energii odnawialnej z różnych źródeł, wzajemnych interakcji tych źródeł oraz szeroko rozumianej efektywności ekonomicznej w różnych warunkach klimatycznych.

Inkubator Przedsiębiorczości w Żarach

Naczelnym zadaniem tego inkubatora jest udostępnienie pomieszczeń pod działalność gospodarczą (na warunkach preferencyjnych) osobom chcącym założyć i rozwinąć własną firmę, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów jej funkcjonowania. Jednym z głównych celów Inkubatora jest promowanie przedsiębiorczości, kreowanie i stwarzanie warunków do powstawania nowych firm oraz poszerzanie działalności firm już istniejących. Inkubator nastawiony jest na stopniowy, zrównoważony rozwój i usamodzielnienie się firm inkubowanych.

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Została utworzona w 1997r. Obsługuje zarówno inwestorów krajowych, jak i zagranicznych. Tereny wchodzące w skład strefy są wyposażone pod najbardziej wymagających klientów. W strefie zagwa-

rantowano ulgi i preferencje podatkowe, co czyni teren ten atrakcyjnym dla zagranicznych inwestorów. W Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej uzyskać można zwolnienie od podatku. Jest to największa dostępna ulga finansowa obowiązująca obecnie na terenie Polski. W roku 2017r. strefa została powiększona o 270 hektarów. Łączna powierzchnia wynosi 2,3tys. ha. Kapitał pochodzi tu z takich krajów jak Belgia, Włochy, Niemcy, Hiszpania, Indie, Estonia, Stany Zjednoczone, Francja, Korea, Singapur, Chiny, Tajwan, Szwecja, Wielka Brytania, Dania.

Profil gospodarczy

W kontekście wyzwań rozwojowych dla regionu oraz lubuskich uczelni warto scharakteryzować profil gospodarczy województwa lubuskiego, który ma znaczny wpływ na jego sytuację ekonomiczną.

Ze względu na rodzaj wykonywanej przez przedsiębiorstwa działalności, charakteryzuje się on niską różnorodnością. Większość firm skupiona jest w obrębie kilku najbardziej licznych branż. Co czwarta firma działa w sekcji G, związanej z handlem i naprawą pojazdów. Dalej należy wskazać sekcje L i C zajmujące się przetwórstwem przemysłowym oraz działalnością związaną z obsługą rynku nieruchomości. Od 2013 roku ogólna liczba firm w regionie wzrosła nieznacznie, jedynie o 1748 podmiotów. Żadna z branż w ostatnich latach nie zanotowała drastycznego spadku liczby firm. Również struktura działalności z roku na rok pozostaje bez większych zmian, co świadczy o stabilnym rozwoju.

Liczba firm w podziale na województwa

Pod względem liczby firm, na tle innych województw, region plasuje się relatywnie nisko, bowiem z liczbą 111 756 w 2016 roku zajmował 13. miejsce w kraju. Udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w Polsce w roku 2016 wyniósł 2,6%, a wartość ta tylko nieznacznie zmalała w ciągu 4 lat – o 0,1 punkta procentowego.

Przedsiębiorstwa innowacyjne

Relatywnie niekorzystne dane, pod kątem porównania z innymi regionami, dotyczą innowacyjności przedsiębiorstw z lubuskiego. W całej Polsce odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze usług w ogólnej liczbie firm w 2015 roku wyniósł 9,8%, zaś w lubuskim było to zaledwie 7,8%, co stanowiło dopiero 14. wyniki w kraju. W przypadku firm przemysłowych, w 2015 roku odsetek innowacyjnych podmiotów wyniósł 17,6% przy wyniku rzędu 15,4% w województwie lubuskim (15. wynik w kraju).

Mimo podejmowanych działań, nakłady finansowe przeznaczone na innowacje w województwie lubuskim, są dość niskie w porównaniu do innych województw

Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że województwo lubuskie, pomimo jednych z najmniejszych w Polsce nakładów finansowych na działalność innowacyjną, inwestuje w region poprzez realizację projektów unijnych, umożliwiających współpracę między przedsiębiorstwami i uczelniami. W efekcie – daje to znaczące możliwości w zakresie rozwoju szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie działalności badawczo-rozwojowej, a pośrednio także dydaktycznej. Warto podkreślić, że infrastruktura wspierająca rozwój badań, innowacji i przedsiębiorczości jest rozlokowana w kilku miastach regionu i powiązana mocno ze szkołami wyższymi, które aktywnie współpracują z instytucjami otoczenia biznesu. Infrastruktura ta powinna być wykorzystywana zarówno w procesie dydaktycznym, jak też w kooperacji z przedsiębiorcami.

Realizacja inteligentnych specjalizacji z pewnością wspiera rozwój regionalnej gospodarki, sprzyja współpracy, a także umożliwia realizowanie transferu technologii do przemysłu – aby ten proces zdyktami- zować niezbędne jest poszerzenie oferty szkół wyższych o kierunki związane z branżami perspektywicznymi dla regionu, jak też rozwój kadry naukowej. W tym kontekście rekomendowana jest również pomoc finansowa Samorządu Województwa przy uruchamianiu nowych kierunków studiów, odpowiadających na potrzeby pracodawców (dotyczy to np. kierunku chemia, na który wskazują zarówno studenci, jak i praco-

dawcy). Stale rozwijana powinna być także infrastruktura naukowo-badawcza lubuskich uczelni. Powinno się to systematycznie przekładać na wzrost liczby wdrożeń innowacyjnych, patentów krajowych i zagranicznych oraz udzielanie wsparcia ochrony przemysłowej.

Obecność stref ekonomicznych pozwala zagranicznym inwestorom rozwijać działalność na terenie województwa lubuskiego, co generuje kolejne miejsca pracy – zarówno na poziomie niższego i średniego szczebla, jak też dla specjalistów z wyższym wykształceniem. Jak wskazują przytoczone dane, rozwój gospodarczy regionu nie jest zbyt dynamiczny, ale jego najważniejszą cechą jest stabilność. Rozwój ten oparty m.in. na wspieraniu innowacyjności firm przy ścisłej współpracy z uczelniami jest kierunkiem pożądanym. Wskazuje na to niska innowacyjność przedsiębiorstw oraz potencjał lubuskich uczelni (szczególnie Uniwersytetu Zielonogórskiego), który należy konsekwentnie poprawiać, wykorzystując dostępne środki finansowe na badania i rozwój, poszerzając ofertę dydaktyczną o nowe kierunki studiów, a także poprzez promocję obecnej oferty wśród uczniów i przyszłych studentów oraz rozwój kadry naukowo-dydaktycznej.

Należy podkreślić, że innowacyjność stanowi kluczowy czynnik rozwojowy, który w oparciu o strategiczne dla regionu branże gospodarki powinien zapewnić im przewagę konkurencyjną. Rozwój innowacyjności musi być wspierany przez rozwój tych lubuskich uczelni, które posiadają najwyższy potencjał naukowo-dydaktyczny.

3.3. ZMIANY SPOŁECZNO-KULTUROWE

Łączna liczba mieszkańców województwa lubuskiego w 2016 roku to nieco ponad 1 mln osób. W latach 2014-2016 liczba ta nieznacznie zmalała (o niecałe 3 tysiące osób).

Dla rozwoju szkolnictwa wyższego istotne jest wyznaczenie **trendów dotyczących liczebności mieszkańców województwa** w określonych grupach wiekowych, szczególnie w przedziale 19-24 lata oraz 16-18 (osoby stanowiące grono potencjalnych studentów w przyszłości). W ostatnich latach najmniej liczna grupa uczniów to osoby w wieku 13-15 i 16-18 lat, co może negatywnie oddziaływać na liczbę studentów w okresie nawet następnych 2 lat. W lubuskim odnotowano również coraz mniejszą liczbę urodzeń. Liczebność grupy wiekowej 19-24 lata jest obecnie najmniejsza w porównaniu do pozostałych grup edukacyjnych, i stale maleje (o około 5 tysięcy w ciągu 3 lat). Pozytywny jest z pewnością trend wzrostowy w grupie wiekowej 7-12 lat.

Prognoza liczby ludności na lata 2018-2050 wskazuje, że już od 2020 roku liczba mieszkańców województwa w niektórych kategoriach wiekowych zacznie drastycznie spadać. W pierwszej kolejności dotknie to kategorii wiekowych: do 4. roku życia, 5-9 i 10-14 lat. W 2025 i 2030 prognozuje się dynamiczny wzrost liczby osób w wieku 15-19 lat i 20-24 lata, później jednak również tych grup wiekowych będzie dotyczył stopniowy spadek liczebności. Z punktu widzenia szkolnictwa wyższego trendy demograficzne w regionie są zatem generalnie niekorzystne, jednak należy pamiętać, że podobne trendy dotyczą całej Polski.

W 2016 roku ogólna liczba ludności w województwie lubuskim wynosiła nieco ponad 1 mln. W grupie tej większość stanowiły kobiety – 51,3%. Struktura ludności według płci w ostatnich latach pozostała bez większych zmian.

Lubuskie cechuje się relatywnie korzystnym rozkładem liczby osób w poszczególnych funkcjonalnych grupach wiekowych. W 2016 roku udział osób w wieku produkcyjnym w lubuskim wynosił 62,4%, przy średniej dla kraju wynoszącej 61,8%. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 18,1%, a średnia dla kraju 17,9%. Należy jednak zauważyć, że w przypadku lubuskiego bardziej dynamiczna jest jednak zmiana w czasie wartości odsetka i generalnie dynamika ta działać będzie niekorzystnie.

Studenci w województwie lubuskim

Liczba absolwentów szkół wyższych w lubuskim również jest najniższa w kraju – 41,8 osób na 10 tysięcy ludności przy wyniku 94,8 dla kraju. Liczba ta spadła aż o 17 osób w okresie 4 lat. Jest to związane zarówno z malejącą liczbą osób w wieku 15-24, jak i wyjazdami kandydatów na studia do innych regionów.

Największa liczba nauczycieli, studentów jak i absolwentów przypadała na rok akademicki 2014/2015. W kolejnym roku akademickim zauważyć można spadek ilości osób we wszystkich trzech grupach. Rok 2016/2017 na lubuskich uczelniach wskazuje na niższą liczbę studentów i absolwentów, w porównaniu do poprzednich lat. Na przestrzeni trzech lat zmianie uległa także liczba szkół wyższych na terenie województwa lubuskiego – zmniejszyła się o dwie.

W roku akademickim 2016/2017 zdecydowana większość studentów w województwie lubuskim studiowała na Uniwersytecie Zielonogórskim (11036 osób). W dalszej kolejności na Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (1875) oraz w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie (380). Wśród szkół niepublicznych najwięcej osób studiowało w Łużyckiej Wyższej Szkole Humanistycznej im. Jana Benedykta Solfy w Żarach (243), Wyższej Szkole Biznesu w Gorzowie Wlkp (118), a także Wyższej Szkole Zawodowej w Kostrzynie nad Odrą (64). Należy dodać, że kobiety stanowiły większość studentów lubuskich uczelni.

Wśród studentów przeważały osoby studiujące w trybie stacjonarnym, z których zdecydowana większość kształciła się na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Na lubuskich uczelniach studiuje również cudzoziemcy. W roku akademickim 2014/2015 ich liczba była najniższa. W kolejnym roku wzrosła do 101 osób i nieco spadła w 2016/2017 (99). Większość cudzo-

ziemców podjęła studia na Uniwersytecie Zielonogórskim (60 osób). Pozostali studenci podjęli naukę na wyższych szkołach zawodowych.

Zapotrzebowanie na pracowników

Jak wskazują prognozy barometru zawodów w województwie lubuskim, w roku 2018 **duży deficyt** panował będzie pośród niżej wymienionych zawodów: elektrycy, elektromechanicy, elektromonterzy, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, piekarze, pielęgniarki i położne, robotnicy obróbki drewna i stolarze, spawacze. Zauważyć można, że brakować będzie pracowników z wykształceniem technicznym i zawodowym. Wymienione powyżej zawody są również związane z inteligentnymi specjalizacjami, które zostały opisane we wcześniejszej części opracowania.

Braki pośród pracowników występować będą również w następujących branżach: budowlanej, stolarsko-meblarskiej, motoryzacyjnej, gastronomii, nauce, usługach dla osób niesamodzielnych, potrzebujących pomocy, księgowości. Wśród zawodów deficytowych, niezwiązanych z inteligentnymi branżami, wskazuje się następujące: betoniarze i zbrojarze, blacharze i lakiernicy samochodowi, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, cukiernicy, dekarze i blacharze budowlani, diagności samochodowi, fizjoterapeuci i masażyści, fryzjerzy, inżynierowie budownictwa, kelnerzy i barmani, kierowcy autobusów, kosmetyczki, kucharze, magazynierzy, masarze i przetwórcy ryb, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, nauczyciele języków obcych i lektorzy, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, pomoce kuchenne, pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, pracownicy socjalni, psychologzy i psychoterapeuci, robotnicy budowlani, samodzielni księgowi, sprzedawcy i kasjerzy, szefowie kuchni, ślusarze, tapicerzy.

Imigranci

Kolejnym ważnym aspektem jest ludność napływowa, której z roku na rok przybywa. W województwie lubuskim obecnie przebywa 10 528 imigrantów, z czego ponad osiem tysięcy to mężczyźni, natomiast liczba kobiet stanowi 2509. Imigrantów płci męskiej jest ponad trzy razy więcej niż przybyłych kobiet. Największa część imigrantów jest w wieku od 20 do 39 lat (5728), następnie sporo osób w przedziale 40-59 lat (3454). Znacznie mniejszą część stanowią ludzie starsi w wieku 60-79 (733), ponad 80 lat (49) oraz młodzież poniżej 20 roku życia (564).

Najwięcej imigrantów w województwie lubuskim to osoby pochodzące z Ukrainy (4711). Nieco mniej, bo 4239 osób pochodzi z Niemiec. Z Bułgarii przybyło 450 osób, 219 z Białorusi, a pozostałe 1752 osoby pochodzą z innych krajów. Najczęściej, bo w 4947 przypadkach, imigranci przebywają w województwie na podstawie zarejestrowanego pobytu obywatela Unii Europejskiej, 3860 osób ma zezwolenie na pobyt czasowy, a 1146 na pobyt stały. 341 osób ma pozwolenie na pobyt stały jako obywatel UE. Pozostałe 234 osoby mają inne pozwolenia.

Opisane migracje mają w zdecydowanej większości charakter zarobkowy i krótkotrwały. Należy mieć na uwadze, że dla osób z Ukrainy województwo lubuskie może być tylko przystankiem w drodze do uzyskania w przyszłości lepiej płatnej pracy w Niemczech. Będzie to natomiast zależeć od zmian w przepisach prawa dotyczących zatrudniania pracowników spoza UE w Niemczech i innych krajach Unii. Dla rozwoju szkolnictwa wyższego obecność osób z Ukrainy raczej nie będzie miała większego znaczenia, ponieważ bogatą ofertę dla studentów z Ukrainy mają obecnie miasta położone bliżej wschodniej granicy (Lublin, Warszawa), i tym samym przyciągają do siebie młodzież z tego kraju.

Edukacja, innowacyjność i kultura

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 proponuje szereg działań na rzecz aktywizacji ludzi młodych. Będą one realizowane w takich obszarach, jak: rynek pracy, przedsiębiorczość, kultura, sport, uczestniczenie w życiu społecznym i politycznym województwa lubuskiego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, turystyka i ochrona środowiska. Motywem przewodnim w realizacji zadań przez samorząd jest hasło: „Najważniejszym celem jest zatrzymanie młodych mieszkańców województwa lubuskiego w regionie”, a motywem przewodnim hasło „Moje miejsce do życia jest w regionie lubuskim”.

Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionu ma być budowana za pomocą wspierania edukacji i działań młodych ludzi. Jednym z czterech celów strategicznych województwa lubuskiego, zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2020 roku, jest budowanie konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki regionalnej. Jednym z podstawowych warunków osiągnięcia tego celu jest zatrzymanie najbardziej przedsiębiorczej i najzdolniejszej młodzieży w regionie poprzez zapewnienie wysokiej jakości i odpowiadającej oczekiwaniom i aspiracjom młodzieży oferty studiów wyższych. Strategia Rozwoju Województwa określa w związku z tym kilka celów operacyjnych, które odpowiadają na to wyzwanie i są ściśle związane z rozwojem sektora B+R, wzmocnieniem potencjału naukowo-badawczego uczelni, wspieraniem budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury edukacyjnej oraz rozwojem oferty edukacyjnej i naukowo-badawczej.

Spójne z celami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa są także zapisy Programu Rozwoju Innowacji dla Województwa Lubuskiego (cel operacyjny *Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje*).

Bogata oferta kulturalna oraz liczba wydarzeń wpływają na podniesienie jakości życia młodych mieszkańców, jak i na turystyczną atrakcyjność regionu. Oferta kulturalna jest jednym z elementów wizerunku województwa. W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 kierunki działania na rzecz kultury zawarto w ramach celu operacyjnego 3.3. Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej. Dotyczą one szerokiego spektrum działania od budowania atrakcyjnej oferty, po działania promocyjne i infrastrukturalne.

Podsumowanie

Malejąca liczba osób w przedziale wiekowym 15-24 niekorzystnie wpływa na ilość kandydatów na studia i absolwentów szkół wyższych. W tym zakresie należy powstrzymać negatywny trend związany ze spadkiem liczby osób kończących studia w regionie, który wynika nie tylko z ogólnopolskich tendencji demograficznych, ale jest związany także z wyjazdami młodych osób na studia do innych regionów. Stanowi to obecnie jeden z najważniejszych czynników hamujących rozwój regionu, którego znaczenie może się jeszcze bardziej pogłębiać.

Znaczny spadek bezrobocia i zgłaszane przez pracodawców coraz większe zapotrzebowanie na pracowników powodują, że jednym z kluczowych wyzwań stojących przed regionem będzie nie tylko dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, ale także zatrzymanie młodych osób przed migracją do innych województw (zarówno w celu studiowania, jak i poszukiwania atrakcyjnych ofert pracy). Wśród czynników, które mają istotny wpływ na migrację młodych, często najbardziej przedsiębiorczych i najzdolniejszych osób do innych regionów, należy wymienić niski poziom wynagrodzeń i mniej atrakcyjną niż np. we Wrocławiu czy w Poznaniu ofertę studiów wyższych.

Na lubuskim rynku pracy zdecydowanie brakuje osób z wykształceniem technicznym i zawodowym. Trend ten może się pogłębiać w najbliższych latach – naprzeciw oczekiwaniom rynku pracy powinny wyjść zarówno szkoły branżowe, jak i szkoły wyższe.

Z badań przeprowadzonych wśród uczniów oraz studentów lubuskich uczelni na potrzeby przedmiotowej ekspertyzy wynika, że jednym z głównych czynników wpływających nie tylko na gotowość studiowania w regionie, ale na podejmowanie studiów w ogóle, jest atrakcyjna oferta edukacyjna ściśle powiązana z potrzebami rynku pracy. Czynnik ten jest zdecydowanie ważniejszy niż oferta kulturalna czy rozwój życia studenckiego lubuskich miast.

Wszystko to sprawia, iż oferta lubuskich uczelni powinna w szczególności uwzględniać potrzeby regionalnych pracodawców prowadzących działalność w branżach sytuujących się w ramach inteligentnych specjalizacji, a także w branżach związanych z produkcją przemysłową i nowoczesnymi technologiami oraz otoczeniem biznesu. Potrzeby lubuskich pracodawców wynikające z deficytu pracowników technicznych średniego szczebla (głównie osób z wykształceniem zawodowym i technicznym) mogą, obok niżu demograficznego, przyczynić się do zmniejszenia liczby chętnych do podejmowania studiów wyższych w najbliższych latach. Młodzież jest bowiem coraz bardziej świadoma potrzeb pracodawców i w obliczu mało atrakcyjnej i nieodpowiadającej potrzebom rynkowym oferty studiów wyższych, może być mniej skłonna do podejmowania kolejnego etapu nauki zadowolając się wykształceniem zawodowym lub średnim technicznym gwarantującym dobrą i stabilną pracę. Dlatego też kluczowym wyzwaniem dla regionu jest stałe dopasowywanie i uatrakcyjnianie oferty lubuskich szkół wyższych oraz popularyzacja kierunków ścisłych i technicznych wśród dzieci i młodzieży stojącej przed wyborem dalszej drogi kształcenia.

3.4. ZMIANY TECHNOLOGICZNE

W ciągu ostatnich dwóch dekad polskie szkolnictwo wyższe uległo bardzo dużym przeobrażeniom, szczególnie w wymiarze filozofii procesu kształcenia oraz w wymiarze technologicznym. Koncepcję relacji „mistrz – uczeń” na początku XXI wieku zaczęło w Polsce zdecydowanie wypierać umasowienie studiów wyższych, co wywołane było przede wszystkim wyżem demograficznym oraz zmianami otoczenia prawnego-organizacyjnego sektora szkolnictwa wyższego, w konsekwencji których dynamicznie wzrosła liczba szkół wyższych – szczególnie niepublicznych. Obecnie zdaje się zauważać kolejne duże zmiany w podejściu do kształcenia, które wynikają m.in. z:

1. wprowadzenia nowych – także finansowych – mechanizmów pro jakościowych premiujących odejście od umasowienia kształcenia;
2. postępującego niżu demograficznego;
3. upowszechnienia nowoczesnych technologii informatycznych i informacyjnych;
4. upowszechnienia dostępu do wiedzy.

Analizując wpływ zmian technologicznych na rozwój szkolnictwa wyższego, należy w pierwszej kolejności zauważyć bezpośrednią korelację pomiędzy upowszechnieniem dostępu do wiedzy, a upowszechnieniem nowoczesnych technologii, szczególnie informacyjnych. Zjawisko to doprowadziło m.in. do pojawienia się nowego trendu w podejściu do kształcenia, który w skrócie można określić jako kształcenie kiedykolwiek i gdziekolwiek (z jęz. ang. *anytime & anywhere*). **Przewiduje się, że będzie ono odgrywało coraz większą rolę w projektowaniu procesu kształcenia przez uczelnie, które powinny uwzględnić je w ramach budowy nowoczesnej oferty dydaktycznej. Szczególnie istotny jest tutaj także obserwowany wzrost zainteresowania samokształceniem oraz procesem uczenia się przez całe życie, który powinien być wykorzystany szczególnie przez uczelnie zawodowe.**

Poniżej przedstawione zostały wybrane aspekty zmian technologicznych, które wpływają i będą wpływać na lubuskie uczelnie, jak również winny być przez nie brane pod uwagę w procesie reorganizacji.

Mikrokształcenie (*Microlearning*)

Mikrokształcenie stało się w ostatnim czasie trendem, który zdaje się być całkowicie niedostrzeżanym przez placówki oświaty i szkolnictwa wyższego w Polsce. Polega ono na nauce określonych zagadnień w bardzo krótkich blokach czasowych, trwających zwykle nie więcej niż 5 minut. Takie podejście do nauki wpisuje się także bezpośrednio w koncepcję *anytime & anywhere*. Przykładem tego są krótkie artykuły specjalistyczne lub podcasty zorganizowane strukturalnie, do których student ma dostęp poprzez urządzenia mobilne. Krótka i zwięzła forma tekstu daje mu możliwość zapoznania się z tematem nawet w czasie podróży autobusem czy samochodem (w tym przypadku głównie nagrane podcasty lub mikroaudiobooki). Taka forma kształcenia pozwala studentom efektywniej wykorzystywać dostępny czas, pozwalając jednocześnie osobom wymagającym większego skupienia i czasu na naukę, na uzupełnienie braków wiedzy i wyrównanie szans z grupą studentów szybciej przyswajającą obowiązujące treści. **Warto zatem wziąć pod uwagę wdrożenie koncepcji mikrokształcenia lub jego elementów w ramach prowadzonych w województwie lubuskim studiów wyższych, podyplomowych i innych formach kształcenia.**

Wirtualna i rozszerzona rzeczywistość (*Virtual reality & Augmented reality*)

W dobie powszechności rozwiązań technologicznych i mobilnych, zagadnienia rzeczywistości wirtualnej, rozszerzonej lub mieszanej nabierają większego znaczenia także w obszarach kształcenia. Technologie te stają się łatwo dostępne chociażby poprzez dodatkowe oprogramowanie do tabletów i smartfonów (*augmented reality*), które z wykorzystaniem wbudowanych aparatów fotograficznych pozwalają np. na

identyfikację widocznych obiektów i wyświetlenie aktualnych informacji na dany temat, czyli innymi słowy na łączenie obrazu rzeczywistego z obrazem cyfrowo wykreowanym i zaprogramowanym.

Podobna sytuacja dotyczy rzeczywistości wirtualnej, którą z wykorzystaniem prostych narzędzi można zaadaptować do procesu kształcenia (np. poprzez gogle Oculus Rift lub też zwykłego smartfona z podstawowym adapterem).

Powyższe rozwiązania mają nieograniczone wręcz zastosowanie w ramach kształcenia przez uczelnie, począwszy od gier terenowych opartych na rzeczywistości rozszerzonej oraz odpowiednim oprogramowaniu ukierunkowanym na wyszukiwanie i przedstawianie określonych treści, a skończywszy na zastosowaniu gogli wirtualnej rzeczywistości do prowadzenia wszelkich symulacji, nawet najbardziej zaawansowanych (np. operacje medyczne, symulacja obsługi maszyn itp.). **Zaleca się zatem uwzględnienie możliwości płynących z technologii wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości w procesie kształcenia na studiach wyższych.**

Gamifikacja i symulacja (Gaming and Simulation)

Wprowadzanie elementów grywalizacji w procesie kształcenia nie jest zjawiskiem nowym, jednakże w ostatnim czasie również zyskuje na znaczeniu. Grywalizacja polega na implementacji elementów gry do procesu uczenia się, z naciskiem na budowę zaangażowania i kooperacji, które pozwalają na osiągnięcie poszczególnych celów, realizację wyzwań itp. analogicznie jak w grach fabularnych. Elementy grywalizacji mogą być wykorzystywane zarówno w wersji *offline* jak i *online*, co dodatkowo pozwala na różnicowanie mechanizmów i podejścia do tej metodyki w kształceniu. **Dużym atutem jest w tym przypadku zarówno mocne zaangażowanie uczestników w fabułę gry (co przekłada się na większą niż zwykle motywację do pomyślnego ukończenia procesu kształcenia), jak i zwiększenie retencji wiedzy u poszczególnych uczestników procesu. Szczególnie wartościowe będzie wykorzystanie metod gamifikacji połączonych z dedykowanym oprogramowaniem (np. specjalna gra internetowa).**

Mając na uwadze powyższe, wartościowym elementem nowoczesnej oferty dydaktycznej szkół wyższych będzie implementacja mechanizmów grywalizacyjnych i symulacyjnych w ramach prowadzonych studiów wyższych (nawet w ramach mniejszych modułów lub przedmiotów), studiów podyplomowych czy też innych form kształcenia oferowanych przez uczelnie (także w ramach 5 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji).

Internet Rzeczy (Internet of Things)

Kolejną z dynamicznie rozwijających się koncepcji w ramach nowoczesnych technologii jest tzw. Internet Rzeczy (z ang. Internet of Things). Koncepcja ta zakłada bezpośrednie lub pośrednie powiązanie różnych urządzeń agregujących i przetwarzających różnorakie dane. Przykładem takich powiązań są inteligentne systemy HVAC (z ang. *Heating, Ventilation, Air Conditioning*), systemy zarządzania obiektami i salami, systemy *wearables* (np. FitBit) itp. Wielorakie powiązania tysięcy urządzeń wbudowanych nie tylko w infrastrukturę uczelni, ale także wychodzących poza nią, pozwalają na nieograniczone zastosowania zarówno w procesie dydaktyki, jak i w badaniach naukowych. Możliwość połączenia urządzeń gromadzących różnorakie dane znacząco zwiększy spektrum możliwych analiz wykorzystywanych w dydaktyce i badaniach, a jednocześnie może pozwolić na przewidywanie określonych sytuacji w ramach infrastruktury wewnątrzuczelnianej, jak np. awarie sprzętów itp. – przykładem takiego rozwiązania w przemyśle jest system Predictail. **Uczelnie, szczególnie te o rozbudowanej infrastrukturze, powinny zatem wziąć pod uwagę możliwość wykorzystania IoT w procesie efektywnego zarządzania obiektami, urządzeniami itp. jak również implementować rozwiązania IoT w procesie dydaktycznym i badawczym.**

Cyfryzacja zasobów

Kolejnym, choć nie nowym, aspektem rozwoju technologii jest powszechna cyfryzacja, która przyjmuje różnorakie formy, począwszy od skanów papierowych starodruków, przez pierwotnie cyfrowo tworzone treści aż po trójwymiarowe skany obiektów przestrzennych i ich przedruk 3D. Technologie

te otwierają przed uczelniami całkiem nowe możliwości w zakresie dostępu do szeroko rozumianej wiedzy. W tym zakresie **zaleca się w szczególności cyfryzację posiadanych zasobów bibliotecznych i innych wyników prac naukowych i artystycznych, powstałych w toku dydaktycznym lub w ramach procesów badawczych.** Przewiduje się, że nacisk na cyfryzację zasobów przez uczelnie będzie wzrastał z równoległym naciskiem na szersze udostępnianie tych zasobów w formie otwartej (z ang. *Open Access*). **Zaleca się uczelniom podjęcie szybkich działań zmierzających do upowszechniania wyników prac badawczych i artystycznych w ramach wolnego dostępu, szczególnie w przypadku prac publikowanych w języku obcym, co przy właściwej indeksacji zasobów przyczynić się może do wzrostu międzynarodowego znaczenia badań naukowych prowadzonych w danej uczelni oraz wzrostu cytowalności prac naukowych.**

E-learning, M-learning, MOOC itp.

Należy także wskazać na funkcjonujące od dawna rozwiązania technologiczne związane z kształceniem zdalnym, które mimo wszystko w dalszym ciągu ewoluują. W ostatnich latach zauważalny jest zdecydowany wzrost zainteresowania studentów – szczególnie zagranicznych – formami mieszanymi studiów, tj. *blended learning* czy też nawet formułą studiów wyższych prowadzonych wyłącznie poprzez *e-learning*. Obecnie obowiązujące regulacje prawne nie pozwalają na prowadzenie studiów wyższych w takiej formie. Biorąc pod uwagę toczący się proces legislacyjny można przewidywać, że formuła ta będzie postulowana przez środowisko akademickie.

Wykorzystanie technologii e-learningowych, a w szczególności ich mobilnej odmiany (dedykowanej urządzeniom mobilnym jak tablety, smartfony itp.), staje się obecnie jednym z kluczowych czynników pozwalających na przyciągnięcie do uczelni studentów zagranicznych, co warto wykorzystać biorąc pod uwagę geograficzne położenie uczelni lubuskich. **Zaleca się w tym zakresie stworzenie oferty dydaktycznej w postaci kursów e-learningowych (np. MOOC), prowadzonych także w języku angielskim lub niemieckim, co pozwoli na zwiększenie zainteresowania propozycjami uczelni wśród studentów zagranicznych.**

Niezależnie od powyższych zagadnień, w kontekście zmian technologicznych, należy także mieć na względzie ogólny postęp w zakresie infrastrukturalnym, który obejmuje w szczególności infrastrukturę badawczą szkół wyższych. **Uczelnie powinny zatem szczególnie skrupulatnie zarówno analizować stan techniczny dysponowanej infrastruktury, jak i monitorować rynek w zakresie nowoczesnych technologii i sprzętów laboratoryjnych.** Okresowa modernizacja lub zakup nowych technologii przyczynić się może bowiem do usprawnienia procesu badawczego oraz zwiększenia konkurencyjności ośrodka naukowego w związku z pionierskimi badaniami, które mogą być niemożliwe do przeprowadzenia na sprzęcie starszym.

Część IV.
PODSUMOWANIE

4.1. WNIOSKI PODSUMOWUJĄCE W KONTEKŚCIE ANALIZY SYTUACJI UCZELNI, OCZEKIWAŃ INTERESARIUSZY ORAZ KIERUNKÓW ZMIAN, PROPONOWANYCH W NOWEJ Ustawie PRAWO O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM.

Ogólna sytuacja uczelni w województwie lubuskim w kontekście analiz prowadzonych w poprzednich częściach ekspertyzy może być określona jako umiarkowanie dobra, ale wymagająca zdecydowanych działań i strategicznego podejścia do rozwoju w dłuższej perspektywie czasu.

W ocenie interesariuszy formalna strona związana ze współpracą z uczelniami i szkołami z regionu jest dobra i nie wskazywano zastrzeżeń w tym zakresie. Nie przedstawiano także barier dotyczących kooperacji już podejmowanej. Firmy cenią sobie wsparcie merytoryczne uczelni w związku ze zlecanymi analizami czy ekspertyzami, dzięki czemu mają możliwość stałej współpracy ze specjalistami w danej dziedzinie. Doceniano także współpracę w zakresie pośrednictwa pracy – głównie w kontekście wskazywania przez uczelniane biura karier kandydatów do odbycia praktyk i staży. **Dostrzec można jednak powierzchowność kooperacji uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym.**

Sytuację finansową uczelni publicznych, z punktu widzenia obecnych zasad finansowania nauki i szkolnictwa wyższego można ocenić jako zadowalającą. Szczególnie biorąc pod uwagę współczynnik dostępności kadry, w wyniku zastosowania którego spadek liczby studentów, odczuwalny finansowo we wcześniejszych okresach, w odniesieniu do nowych zasad podziału dotacji podstawowej przyniósł pozytywne efekty.

Jakość kształcenia na uczelniach publicznych w województwie lubuskim jest na dobrym (a w przypadku niektórych jednostek bardzo dobrym) poziomie. W odniesieniu do uczelni niepublicznych ten element wypada słabiej. Warto natomiast podkreślić, że jakość kształcenia w lubuskich szkołach wyższych i kojarzony z tym prestiż są jednymi z kluczowych czynników decydujących o chęci studiowania poza regionem.

Najslabszym elementem oceny funkcjonowania lubuskich uczelni jest poziom działalności naukowej oraz badawczo-rozwojowej i ten obszar wymaga podjęcia zdecydowanych działań, w tym również proponowanych w dalszej części.

Wnioski szczegółowe i zalecane kierunki zmian:

- W kontekście projektowanych zmian prawnych konieczna jest weryfikacja aktualności założeń długofalowych strategii rozwoju uczelni w województwie lubuskim. Brak konkretnej wizji celu działania poszczególnych uczelni spowoduje podejmowanie niespójnych działań w okresie dostosowania do regulacji prawnych nowej ustawy, które w efekcie finalnym mogą nie przynieść oczekiwanego rezultatu. **Strategia uczelni musi stać się realną podstawą wszystkich podejmowanych decyzji.**
- W okresie pierwszych dwóch lat od wejścia tych przepisów przewiduje się, że **wszystkie uczelnie w województwie lubuskim z wyłączeniem Uniwersytetu Zielonogórskiego będą miały znaczne trudności z ustabilizowaniem stanu kadrowego i dostosowaniem go do wskazanych wymogów dla procesu kształcenia. Zaleca się w tym zakresie dokonanie niezwłocznej rewizji prowadzonej polityki kadrowej oraz ustalenie potrzeb na kolejne lata akademickie.**
- W związku z szerokością i głębokością projektowanych zmian prawnych zaleca się **zintensyfikowanie przygotowań do wdrożenia przepisów nowej ustawy** od dnia jej podpisania przez Prezydenta RP (nawet przed formalnym wejściem w życie), szczególnie w zakresie niezbędnych regulacji wewnętrznych uczelni. Pozwoli to na szybsze zaadaptowanie się szkół wyższych do zmian i **łatwiejszy powrót do pełnej sprawności działania.**

- Przemyslenia wymaga zagadnienie zwiększenia potencjału uczelni poprzez uzyskanie efektu synergii w wyniku ich dalszej konsolidacji, powołania związku uczelni lub utworzenie uczelni federacyjnej.
- Zakładając utrzymanie statusu uczelni akademickiej przez Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim ta ostatnia możliwość pojawia się w kontekście zacieśnienia współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim. Mając na względzie sytuację uczelni w województwie lubuskim, konsolidacja największych uczelni publicznych regionu pod szyldem uczelni federacyjnej może przynieść wymierne efekty wynikające z synergii potencjału naukowego, dydaktycznego oraz infrastrukturalnego. **Połączenie sił ukierunkowanych na wzrost potencjału naukowo-badawczego powinno być jednym z głównych celów zarówno lubuskich uczelni, jak i władz lokalnych i regionalnych. Wspólna działalność naukowa może bowiem przyczynić się m.in. do poprawy wyników parametryzacji jednostek naukowych oraz do lepszego i spójnego w obszarze regionu dopasowania oferty dydaktycznej do potrzeb rynku pracy. Powinna też korzystanie wpłynąć na wizerunek lubuskiego szkolnictwa wyższego i w dalszej perspektywie spowodować zwiększanie odsetka młodych osób wyjeżdżających na studia do innych województw.**
- **Jednocześnie możliwa konsolidacja poprzez połączenie AJP z UZ wymaga dogłębnego przemyślenia.** W kontekście funkcjonującego, ale także planowanego systemu szkolnictwa wyższego włączanie kolejnej, znacznie większej PWSZ do Uniwersytetu może przynieść tylko pozorne bądź krótkoterminowe korzyści. Po pierwsze sytuacja AJP jest inna niż dawnej PWSZ w Sulechowie – uczelnia ma znacznie więcej studentów, działa w większym ośrodku miejskim i posiada w swojej ofercie kierunki, które cieszą się coraz większym zainteresowaniem studentów. Po drugie włączenie szkoły faktycznie zawodowej niekoniecznie wniesie odpowiedni potencjał potrzebny szkole akademickiej, a jednocześnie odetnie jednostkę od coraz liczniejszych narzędzi dostępnych tylko dla PWSZ. Nie wykluczając tej możliwości w przypadku tych dwóch uczelni warto zwrócić uwagę jednak na kwestie powołania związku uczelni lub uczelni federacyjnej. **Konsolidacja mogłaby natomiast otworzyć drogę dla niepublicznych szkół wyższych w regionie do efektywnego konkurowania z uczelniami publicznymi.** W tym zakresie warto wskazać także na możliwość częściowej konsolidacji z uczelniami posiadającymi w województwie lubuskim swoje wydziały zamiejscowe, poprzez przejęcie i włączenie tych wydziałów do struktur uczelnianych. **Szczególnie wartościowe może być w tym zakresie włączenie Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim (AWF w Poznaniu) oraz Zamiejscowego Wydziału Ekonomiczno-Społecznego w Gorzowie Wielkopolskim (Uniwersytet Szczeciński) do Akademii im. Jakuba z Paradyża.**
- Z perspektywy zmian dotyczących uprawnień do prowadzenia studiów, w pierwszej kolejności **zaleca się dokonanie symulacji prawdopodobnych wyników oceny parametrycznej w 2021 roku na podstawie nowych kryteriów parametryzacji,** które powinny zostać przyjęte na przełomie 2017 i 2018 roku. Na jej podstawie możliwe będzie dokonanie ustaleń co do przyszłych możliwości prowadzenia studiów wyższych według określonych profili. **W przypadku groźby utraty uprawnień do prowadzenia określonego kierunku studiów lub prowadzenia go według profilu ogólnoakademickiego należy albo zintensyfikować działalność naukową w celu podniesienia lub utrzymania kategorii naukowej na poziomie co najmniej B+, albo podjąć działania zmierzające do przeprojektowania kierunków studiów z profilu ogólnoakademickiego na profil praktyczny.**
- Mając na względzie projektowane zmiany w zakresie uprawnień do nadawania stopni naukowych, nie jest możliwe pełne ustalenie wpływu nowych regulacji na zachowanie uprawnień doktorskich. W przypadku 3 „profilu” odnotowano ryzyko, że jednostki posiadające obecnie kategorię naukową B (na podstawie wyników ogłoszonych w październiku 2017 r.) stracą uprawnienia do nadawania stopnia doktora w przypadku utrzymania lub obniżenia tej kategorii naukowej w kolejnej parametryzacji. Jednocześnie należy zauważyć, że biorąc pod uwagę ostatnie wyniki parametryzacji, w województwie lubuskim możliwe byłoby nadawanie stopnia naukowego doktora habilitowanego wyłącznie w dwóch dyscyplinach, tj. astronomia i fizyka, natomiast 5 pozostałych uprawnień habilitacyjnych Uniwersytetu Zielonogórskiego zostałyby odebranych. Należy w tym zakresie **podjąć zdecydowane**

i zintensyfikowane kroki zmierzające do **znacznego podniesienia poziomu naukowego jednostek posiadających obecnie uprawnienia do nadawania stopni naukowych**. Wzmoczony wysiłek w tym zakresie powinny także podjąć **wszystkie jednostki organizacyjne Akademii im. Jakuba z Paradyża, które w ostatniej parametryzacji uzyskały kategorie B (jedna jednostka) i C (trzy jednostki)**.

- **Biorąc pod uwagę proponowane w projekcie MNiSW wymogi dla prowadzenia szkół doktorskich zaleca się podjęcie analogicznych działań jak w przypadku uprawnień do nadawania stopni naukowych.**
- **W kontekście aktualnych zasad podziału dotacji dydaktycznej dla uczelni publicznych w województwie lubuskim** należy wskazać, że obecne wyniki parametryzacji oznaczają, iż w kolejnych latach w podziale dotacji dydaktycznej w składniku kadrowym współczynnik potencjału naukowego Uniwersytetu Zielonogórskiego spadnie do 0,7. Realny wpływ na wysokość dotacji, zależec będzie także od wyników innych uczelni w grupie. Dlatego też w kontekście konsolidacji z PWSZ w Sulechowie i przysługującemu UZ bonusowi 103% w pierwszych latach po połączeniu, należy wykorzystać dostępne środki do właściwego dostosowania struktury i zasobów uczelni.
- **W przypadku Akademii im. Jakuba z Paradyża próbę zabiegania o status akademicki należy uznać za błędną lub co najmniej przedwczesną.** AJP nie posiada uprawnień do nadawania stopnia doktora i przy skromnym potencjale będzie miała duże trudności spełnienia wymogu posiadania prawa do doktoryzowania w dwóch dyscyplinach. Wyniki ostatniej kategoryzacji naukowej są bardzo słabe. Uczelnia powinna skupić się na kształceniu w profilu praktycznym na I stopniu (w tym studia przemienne/dualne prowadzone wspólnie z przedsiębiorcami), a ofertę studiów II stopnia ograniczyć do kierunków, na których absolwentów jest wyraźne zapotrzebowanie w regionie. W zakresie oferty magisterskiej można rozważyć współpracę z uczelnią akademicką, podobnie jak w obszarze prowadzenia badań ważnych z punktu widzenia rozwoju części kadry AJP.
- W kontekście obecnego poziomu jakości **kształcenia należy podjąć działania zmierzające do ciągłego doskonalenia poziomu nauczania oraz usprawniania funkcjonowania wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia.** Nabiera to szczególnego znaczenia w kontekście rosnących wymagań PKA oraz planowanego wprowadzenia do systemu szkolnictwa wyższego oceny kompleksowej, dla której powyższe kwestie będą kluczowe.
- **Jak najszybszego przemyślenia wymaga możliwość ubiegania się przez uczelnie z województwa lubuskiego o zagraniczne akredytacje i certyfikaty.** W chwili obecnej koszty postępowania akredytacyjnego (często bardzo wysokie) mogą zostać pokryte przez MNiSW w ramach projektu pozakonkursowego o charakterze koncepcyjnym pt. „Akredytacje zagraniczne” Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Z uwagi na zawodowy charakter uczelni w województwie lubuskim zasadne jest przemyślenie oferty dydaktycznej poprzez **zwiększenie liczby kierunków praktycznych i rozważenie uruchomienia studiów dualnych**, po ukończeniu których absolwenci będą dysponować kompetencjami szczególnie oczekiwanymi przez pracodawców w regionie, ale również (biorąc pod uwagę procesy migracyjne absolwentów lubuskich uczelni) w innych częściach kraju.
- W kontekście projektowanych regulacji prawnych szczególnie istotną zmianą dla uczelni zawodowych będzie możliwość prowadzenia kształcenia na 5. poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji. Uczelniom zawodowym w województwie lubuskim może to pozwolić na zdecydowaną **reorganizację oferty edukacyjnej i dostosowanie jej do realnych potrzeb zarówno regionalnego rynku pracy, jak i oczekiwań społeczeństwa** (w tym grup bezrobotnych oraz kandydatów na studia bez określonej wizji swojej przyszłej ścieżki zawodowej).
- Biorąc pod uwagę silny „odpływ” absolwentów kończących studia w województwie lubuskim poza jego granice, a także oczekiwania pracodawców z regionu **szczególnie ważne staje się włączenie do procesu kształcenia** (zarówno aktualnie oferowanych kierunków, jak również nowotworzonych studiów) **pracodawców oraz przedstawicieli władz lokalnych poprzez ich większe angażowanie w doskonalenie koncepcji kształcenia oraz realizację procesu dydaktycznego** (np. poprzez prowadzenie na studiach czę-

ści zajęć, realizację projektów studenckich na potrzeby konkretnych pracodawców lub ich angażowanie w takie projekty).

- Przeprowadzone badania wskazują także braki w zakresie wiedzy merytorycznej i kierunkowej, jednak należy zauważyć, że w przypadku niektórych firm specyfika pracy uwzględnia dość niszowe i specjalistyczne działania, które są możliwe do nauczenia podczas pracy popartej doświadczeniem w danej branży, bądź prowadzeniem procesu dydaktycznego w oparciu o ścisłą współpracę pomiędzy uczelnią a przedsiębiorcami. Ważnym elementem kształcenia kierunkowego na uczelniach jest więc **wymiar praktyczny** dydaktyki – to, w jaki sposób studenci będą mogli wykorzystać zdobytą wiedzę np. podczas pracy zawodowej. **Należy wzmacniać ten wymiar kształcenia, np. przez zaproszenie przedsiębiorców m.in. do współtworzenia programów studiów, udziału w zajęciach ze studentami, aranżowaniu wizyt studyjnych w firmach itp. W szczególności rekomenduje się prowadzenie przez lubuskie uczelnie studiów o profilu praktycznym, w którym zakres tzw. zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym powinien wynosić ponad 50%, a minimalny wymiar praktyk to 3 miesiące.** Najlepsze lubuskie uczelnie, które najsukuteczniej i najściślej współpracują z pracodawcami powinny wzbogacić swoją ofertę także o studia dualne.
- Z racji charakteru działalności firm wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu przedsiębiorstwa potrzebują przede wszystkim pracowników o wykształceniu kierunkowym technicznym. Częściej dotyczy ono technologii produkcji, obsługi maszyn, urządzeń, aparatury, rzadziej stanowisk projektowych, zarządczych. **Zaleca się zatem stworzenie w najlepszych lubuskich uczelniach oferty studiów dualnych realizowanych w ścisłej współpracy z wybranymi przedsiębiorcami,** co pozwoli na podniesienie jakości kształcenia, a jednocześnie będzie doskonałą promocją lubuskich szkół wyższych wśród młodzieży oczekującej kształcenia praktycznego na najwyższym poziomie.
- **Dodatkowo zaleca się opracowanie systemu cyklicznego oraz stałego pozyskiwania i aktualizowania informacji o potrzebach pracodawców na temat kompetencji (wiedzy, umiejętności i doświadczenia) absolwentów szkół wyższych oraz przekazywanie ich do szkół wyższych, władz samorządowych oraz potencjalnych studentów (i ich rodziców) – zadaniem tym powinien zająć się samorząd województwa;** częściowo analizy takie prowadzone są w ramach zadań Wojewódzkiego Urzędu Pracy (Obserwatorium Rynku Pracy).
- Wobec relatywnie wąskiego zakresu współpracy przedsiębiorców z uczelniami, który ogranicza się głównie do pozyskiwania praktykantów i stażystów, zazwyczaj poprzez kontakt z biurami karier oraz podczas targów pracy, należy **wzmacniać działania promocyjne wśród przedsiębiorców dotyczące możliwości podejmowania współpracy z uczelniami oraz korzyści z niej wynikających.** Warto czynić to poprzez organizowanie spotkań przedstawicieli nauki i biznesu, wspólne aplikowanie o projekty (np. z NCBiR), publikowanie materiałów promocyjnych oraz przez inicjatywę samych uczelni skierowaną do przedsiębiorców z regionu. Inicjatorami współpracy i jednocześnie jej animatorami powinny być władze samorządowe – w szczególności prezydenci największych lubuskich miast oraz samorząd województwa. **Samorząd terytorialny powinien przejąć rolę inicjatora i koordynatora współpracy międzysektorowej (ze szkołami wyższymi oraz przedsiębiorstwami i otoczeniem biznesu) o charakterze strategicznym.**
- **Rekomendowana jest także ściślejsza współpraca uczelni z pracodawcami, ich aktywny udział w Konwentach, Radach Pracodawców i innych gremiach na uczelniach. Bardzo ważne jest wsparcie dla tego typu działań przez samorządy lokalne (głównie samorząd województwa i samorządy największych lubuskich miast) poprzez np. system grantów finansujących takie działania.** Niezwykle istotnymi czynnikami i płaszczyznami wspierającymi współpracę mogą być także studia dualne, opiniowanie programów studiów, włączanie przedstawicieli pracodawców w proces dydaktyczny, poszerzanie oferty kierunków prowadzonych na profilu praktycznym, zwiększanie wymiaru zajęć związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym oraz realizacja prac dyplomowych w oparciu o tematy zgłaszane przez pracodawców.
- Przedsiębiorcy z branż wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu potrzebują pracowników

kształcących się w kierunkach technicznych, którzy będą gotowi podjąć pracę na stanowiskach specjalistycznych i menedżerskich. **Z tego względu należy położyć nacisk na rozwój nauk technicznych na poziomie szkolnictwa wyższego, w tym szczególnie związanych z inżynierią, budową maszyn, mechaniką, elektryką, informatyką (wraz z programowaniem) oraz zarządzaniem produkcją.**

- Studentom i absolwentom oprócz umiejętności zawodowych brakuje często tzw. kompetencji miękkich (językowych, komunikacyjnych) oraz odpowiedniego nastawienia do pracy (sumienności, rzetelności, organizacji pracy). **Rekomenduje się zatem kształtowanie kompetencji kluczowych na wszystkich etapach edukacji, w tym także na poziomie szkolnictwa wyższego.** Poza nauką w konkretnym kierunku warto **wzmacniać także kompetencje miękkie studentów**, które będą procentować przy pierwszej pracy zawodowej. Może się to odbywać **poprzez szkolenia i warsztaty, a także wplecenie odpowiedniej tematyki w programy zajęć na uczelniach.** Biura karier lubuskich uczelni powinny stale poszerzać swoją ofertę, w szczególności w zakresie doradztwa zawodowego, dodatkowych kursów i szkoleń (zwłaszcza tych certyfikowanych). Warto także monitorować ofertę biur karier w zakresie możliwości wzmacniania kompetencji miękkich u studentów. **Biura karier lubuskich uczelni powinny także skuteczniej docierać ze swoją ofertą do studentów.**
- Przedsiębiorcy wskazali **kluczowe branże kształcenia z perspektywy ich działalności. Można je podzielić na kierunki techniczne: automatyka, mechanika i budowa maszyn, informatyka (w szczególności programowanie) oraz kierunki związane ze sztuką: grafika komputerowa (pod kątem pracy w reklamie).** **Wskazano także kierunki, takie jak chemia, wzornictwo, metrologia, których nie ma w aktualnej propozycji kształcenia.** Warto w szerszym niż obecnie zakresie wprowadzić do oferty szkół wyższych w województwie lubuskim w/w kierunki, bądź rozszerzać ofertę specjalności.
- Oprócz kierunków technicznych, na które jest największe zapotrzebowanie pracodawców w regionie, lubuskie uczelnie powinny posiadać w swojej ofercie także kierunki o profilu ogólnoakademickim z zakresu nauk społecznych i medycznych – powinny one jednak znajdować się w ofercie najlepszych lubuskich uczelni i gwarantować najwyższy poziom i jakość kształcenia, aby stanowiły zachętę do studiowania w Zielonej Górze lub Gorzowie Wielkopolskim.
- W kontekście nieprecyzyjności językowej przepisu dotyczącego uprawnienia MNiSW do cofnięcia pozwolenia na utworzenie kierunku studiów m.in. jeżeli kształcenie na danym kierunku studiów przestanie odpowiadać lokalnym lub regionalnym potrzebom społeczno-gospodarczym **należy szczególnie wnikliwie przeanalizować zapotrzebowanie społeczno-gospodarcze w województwie lubuskim i dostosować ofertę kształcenia do tych potrzeb. Pożądanym w tym zakresie będzie udział władz lokalnych i regionalnych oraz szerokie wykorzystanie narzędzi analitycznych, co pozwoli na uzyskanie rzetelnych informacji dotyczących potrzeb regionu. .**
- W badaniach przeprowadzonych wśród przedsiębiorców wskazano relatywnie niski odsetek zatrudnionych na stałe po odbyciu stażu lub praktyki w przedsiębiorstwach. Wynika to m.in. z nieodpowiedniego poziomu wiedzy i umiejętności praktykantów, ale także z innych czynników (niezadowolenie z warunków pracy i otrzymywanego wynagrodzenia, praktyki poza miejscem zamieszkania, niechęci do pracy wśród studentów). Mając to na względzie, **należy w bardziej znaczący sposób informować potencjalnych praktykantów i stażystów o warunkach zatrudnienia – to zadanie spoczywa zarówno na firmach, jak i uczelniach.** Aby utrzymać wartościowych pracowników w regionie pracodawcy powinni systematycznie podnosić wartość wynagrodzeń oraz stosować inne instrumenty motywacyjne. Skutecznym działaniem powinno być także poszerzenie oferty najlepszych lubuskich szkół wyższych o studia dualne, realizowane w ścisłej współpracy z pracodawcami.
- **Zaleca się uczelniom rozwijanie oferty staży i praktyk oraz wdrożenie atrakcyjnych programów stypendialnych wspieranych finansowo np. przez lokalne samorządy.**
- Biorąc pod uwagę wskaźniki komercjalizacji w województwie lubuskim zdecydowanej intensyfikacji wymaga współpraca pomiędzy uczelniami a pracodawcami w tym zakresie.
- **Należy w sposób kompleksowy i strategiczny zadbać także o wizerunek lubuskich uczelni i ich promocję**

wśród uczniów i rodziców, aby najlepsi kandydaci na studentów nie migrowali do większych ośrodków akademickich. Niezbędne jest zaplanowanie i przeprowadzenie długotrwałej kampanii społecznej, której celem będzie przedstawienie potencjału lubuskich uczelni oraz oferty edukacyjnej odpowiadającej na potrzeby lokalnego i regionalnego rynku pracy.

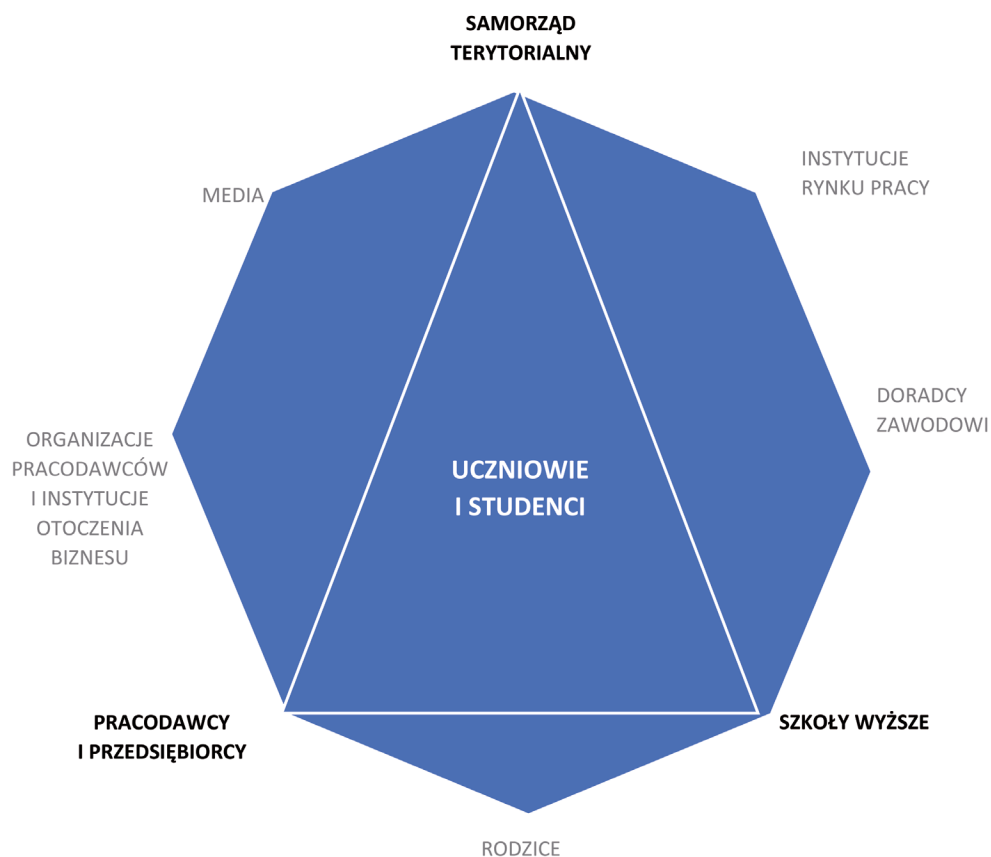
- Zaleca się wzmocnienie promocji szkolnictwa zawodowego i technicznego jako pośredniej formy promowania wyższych studiów technicznych (nauka w technikum powinna stanowić pierwszy etap zdobywania wykształcenia technicznego pożądanego przez lubuskich pracodawców – drugim etapem powinny być studia wyższe). Jednocześnie należy pamiętać o budowaniu w uczniach wiary we własne możliwości, bowiem z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów wynika, że część z nich nie rozważa kontynuacji edukacji na poziomie studiów wyższych ze względu na niską ocenę własnych zdolności intelektualnych. **Należy podjąć dalsze starania dotyczące promocji edukacji zawodowej dla uczniów wyższych klas szkół podstawowych (także wygaszanych klas gimnazjalnych) oraz wzmacniać organizacyjnie i finansowo placówki kształcenia zawodowego w regionie. Kierunek rozwoju oferty edukacyjnej powinien także uwzględniać kierunki kształcenia na poziomie techników i szkół zawodowych – placówki te powinny być źródłem zasobów ludzkich dla firm z określonych branż, które przyczyniają się do rozwoju regionu.**
- **Konsekwentnie należy wzmacniać rozwój zawodowy studentów w ramach dodatkowych zajęć i szkoleń poza programem studiów – dotyczy to zarówno możliwości odbywania staży i dodatkowych, ponadprogramowych praktyk, jak i ogólnie pojętego inicjowania kontaktów z pracodawcami oraz możliwości zdobywania dodatkowych kwalifikacji w ramach certyfikowanych szkoleń. Przejście od teorii do praktyki, aby było skuteczne i efektywne powinno być jak najbardziej płynne i przebiegać w warunkach jak najbardziej zbliżonych do naturalnych warunków przyszłej pracy. W tym celu warto rozwijać ofertę lubuskich biur karier oraz pogłębiać współpracę szkół wyższych z pracodawcami i organizacjami branżowymi, wykorzystując do tego celu możliwości, jakie oferują w ramach funduszy unijnych takie instytucje, jak np. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.**
- Oceniając jakość kształcenia studenci mieli głównie zastrzeżenia do braku innowacyjności stosowanych metod dydaktycznych oraz niskiej przydatności przekazywanej wiedzy przez wykładowców. **Szczególnie ważne w tym kontekście dla lubuskich uczelni jest zatem monitorowanie jakości kształcenia (większy nadzór nad procesem dydaktycznym, skuteczne i rzetelne hospitacje zajęć), wzbogacanie form i metod dydaktycznych o elementy innowacyjne i aktywizujące studentów, wzmacnianie kompetencji dydaktycznych nauczycieli akademickich, otwarcie na praktyków spoza uczelni, a także rozszerzenie oferty kierunków o profilu praktycznym.** Studenci zdecydowanie akcentowali także potrzebę większego nacisku na wiedzę praktyczną i naukę języków obcych. Widoczny rozdźwięk między opinią studentów na temat posiadanej wiedzy teoretycznej i praktycznej pozwala stwierdzić, że w programach studiów lubuskich szkół wyższych brakuje przede wszystkim nauki konkretnych umiejętności o charakterze zawodowym i miękkim.
- Istotna dla jakości studiowania jest również oferta życia studenckiego. Możliwości spędzania wolnego czasu, oferta kierowana do studentów ze strony różnych instytucji czy podmiotów nastawionych na usługi rozrywkowe zostały ocenione przez studentów lubuskich uczelni relatywnie dobrze. W opozycji do tych ocen stoją odpowiedzi związane z kwestiami mieszkaniowymi (ceny wynajmu, dostępność mieszkań), w odniesieniu do których studenci byli najbardziej krytyczni.
- **Warto zauważyć, że jeden na trzech badanych chce po studiach pozostać w mieście, w którym obecnie studiuje.** Prawie 15% ankietowanych osób planuje zamieszkać poza województwem lubuskim, zaś 8,8% respondentów przewiduje wyjazd za granicę. Blisko 31% respondentów jeszcze nie podjęło w tym zakresie decyzji. Biorąc pod uwagę fakt, że część studentów pochodzi spoza miast, w których studiują obecnie, można stwierdzić, że miejsce odbywania nauki w dość dużym stopniu determinuje późniejszą decyzję o zamieszkanianiu i kontynuowaniu w nim kariery zawodowej. **W związku z tym kluczowym wyzwaniem dla władz samorządowych i władz lubuskich uczelni w obliczu przywołanych w przedmiotowej**

ekspertyzie danych i prognoz demograficznych jest dążenie do zatrzymania jak największej liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i zachęcenie ich do studiowania w regionie.

- W przypadku oceny poszczególnych elementów z oferty biur karier należy szczególnie zauważyć relatywnie negatywne opinie na temat propozycji pracy oraz staży i praktyk. **Niezwykle ważna w tym kontekście jest zatem diagnoza potrzeb i oczekiwań studentów, a także skuteczniejsza promocja biur karier, ponieważ korzysta z nich tylko kilkanaście procent studentów.**

Model kooperacji i komunikacji na rzecz wzrostu atrakcyjności lubuskich szkół wyższych

Bazując na głównych wnioskach przedstawionych w przedmiotowej ekspertyzie opracowany został model kooperacji i komunikacji na rzecz wzrostu atrakcyjności lubuskich szkół wyższych. Zakłada on ścisłą, międzysektorową współpracę o charakterze strategicznym pomiędzy samorządem terytorialnym (samorząd województwa, samorzady największych lubuskich miast), szkołami wyższymi oraz pracodawcami i przedsiębiorcami (w tym lokalnymi i regionalnymi organizacjami i instytucjami otoczenia biznesu). Głównymi odbiorcami działań wynikających z przedstawionych w ekspertyzie rekomendacji powinni być uczniowie (przyszli studenci) i studenci, którzy z punktu widzenia rozwoju regionu stanowią kluczowy potencjał zarówno dla pracodawców, jak i szkół wyższych. Działania podejmowane w ramach tej współpracy powinny być także mocno wspierane przez media, instytucje rynku pracy (agencje zatrudnienia, urzędy pracy) i doradców zawodowych w szkołach, a ich odbiorcami oprócz uczniów powinni być także ich rodzice, którzy mają znaczący wpływ na podejmowane przez dzieci decyzje edukacyjne.

4.2. PROPOZYCJE KONKRETYCH DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH ROZWÓJ SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM Z PERSPEKTYWY WŁADZ PUBLICZNYCH ORAZ UCZELNI

ORGANIZACJA UCZELNI

1. Dostosowanie funkcjonowania uczelni do aktualnie obowiązujących przepisów:

- a) powołanie konwentu Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, zgodnie z wymogami określonymi w upsw, co najmniej do czasu uzyskania pierwszych uprawnień do nadawania stopni, które usankcjonują w pełni akademicki status Akademii;
- b) w przypadku woli utrzymania statusu uczelni akademickiej przez Akademię im. Jakuba z Paradyża, niezwłoczne sfinalizowanie procedur ubiegania się o przyznanie uprawnień do nadawania stopni naukowych w co najmniej dwóch dyscyplinach naukowych w celu jak najszybszego spełnienia wymogów ustawy przekształcającej PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim w Akademię;
- c) dostosowanie wszystkich uczelni w województwie lubuskim do nowych regulacji dotyczących ochrony danych osobowych, które będą obowiązywać od maja 2018 roku;
- d) rewizja prowadzonych studiów wyższych pod kątem spełniania formalnych wymogów i niezwłoczne doprowadzenie ewentualnych nieprawidłowości do stanu zgodności z prawem.

2. Przygotowanie i wdrożenie zmian wynikających z nowej ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (niezwłocznie po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw)³²

- a) stałe monitorowanie postępów procesu legislacyjnego w celu identyfikacji potencjalnych zmian mogących mieć wpływ na uczelnie w województwie lubuskim, co umożliwi szybsze przeprowadzenie procesów dostosowawczych;
- b) podjęcie prac nad opracowaniem i wdrożeniem strategii rozwoju lubuskich uczelni uwzględniających planowane zmiany ustawowe, w tym m.in. przeprowadzenie w pierwszej kolejności analiz strategicznych kluczowych obszarów funkcjonowania poszczególnych uczelni;
- c) przeprowadzenie audytów prawno-organizacyjnych w uczelni, pozwalających na zmapowanie procesów zachodzących w uczelniach oraz zidentyfikowanie barier prawnych wymagających korekty;
- d) powołanie przez uczelnie zespołów roboczych mających za zadanie zaplanowanie wdrożenia zmian wynikających z nowej ustawy oraz koordynację tych procesów;
- e) zrewidowanie potencjału kadrowego w uczelniach pod kątem kompetencji pozwalających na sprawne wdrożenie nowych regulacji ustawowych, w tym kompetencje z zakresu zarządzania strategicznego, zarządzania zmianą, prawa o szkolnictwie wyższym, prawa sektora nauki itp.;
- f) rewizja struktury organizacyjnej uczelni i dostosowanie jej do realnych potrzeb naukowych, dydaktycznych i administracyjnych.

³² Szczegółowe rekomendacje odnoszące się do projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce sformułowane zostały w oparciu o wersję z dnia 18 września 2017 roku i wymagać mogą aktualizacji w momencie ogłoszenia w Dzienniku Ustaw uchwalonej ustawy.

3. Zwiększenie potencjału lubuskich uczelni

- a) zawiązanie strategicznego partnerstwa na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego w regionie przez samorząd terytorialny, przedsiębiorców i szkoły wyższe;
- b) zorganizowanie przez samorząd województwa cyklu spotkań z lubuskimi uczelniami publicznymi i niepublicznymi w celu przedstawienia możliwości współpracy uczelni między sobą oraz z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- c) organizacja przez samorząd województwa oraz poszczególne uczelnie cyklicznych spotkań władz uczelnianych z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego w celu usprawnienia wymiany informacji na temat oferty uczelni i potrzeb otoczenia oraz dopasowania ich względem siebie;
- d) analiza potencjału naukowo-gospodarczego regionu i rozważenie powołania przez uczelnie i przedstawicieli gospodarki wspólnej jednostki lub jednostek naukowo-badawczych;
- e) podjęcie analiz możliwości połączenia Uniwersytetu Zielonogórskiego z Akademią im. Jakuba z Paradysa w Gorzowie Wielkopolskim w celu skonsolidowania potencjału infrastrukturalnego, naukowo-badawczego i dydaktycznego (np. poprzez konsolidację, uczelnię federacyjną albo związek uczelni);
- f) podjęcie analiz dotyczących ewentualnego zawiązania związku publicznych uczelni lubuskich z Uniwersytetem Szczecińskim, Akademią Wychowania Fizycznego w Poznaniu i Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu, w celu włączenia ich wydziałów zamiejscowych funkcjonujących w województwie lubuskim do spójnego systemu kształcenia wyższego w regionie i zwiększenia potencjału naukowo-badawczego w celu wspólnego aplikowania o finansowanie grantowe;
- g) konsolidacja lub zawiązanie związku uczelni niepublicznych w województwie lubuskim w celu lepszego dopasowania oferty dydaktycznej do potrzeb regionu i zwiększenia ich konkurencyjności w stosunku do uczelni publicznych;
- h) nawiązanie przez lubuskie uczelnie szerszej współpracy z uczelniami zagranicznymi, szczególnie położonymi w bliskiej odległości do granicy z województwem lubuskim, w celu zwiększenia potencjału naukowo-badawczego i dydaktycznego;
- i) podjęcie analiz dotyczących nawiązania przez lubuskie uczelnie współpracy z jednostkami publicznymi sąsiadującymi z województwem lubuskim landów niemieckich i działającymi w tych landach podmiotami gospodarczymi, w celu stworzenia ewentualnej oferty kształcenia w języku obcym (studia płatne) na potrzeby gospodarki jednostek ościennych;
- j) nawiązanie porozumień z zagranicznymi jednostkami naukowymi w celu wspólnego prowadzenia międzynarodowych przewodów doktorskich;
- k) opracowanie oferty współpracy dla zagranicznych podmiotów w zakresie wspólnego prowadzenia badań i aplikowania o środki na ich finansowanie (np. poprzez włączanie się do sieci infrastruktur);
- l) rozważenie możliwości przeznaczenia przez samorząd województwa dodatkowych środków finansowych na rozwój uczelni lubuskich, np. poprzez sfinansowanie szeroko zakrojonej kampanii społecznej promującej te uczelnie; pozyskiwanie środków finansowych na modernizację infrastruktury i jej dalszy rozwój zgodny z rzeczywistym i przewidywanym zapotrzebowaniem.

4. Zasoby kadrowe

- a) dokonanie przez uczelnie pogłębionej analizy kadr akademickich z uwzględnieniem w szczególności profilu naukowo-badawczego, efektywności badawczej, jakości pracy dydaktycznej;
- b) dokonanie przez uczelnie pogłębionej analizy kadr administracyjnych z uwzględnieniem w szczególności posiadanych kompetencji, realizowanych zadań oraz potencjału rozwojowego;
- c) opracowanie lub rewizja długofalowej polityki kadrowej uczelni (z podziałem na kadrę akademicką i administracyjną) uwzględniającej prowadzoną i planowaną aktywność (szczególnie dydaktyczno-naukową);
- d) opracowanie i wdrożenie długofalowego planu rozwoju kadr uczelnianych z uwzględnieniem procesu identyfikacji deficytów kompetencyjnych i cyklicznego doszkalania z wykorzystaniem zróżnicowanych form kształcenia (szkolenia, e-learning, kursy, studia podyplomowe);

- e) stworzenie systemu motywacyjnego dla pracowników i doktorantów, premiującego pozyskiwanie grantów zewnętrznych (np. wyżka wynagrodzenia, redukcja pensum itp.);
- f) stworzenie i wdrożenie systemu wsparcia mobilności akademickiej m.in. poprzez zapewnienie zaplecza mieszkaniowo-socjalnego dla pracowników naukowo-badawczych przyjeżdżających w ramach wizyt studyjnych;
- g) stworzenie i wdrożenie pakietu relokacyjnego dla pracowników dydaktycznych i naukowo-badawczych, zachęcającego do podejmowania zatrudnienia w lubuskich uczelniach.

KSZTAŁCENIE

1. Nowa oferta kształcenia

- a) zwiększenie liczby kierunków o profilu praktycznym na kierunkach wskazywanych przez otoczenie społeczno-gospodarcze jako deficytowe;
- b) zwiększenie elementów kształcenia ukierunkowanych na nabywanie kompetencji miękkich, językowych i informatycznych;
- c) opracowanie i uruchomienie oferty dydaktycznej prowadzonej w języku obcym odpowiadającej także na zapotrzebowanie rynku niemieckiego (studia płatne);
- d) opracowanie i uruchomienie studiów dualnych we współpracy z przedsiębiorstwami reprezentującymi regionalne inteligentne specjalizacje, szczególnie w kierunkach: automatyka, mechanika i budowa maszyn, informatyka (w szczególności programowanie), grafika komputerowa (pod kątem pracy w reklamie), chemia, wzornictwo oraz metrologia;
- e) przeprowadzenie analiz i opracowanie przez uczelnie zawodowe oferty kształcenia na 5. poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- f) rewizja prowadzonych studiów wyższych i w szczególności wygaszenie kierunków z niskim poziomem rekrutacji oraz znacznie odbiegających od zapotrzebowania regionu i rynku pracy;
- g) wykorzystanie najnowszych trendów i mechanizmów w kształceniu, w tym m.in. *Virtual Reality* i *Augmented Reality*, mikrokształcenia i personalizacji kształcenia, *Internet of Things*, trendu *anytime & anywhere* uwzględniającego równy, powszechny i swobodny dostęp do treści kształcenia niezależnie od miejsca i czasu (kursy MOOC, itd.)

2. Większe zaangażowanie pracodawców

- a) włączanie pracodawców w procesy tworzenia i doskonalenia programów kształcenia, m.in. poprzez zaangażowanie ich formalnie w pracę gremiów uczelnianych (konwent, rady pracodawców, komisje programowe itp.)
- b) zwiększenie liczby porozumień z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego w zakresie wspólnego prowadzenia studiów wyższych lub ich części (np. realizacja praktycznych zajęć dydaktycznych przez przedstawicieli przedsiębiorstw) oraz zwiększenie liczby kierunków prowadzonych przy współpracy otoczenia społeczno-gospodarczego;
- c) opracowanie lub rewizja oferty komercyjnej uczelni dedykowanej otoczeniu społeczno-gospodarczemu, w tym m.in. oferta związana z kształceniem dedykowanym (szkolenia, kursy, studia podyplomowe) oraz pracami badawczymi na zlecenie (ekspertyzy, badania stosowane i wdrożeniowe);

3. Jakość kształcenia

- a) wprowadzenie i systematyczne stosowanie w uczelniach mierników pozwalających na monitorowanie jakości kształcenia, w tym sprawności promowania (stosunek osób podejmujących studia do osób je

kończących), adekwatności oferty dydaktycznej do potrzeb rynku i sektora nauki (opinie przedstawicieli rynku pracy, planowane kierunki rozwoju nauki, planowane badania długofalowe) itp.;

- b) doskonalenie systemów zapewniania jakości kształcenia w uczelniach, szczególnie na kierunkach objętych standardami kształcenia;
- c) przeprowadzenie wstępnych audytów wewnętrznych dotyczących systemu zarządzania procesem kształcenia i zapewniania jego jakości, w celu dokonania odpowiednich korekt i wystąpienia do Polskiej Komisji Akredytacyjnej z wnioskiem o przeprowadzenie oceny kompleksowej w okresie pierwszych 12 miesięcy od dnia wejścia w życie nowych przepisów;
- d) dostosowanie procesu kształcenia do wymogów zagranicznych agencji akredytacyjnych i wystąpienie o udzielenie takich akredytacji, szczególnie na kierunkach pozwalających na nabycie konkretnych uprawnień zawodowych;
- e) wykorzystywanie wyników prowadzonych badań w procesie doskonalenia programów studiów poprzez zmianę lub modyfikację efektów kształcenia albo metod i form kształcenia;
- f) przygotowanie oferty kształcenia w języku obcym (dot. uczelni, które mogą wykorzystywać infrastrukturę w procesie kształcenia studentów-cudzoziemców);
- g) wzmocnienie wymiany studentów i doktorantów, którzy w ramach współpracy jednostek naukowych mają okazję zapoznać się warsztatem naukowym innych uczelni.

NAUKA

1. Polityka naukowo-badawcza

- a) opracowanie przez uczelnie akademickie długofalowego planu rozwoju naukowo-badawczego uwzględniającego aktualne trendy rozwojowe i wymogi prawne, ze szczególnym uwzględnieniem przewidywanych wymogów w zakresie oceny parametrycznej;
- b) opracowanie systemu motywacyjnego dla pracowników naukowo-badawczych, stymulującego do zwiększania swoich kompetencji badawczych oraz podnoszenia swojej sprawności badawczo-publicystycznej i wdrożeniowej;
- c) opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu komunikacji naukowej pozwalającego na szerokie przedstawianie, promowanie i popularyzowanie osiągnięć badawczych lubuskich uczelni.
- d) stworzenie odpowiedniego zaplecza techniczno-organizacyjnego stanowiącego wsparcie dla osób przygotowujących wnioski o granty, szczególnie międzynarodowe;
- e) stałe monitorowanie konkursów i ich warunków, informowanie pracowników o możliwościach, prowadzenie szkoleń i spotkań związanych z technicznymi aspektami wniosków, wsparcie w przygotowaniu technicznych aspektów wniosku. Działania te mogą być podejmowane przez specjalnie do tego celu powołaną jednostkę uczelnianą lub wydziałową albo przez zespół ludzi lub koordynatora;
- f) nawiązywanie i zacieśnianie współpracy z podmiotami, z którymi można wspólnie stworzyć konsorcja przy ubieganiu się o środki finansowe;
- g) przegląd wewnętrznych procedur uczelni związanych z ubieganiem się o projekty grantowe (z wykorzystaniem opinii pracowników) oraz usunięcie tych elementów, które prowadzą do nadmiaru biurokracji i mogą stanowić barierę dla efektywnego aplikowania o środki finansowe.
- h) wprowadzenie elastycznej polityki narzutów uczelnianych i wydziałowych w projektach grantowych;
- i) stworzenie systemu monitorowania wykorzystania pomieszczeń i aparatury w celu optymalnego ich wykorzystania w procesie kształcenia i/lub prowadzenia badań naukowych.

2. Ewaluacja jednostek naukowych

- a) pogłębiona analiza nowych kryteriów oceny parametrycznej (po ich ostatecznym określeniu przez MNiSW);

- b) dokonanie przez uczelnie symulacji wyników parametryzacji 2021 w drodze zestawienia dotychczasowego dorobku naukowego z nowymi kryteriami parametryzacji oraz pogłębiona analiza czynników warunkujących uzyskane oceny;
- c) opracowanie szczegółowego planu na lata 2018-2020, prowadzącego do poprawienia wyników naukowo-badawczych w obszarach funkcjonujących gorzej oraz dodatkowego wzmocnienia obszarów stanowiących atut lubuskich jednostek naukowych, ze szczególnym nastawieniem na kryteria wysoko punktowane;
- d) opracowanie i wdrożenie systemu skrupulatnej autoewaluacji prac badawczych w celu stałego monitorowania poziomu naukowo-badawczego jednostek akademickich.

3. Komerccjalizacja

- a) zwiększenie nakładów finansowych na podejmowanie prac badawczych w zakresie wdrożeniowym z uwzględnieniem zwiększenia liczby wdrażanych wyników prac badawczych;
- b) opracowanie i wdrożenie systemu motywacyjnego dla kadr naukowo-badawczych promujących komercjalizację wyników prac badawczych (np. bonusy finansowe, ulgi w ramach pensum dydaktycznego itp.);
- c) opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia prawno-organizacyjnego w procesie komercjalizacji wyników badań naukowych;
- d) opracowanie i szeroka promocja oferty badawczo-wdrożeniowej lubuskich uczelni wśród przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego, ze szczególnym naciskiem na przedstawicieli branż kluczowych.

WSPÓŁPRACA Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

1. Powołanie przez Województwo Lubuskie organu doradczego w postaci Lubuskiej Rady ds. Szkolnictwa Wyższego, składającej się z reprezentantów wszystkich uczelni prowadzących kształcenie w regionie, reprezentantów władz lokalnych i regionalnych oraz reprezentantów przedsiębiorstw strategicznych dla regionu.
2. Opracowanie przez Radę długofalowej strategii na rzecz rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim.
3. Zorganizowanie przez Samorząd Województwa cyklicznych spotkań z przedstawicielami uczelni i jednostek systemu oświaty kształcących na poziomie ponadpodstawowym, przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego w celu uspołnienienia procesu kształcenia i ukierunkowania go na realne zapotrzebowanie lubuskiego rynku pracy.
4. Uruchomienie przez lubuskie jednostki samorządu terytorialnego kontaktów do miast i innych jednostek partnerskich (szczególnie za granicą) w celu wzmocnienia współpracy międzynarodowej lubuskich uczelni.
5. Konsolidacja środków finansowych przez jednostki samorządu terytorialnego w regionie i stworzenie szerszych mechanizmów motywacyjnych (stypendia motywacyjne premiujące ambitne projekty i osiągnięcia kandydatów na studia, studentów, doktorantów, absolwentów i kadry akademickiej).
6. Wsparcie rozwoju lubuskich uczelni w zakresie realizacji przez nie strategicznych potrzeb regionu, z zasobów materialno-finansowych jednostek samorządu terytorialnego (fundusze, lokale i nieruchomości itp.).